

- **Min favorittlærer** | 20 Lærte å aldri gi opp
- **Aktuelt** | 24 Toalett-tabletter ga kreftfare
- **Fotoreportasje** | 30 Formler hugget i stein
- **Frisonen** | 37 Skøyteløper uten is

UTDANNING

20

25. NOVEMBER 2016

utdanningsnytt.no

Ole Gunnar Solskjær og
fotballagent Jim Solbakken

Tjente millioner på barnehage

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
DeskJournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maae
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Henriette Myklebust Øye
Markedskonsulent
hmo@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

FOTO TIDENS KRAV

● Hovedsaken: BALLGUTTER I BARNEHAGEBUSINESS

I løpet av fem år var investeringene Ole Gunnar Solskjær og fotballagent Jim Solbakken gjorde i Kristiansund idrettsbarnehage, nesten tidoblet.

● Frisonen 37

Lærer Geir Pihl vier fritiden sin til å trene og konkurrere i hurtigløp på inline-skøyter.

Innhold

Aktuelt	4	Frisonen	37
Aktuelt navn	9	Aktuelle bøker	38
Hovedsaken	10	Innspill	40
Kort og godt	18	Debutt	44
Ut i verden	19	Kronikk	50
Min favorittlærer	20	Stilling/kurs	54
Aktuelt	22	Lov og rett	55
Reportasje	24	Fra forbundet	56
Fotoreportasje	30		
Aktuelt	34		
Glimt	35		
Friminutt	36		

FOTO EVA MARGRETHE OLSEN

● Min favorittlærer

- Han var alltid i godt humor og ville virkelig lære oss noe, sier håndballspiller Camilla Herrem om favorittlæreren Egil Skadberg. Her har stafettlaget til Camilla Herrem vunnet skolestafetten i 2002.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

30

Fotoreportasje

I skolegården til Ås ungdomsskole i Akershus er matematikken hugget i stein.

Varslet om inneklima

Monna Brinch varslet om dårlig inneklima ved Ris skole i Oslo, men fikk ikke medhold i Høyesterett. Nå er stoffet hun varslet om, blitt forbudt i EU og Norge.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært

strengt miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Ole Gunnar Solskjær og fotball-agent Jim Solbakken investerte i en barnehagesatsing i hjembyen Kristiansund tilbake i 2007, noe som ga milliongevinst for de to. På bildet er Solskjær og Solbakken på tribunen på Old Trafford i Manchester i september 2007.

Foto: Fredrik Solstad,
VG/NTB scanpix

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Halvparten skal være barnehagelærere

I Oslo har Utdanningsforbundet og Fagforbundet blitt enige med kommunen om en ny grunnbemanningsavtale som innebærer at det skal være 50 prosent barnehagelærere og 25 prosent fagarbeidere i barnehagene. Det er en stor seier for både barna, de foresatte og de ansatte. Dette bidrar til å sikre en enda bedre kvalitet i hovedstadens barnehager. – Jeg håper regjeringen kopierer denne avtalen og sender den på høring for at den også skal gjelde nasjonalt, sier byråd for oppvekst og kunnskap, Tone Tellevik Dahl (Ap), til Utdanning.

Skiftende norske regjeringer har opp gjennom årene fått kritikk fra faglig hold fordi barnehagene har hatt for lav andel barnehagelærere. Det samme har organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, OECD, påpekt flere ganger. Norge har vært det eneste av 25 OECD-land som verken har en pedagogandel på 50 prosent eller 80 prosent ansatte med barnefaglig kompetanse. Det har lenge blitt snakket varmt om betydningen av tidlig innsats, men hele tiden har det vært for få barnehagelærere i barnehagene. Stortinget har gitt kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) tydelig beskjed om at en nasjonal norm for pedagogtethet må på plass innen 2020, men den må gjerne komme før, som byråd Tone Tellevik Dahl er inne på.

I Oslo er både byråden, Utdanningsforbundet, Fagforbundet og alle andre klar over at det vil ta tid å nå målet om 50 prosent barnehagelærere og 25 prosent fagarbeidere. I dag er andelen barnehagelærere på under 40 prosent. Det er mange nye barnehagelærere som skal på plass før andelen kommer 10–15 prosent høyere opp. Det handler både om hvor mange barnehagelærere som blir utdannet de neste årene, hvor gode lønns- og arbeidsvilkår de blir tilbudt og hvor godt kommunen lykkes med å holde på de barnehagelærerne som blir tilsatt. Tidligere har lekkasjen vært relativt stor. Den må bli mye mindre i årene som kommer. Interessen for å ta barnehagelærerutdanning har vært økende de siste årene, og slik tror vi det vil fortsette. Avtalen som er inngått i hovedstaden, vil bidra til det.

Det som også er positivt med den nye avtalen i Oslo, er at den inkluderer bruk av vikarer. At det blir satt inn gode vikarer ved lengre fravær er en forutsetning for å opprettholde kvaliteten på tilbudet. Bra er det også at det blir understreket at ekstra bemanning knyttet til barn med rett til spesialpedagogisk hjelp eller behov for tilrettelegging, skal komme i tillegg til ordinær bemanning. Det er god grunn til å si: Look to Oslo!

Knut Hovland

Teknologi

Seks av ti rektorer har ingen systematisk plan for kompetanseheving av lærerne i bruk av teknologi.

FOTO SHAMSEER SUREASH KUMAR, FREEIMAGES.COM

Satser lite på kompetanse

Seks av ti rektorer har ingen systematisk plan for kompetanseheving av lærerne i bruk av teknologi. Samtidig sier tre av fire rektorer at de er fornøyde med skolens datautstyr.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Det viser ferske data fra undersøkelsen «Monitor skole 2016». Utdanning har spurt forskningsleder Ola Berge og forsker Gunstein Egeberg om de viktigste funnene i undersøkelsen.

Mange skoler har ikke fått til en systematisk satsing på kompetanseheving i kollegiet. I undersøkelsen vår svarer 60 prosent at de er helt eller delvis uenige i at dette er på plass, sier Berge og fortsetter: - Mange av kompetansemålene fordrer bruk av teknologi. På 10. trinn har Utdanningsdirektoratet innført en ordning der det er obligatorisk å gjennomføre deler av eksamen i matematikk med bruk av teknologi.

Berge forteller at ved de fleste skolene er teknologi med i virksomhetsplanene, og teknologistategier er utbredt. Teknologi er også en del av årsplaner og lokale læreplaner. Likevel

Undersøkelsen «Monitor skole 2016»

Senter for IKT i utdanningen har undersøkt e-modenhet blant 106 rektorer ved skoler med 7. trinn og fra 7 til 750 elever.

vektlegger rektorene de uformelle møtene lærerne imellom sterkest. I ganske stor grad vektlegges også interne tiltak som IKT-ansvarlig, kurs og deling av undervisningsopplegg.

Observasjon av kollegers undervisning og eksterne kurs er minst vektlagt. Vi har ikke stilt direkte spørsmål om årsakene, men eksterne kurs er jo mer kostnadskrevende. Dette kan sikkert påvirke rektorenes prioriteringer, sier Berge.

Tre av fire rektorer er helt eller delvis enige i at internettforbindelsen, interaktive tavler og prosjektører

samt digitale læringsressurser er av tilstrekkelig kvalitet. Men 40 prosent mener at kvaliteten er utilstrekkelig, sier Egeberg.

Rundt 80 prosent av rektorene svarer at de bruker Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digital kompetanse på 4. trinn, selv om kartleggingen er frivillig. Resultatene brukes til å følge opp elevenes digitale ferdigheter.

Ifølge forskerne begynner måling av antall elever per datamaskin begynner å bli utdatert, siden elevene også benytter nettbrett, mobiltelefoner, prosjektører, interaktive tavler og digitale læremidler. Rektorene rapporterer imidlertid om et snitt på 3,6 datamaskiner eller nettbrett per elev.

Nesten alle rektorer som svarer, er helt eller delvis enige i at lærerne er villige til å prøve ut ny teknologi i klasserommet, at kompetanse deles og at det samarbeides godt.

MEST LEST:

- Svenske forskere: Joda, elever i små klasser lærer mer
- Lærere kan få etterbetalt overtid tre år tilbake i tid

- Foreldrekrav for andres barn er vanskelige for skolen
- Hvilestunden for tre til seksåringer har veket plass for dokumentasjon og læringskrav
- Flere grunnskolelærere skifter jobb etter skolereformen

- Rektor leste høyt for elev under nasjonal leseprøve

1000-kunstneren

- Jeg har så mye jeg skulle ha gjort. Jeg har lyst til å bli 110 år, sier Kjell Erik Killi Olsen og gir 1000 av sine kunstverk til Trondheim kommune. **Utdanningsnytt.no/KilliOlsen** Portrettintervjuet sto også i Utdanning 18/2016.

● **Bemanning**

– **Barna har gått av** med en stor seier og dermed også framtidens Oslo, sier Tone Tellevik Dahl (Ap), byråd for oppvekst og kunnskap (t.h.) om ny bemanningsnorm. Barna er Henrik (4), Elias (4) og Viktoria (5) i Storgården barnehage. T.v.: Roger Dehlin, nestleder i Fagforbundet Oslo og leder i Utdanningsforbundet Oslo, Aina Skjefstad Andersen.

Ny norm gjelder ikke dagens private barnehager

50 prosent barnehagelærere og 25 prosent fagarbeidere er målet i en ny bemanningsavtale for Oslo kommune, men normen gjelder ikke for dagens private barnehager.

TEKST OGFOTO Lisbet Jære

– Barna har gått av med en stor seier i denne bemanningsavtalen. Jeg håper regjeringen kopierer avtalen og sender den på høring for at den skal gjelde nasjonalt, sier Tone Tellevik Dahl (Ap), byråd for oppvekst og kunnskap.

Den nye barnehagenormen gjelder kommunale barnehager og nye private barnehager, men altså ikke allerede eksisterende private barnehager.

– *Hvorfor ikke?*

– Kommunen kan ikke pålegge allerede eksisterende private barnehager krav utover dem i barnehageloven og rammeplanen.

– *Kommunale barnehager og nye private barnehager får bedre bemanning med den nye normen. Vil ikke det påvirke konkurransen?*

– Private barnehager står fritt til å endre bemanningsnormen i tråd med Oslo kommunes barnehagenorm. Konkurransen er til barnas beste, sier byråden til Utdanning.

Byråden besøker nye Storgården barnehage i Oslo for å spre nyheten om den nye grunnbemanningsavtalen.

– 50 prosent barnehagelærere og flere barne- og ungdomsarbeidere. Dette er virkelig en gladsak, sier styrer Anne Merete Sjøstrøm.

Den nye avtalen krever én ansatt per sjettede barn over tre år og én ansatt per tredje barn under tre år.

– Et annet viktig løft i avtalen er at vikarer skal settes inn ved fravær. Flere Oslo-barnehager har hatt så høyt fravær at flere årsverk har gått tapt, sier Roger Dehlin, nestleder i Fagforbundet Oslo.

Avtalen inneholder også en formulering om at ekstra bemanning knyttet til barn med rett til spesialpedagogisk hjelp eller behov for tilrettelegging, skal komme i tillegg til ordinær bemanning.

● **Språk**

Torbjørn gir tyskstøtte

Kunnskapsministeren gjør det lettere for videregåendeklasser å samarbeide med tyske skoler.

TEKST Jørgen Jelstad

Regjeringen har fra i høst gjort det lettere å søke støtte fra Lånkassen for videregåendeklasser som tar studieopphold i Tyskland. De nye reglene er en forenkling av det tidligere systemet, noe kunnskapsministeren håper skal føre til at flere setter i gang samarbeid med tyske skoler.

– Tyskland er Norges viktigste partner i Europa. Landet er viktig for norsk verdiskaping. Derfor trenger vi kompetanse om det tyske samfunn, språk og kultur, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i en pressemelding.

For skoleåret 2017-18 har fem nye klasser så langt søkt om støtte.

– Bedre språkopplering i videregående skole og tettere samarbeid mellom landene kan bidra til å øke interessen for Tyskland, sier Røe Isaksen.

Også ordningen med språkassistenter utvides. Tidligere har skoler kunnet få støtte til å være vertsskole for en språkassistent i fransk eller spansk. Nå vil regjeringen utvide denne ordningen til også å gjelde tysk.

– Med tyske språkassistenter gir vi norske elever mulighet til å høre språk og uttale tysk en som har det som morsmål. Det er en fin måte å bli kjent med tysk kultur på, sier Røe Isaksen.

● Klager

Færre klager på skolen, flere klager på barnehagen

Fylkesmennene fikk flere klager på skole i 2015 enn året før. For barnehagene var det omvendt. Det kommer fram i årsrapportene fra fylkesmennene.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Generelt melder fylkesmennene at klagesakene er blitt mer komplekse og ressurskrevende å behandle. I 2015 behandlet embetene totalt 14.652 klager på skolen, 782 flere enn året før.

Psykososialt miljø

79 prosent av klagenes var knyttet til sentralt gitt skriftlig eksamen i grunnskole eller videregående skole. 54 prosent av klagerne fikk ikke medhold hos Fylkesmannen.

Fylkesmennene fikk 12 klager på psykososialt miljø i videregående opplæring. Av disse fikk 7 medhold.

I grunnskolen klagde 164 på psykososialt miljø. Her fikk 46 medhold.

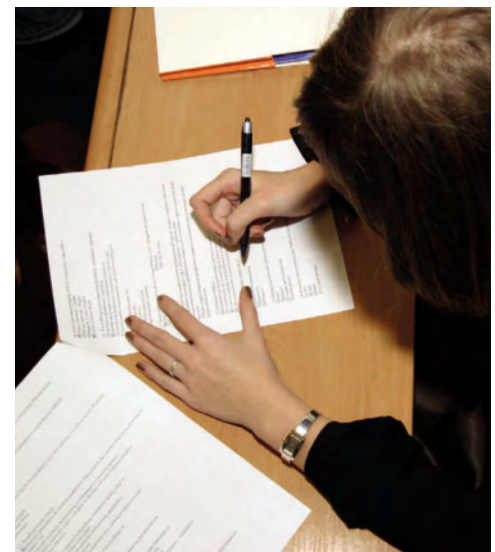
For barnehagene dominerer klager knyttet til likeverdig behandling av offentlige tilskudd mellom private og offentlige barnehager. I fjor var dette 86 prosent av alle klagenes. Året før var det 87,6 prosent. Samtidig sank klagetallet totalt fra 178 til 136.

I rapporten blir det konkludert med at reduksjonen i klager om likeverdig behandling skyldes at kommunene er blitt flinkere til å etterleve regelverket. Årsaken til det kan være at de fleste uklarheter i tilknytning til tilskuddsregelverket er avklart i tidligere klagesaker og tolkningsavklaringer.

Større andel får medhold

32 prosent av klagerne i 2015 fikk ikke medhold hos fylkesmannen. Året før var det 53,9 prosent som ikke fikk medhold.

Andelen klagesaker etter forskrift om likeverdig behandling som ikke får medhold, er redusert fra 56,4 prosent i 2014 til 28,2 prosent i 2015.

79 prosent av klagenes til Fylkesmennene i 2015 var knyttet til sentralt gitt skriftlig eksamen i grunnskole eller videregående skole.

FOTO GRISZKA NIEWIADOMSKI, FREEIMAGES.COM

● Arbeidsrettsdommen

Kan få etterbetalt overtid for tre år tilbake

Dommen fra Arbeidsretten om overtid slår fast at lærere kan få etterbetalt for timene de har jobbet tre år tilbake i tid.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

15. november skriver KS på sine nettsider at ved krav om etterbetaling som følge av Arbeidsrettens dom, «må det vurderes helt konkret om kravet er omfattet av dommen». Ifølge KS gjelder dette kun lærere med redusert under-

visningstid som i arbeidstidsavtalen SFS 2213, og som har vært pålagt eller har avtalt undervisning ut over lærerens årssamme.

Forhandlingsjef i Utdanningsforbundet, Erik Løvstad, sier til Utdanning at hvis lærere i andre kommuner enn Østfold fylkeskommune har avtalt fast overtid eller er pålagt overtid uten å få overtidsgodtgjøring i samsvar med de tre punktene i domsslutningen, kan det fremmes krav til kommunen om etterbetaling av denne overtidsgodtgjørelsen. Løvstad presiserer her hvordan

man konkret må gå frem for å få etterbetaling:

– Et slikt krav må dokumenteres. Det kan fremmes krav om etterbetaling for en periode på inntil tre år før kravet blir fremsatt. Dersom arbeidsgiver skriftlig erkjenner kravet, vil plikten til etterbetaling gjelde for perioden fra kravet ble fremsatt og tre år tilbake. Dersom arbeidsgiver ikke erkjenner kravet, må saken eventuelt håndteres som en uenighet om de faktiske forhold eller en uenighet om forståelsen av arbeidstidsavtalen med tilhørende domsslutning.

● Bakgrunn

Utdanningsforbundet (UDF) tok tidligere i år ut stevning mot KS og Østfold fylkeskommune for å avklare overtidsbetaling for lærere. Saken stammer fra et vedtak i Østfold fylkeskommune, hvor UDF var uenig i tolkningen av når reglene for overtidsbetaling slår inn. UDF vant saken.

● Utdanningsforbundet

Undervisning i bærekraftig utvikling var et tema under Utdanningsforbundets klimaseminar. Blant innleiderne var, fra v: Kikki Kleiven, Bjerknessenteret; Terje Skyvulstad, Utdanningsforbundet; Kristin Halvorsen, Cicero og Astrid Sinnes, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

● Varsling

Unio med i varslingsutvalg

● Unios fagsjef Henrik Dahle er medlem i det nye varslingsutvalget som ble utnevnt av regjeringen 11. november, ifølge Unio.no. Utvalget skal gjennomgå lovverk og praksis og eventuelt foreslå lovendringer eller andre tiltak som kan styrke varslervernet. Utvalget skal levere sin innstilling før 1. mars 2018 i form av en offentlig utredning (NOU).

Utvalget består av leder Anne Cathrine Frøstrup, direktør; Henrik Dahle, Unio; Tron Dalheim, advokat; Birthe Eriksen, advokat; Arne Jensen, Norsk Redaktørforening; Stig Berge Matthiesen, professor; Katrine Rygh Monsen, LO; Jan Erik Skog, pensjonert elektriker; Bente Stenberg-Nilsen, KS og Cathrine Opstad.

● Barnehage

Alle september- og oktoberbarn fikk barnehageplass

● I høst fikk 9800 barn som fyller ett år i september og oktober rett til barnehageplass. Regjeringen utvidet i fjor høst retten til barnehageplass til også å gjelde barn som fyller ett år i september og oktober. Etter utvidelsen har totalt 51.000 ettåringere rett til plass, og nå viser tall fra Utdanningsdirektoratet at alle barn med rett fikk plass. ●NTB

- Bærekraftig utvikling må inn i skolen

Når elevene som begynte på skolen i høst går ut av videregående, skal Norge ha redusert klimautslippene med 40 prosent.

TEKST OG FOTO Kjersti Mosbakk | km@utdanningsnytt.no

Det minnet Cicero-direktør Kristin Halvorsen forsamlingen om under Utdanningsforbundets klimaseminar 31. oktober. Hun grep tak i at den siste rapporten fra FNs klimapanel slår fast med 98 prosent sikkerhet at klimaendringene er menneskeskapte. Den tidligere kunnskapsministeren, nå direktør for Cicero senter for klimaforskning mener det grønne skiftet kan ses som andre store skift og pekte på at det nå er helt naturlig å følge røykeloven.

- Fingrene i bakken

Bærekraftig utvikling skal prioriteres som tema i fornyelsen av Kunnskapsløftet. Hvordan det best kan bli del av undervisningen, var tema under seminaret. Halvorsen pekte på at det er viktig å gi barn forståelsen av at vi mennesker ikke bestemmer alt, at naturen kan slå tilbake mot oss.

- Derfor må vi få til mer praktisk og variert undervisning. Ungene må ha fingrene i bakken, mener hun.

Astrid Sinnes, førsteamanuensis ved lærerutdanningen ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, er enig. Hun understreket at sammenhengen mellom det barna får høre i skolen og det de opplever i samfunnet, er viktig. - Skal vi spise mindre kjøtt, må ikke elevene lære å lage kjøttkaker, påpekte hun.

Hun har forsket på undervisning om bærekraftig utvikling i skolen og funnet at hvor høyt feltet prioriteres, er veldig læreravhengig både i skole og i lærerutdanningen.

- Utdanning for bærekraftig utvikling må inn i kompetansemålene og bli obligatorisk i lærerutdanningen, mener Sinnes.

Bærekraft i forhandlinger

For Utdanningsforbundet er det, foruten å ivareta lærernes åpenbare oppgaver, også en annen side av saken: som fagforening.

- Jeg forhandler ofte for Utdanningsforbundet, men jeg vet at hver gang vi øker velstanden i Norge, øker vi klimapåvirkningen, sa Utdanningsforbundets nestleder Terje Skyvulstad.

- Er vi villige til å senke velferden og levestandarden, spurte han retorisk. Han understreket at endring på det området ikke kan gjøres av Utdanningsforbundet og Unio alene: - Kanskje vi kan ta det inn i trepartssamarbeidet, sa han.

● Arbeidarpartiets alternative statsbudsjett

Vil ha fleire eittåringar i barnehagen

Den største posten på Arbeidarpartiet sitt alternative statsbudsjett er 200 millionar kroner, som skal gi barnehageplass til eittåringar fødte før nyttår.

TEKST KirstenRopeid | kr@utdanningsnytt.no

Auken i rett til barnehageplass krev fleire plassar. Dei 200 millionane skal nyttast til å byggje desse plassane, heiter det i budsjettet.

Vidare vil Arbeidarpartiet bruke 100 millionar på å framskande regjeringa sine planar om bemanningsnorm i barnehagane.

– *Kvifor har de så dårleg tid på dette punktet?*

– Vi må byggje oss opp til at bemanningsnorma blir gjeldande i 2020. Om vi ikkje førebur dette

betre enn det regjeringa legg opp til, rekk vi det ikkje, seier nestleiar i Arbeidarpartiet, Trond Giske, til Utdanning.

For grunnskolen er det dyraste tiltaket å føre inn att dei 600 lærarstillingane i ungdomsskolen som regjeringa har kutta. Dette står oppført med ein kostnad på 169,3 millionar i det alternative budsjettet for 2017.

– Det er i praksis berre eit halvårsbudsjett. På årsbasis må vi doble, seier Giske.

– I alt legg vi opp til å bruke ein milliard kroner meir på lærarar enn det regjeringa legg opp til, seier han.

Dessutan vil Arbeidarpartiet bruke 104 millionar på ein lese-, skrive og reknegaranti.

Arbeidarpartiet vil ha fleire eittåringar i barnehagen. Det er det dyraste posten på partiets alternative statsbudsjett.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

● Fagskolen

Studenter ønsker løft for fagskolen

● Organisasjon for norske fagskolestudenter (ONF) vil fremme en nasjonal opptrappingsplan for studieplassar i fagskolen for å møte framtidens behov for fagskoleutdannede. Studentene mener det er behov for en selvstendig yrkesfaglig høyere utdanning som baserer seg på erfaringskunnskap og utviklingsarbeid.

– Vi ønsker å styrke fagskolens egne yrkesfaglige kvaliteter og mener det best lar seg gjøre ved å etablere fagskolen som et likeverdig studietilbud med annen høyere utdanning, sier ONF-leder Silje Kjørholt etter landsmøtet 4.-6. november. ©NTB

Vil auke lærlingtilskotet

– Nokon stor auke er det jo ikkje, seier Elling Myren, leiar for opplæringskontoret i Nord-Helgeland, om at Arbeidarpartiet vil bruke 175 millionar kroner meir på lærlingtilskot enn det regjeringa legg opp til.

Arbeidarpartiet vil i alternativt statsbudsjett bruke 300 millionar kroner meir enn regjeringa på yrkesfag.

– *Løyser ein mangelen på læreplassar med høgare lærlingtilskot til verksemdene?*

– Halvparten av verksemdene har meldt at høgare tilskot er viktig for å ta inn lærlingar.

Vi trur òg at betre kontakt mellom skulane og næringslivet kan gje fleire læreplassar. Det vil styrke erkjenninga av at læreplassar er eit felles samfunnsansvar. Difor ønskjer vi praksisplassar

i næringslivet for elevane også i åra før læretida, og vi har sett av 20 millionar kroner til det, seier stortingsrepresentant Martin Henriksen til Utdanning.

Utdanning spør leiar for opplæringskontoret i Nord-Helgeland, Elling Myren, om kva ein auke på 175 millionar kroner tyder. Han nyttar tal for Rana kommune og grovrekner:

– Mellom 3000 og 3500 kroner per lærling per år, svarar han.

– *Skapar det fleire lærlingeplassar?*

– Det inneber ei positiv utvikling, og alle moner drar. Men stor auke er det ikkje. Lærlingtilskotet per elev vil auke frå 141.566 til 145.066 kroner, seier Myren, som gjentek at utrekninga hans er grovrekning.

Aktuelt navn

Ja-mannen

Han har sagt ja til en ny periode som sentralbanksjef. Når han er ferdig med åremålsperioden, vil han være 70 år.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Nancy Bundt, Norges Bank

● Øystein Olsen (63)

Hvem

Sentralbanksjef i Norges Bank.

Aktuell

Han begynner sin andre åremålsperiode som sentralbanksjef og tar seks nye år fra og med januar.

Norges Bank har lansert et nytt kunnskaps-senter. Hvorfor satser en sentralbank på skoleundervisning?

Vi gjør det for å bidra til å heve kunnskapsnivået og skape entusiasme rundt økonomi- og finans-fag, og håper at senteret blir et nyttig verktøy for lærere som ønsker å formidle faget en ny måte. Vi har laget et interaktivt spill som varer i et par timer og starter med at alle byggesteinene i økonomien rives bort. Elevenes oppgave blir å gjenreise tilliten til pengevesenet og stå imot kriser.

Nordmenn bruker for hvert år mer penger på jula. Er det bra eller dårlig for norsk økonomi?

Handel er i utgangspunktet bra for både økonomi og sysselsetting. Men samtidig er det viktig at folk holder orden på sin egen økonomi og ikke kjøper mer enn de har råd til. Her, som ellers i livet, gjelder det å finne den gylne middelvei.

Du begynner på en ny åremålsperiode som sentralbanksjef. Hvorfor takket du ja til å fortsette?

Fordi det er en spennende og utfordrende jobb. Vi utfører samfunnsoppdrag, både som sentralbank og som forvalter av Statens pensjonsfond utland. Sammen med Norges Banks svært kompetente og engasjerte medarbeiderne gleder jeg meg til å jobbe med disse oppgavene de neste årene.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Jeg var veldig heldig som hadde Leif Johansen som en av hovedlærerne da jeg studerte sosialøkonomi på 1970-tallet. Han var en internasjonal kapasitet, en stor pedagog og en veldig sympatisk person.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Jeg nøler med å gi straffelekse. Men jeg tror nok at noen hver har godt av å sette seg ekstra godt inn i hvorfor vi har spart opp oljeformuen i et eget fond, og hvorfor vi bør være forsiktig med å bruke penger i dag på bekostning av de generasjonene som kommer etter oss.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Norges Bank! Våre samfunnsoppdrag handler til sjuende og sist om tillit. Tillit til at sentralbanken kan stille seg bak pengenes verdi. Tillit til at vi løser våre oppdrag på en god måte. Hvis tilliten er kunnskapsbasert, er det enklere å opprettholde den, også i krevende tider.

Hva er ditt største talent?

Det vil jeg helst overlate til andre å vurdere. Men siden dette er Utdanning, kan jeg kanskje trekke fram mitt engasjement for økonomifaget.

Hva er din favorittbok?

Blant mange kandidater vil jeg fremheve «Kristin Lavransdatter» av Sigrid Undset. Det er en av få bøker som jeg har lest to ganger.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Å følge favorittlaget Stabæk på Nadderud stadion er både en kilde til frustrasjon og samtidig min beste måte å av reagere på. Som kjent, av alle uviktige ting er fotball viktigst!

Hvem er din favorittpolitiker?

Jeg vil ikke trekke fram en enkeltpolitiker. Men jeg har gjennom min karriere lært å kjenne og respektere flere av våre fremste politikere.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Dette er et stort spørsmål, og mitt bidrag er nok uansett svært beskjedent. Norges Banks rolle og funksjon har imidlertid kunnet bidra til den samfunnsutviklingen vi har hatt i Norge de siste tiårene. Jeg liker å tro at dette også har hatt en betydning for miljø og utvikling internasjonalt.

Hvilke tvangshandlinger har du?

Jeg er nok et ja-menneske, som har vanskelig med å si nei til å stille opp på intervjuer som dette.

«Av alle uviktige ting er fotball viktigst!»

Barnehage- kameratene

I 2007 satset Ole Gunnar Solskjær og kompis og fotballagent Jim Solbakken på en barnehage. Fem år senere tjente de over fem millioner kroner på å selge seg ut.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Tilbake i 2010 har lokalavisen i Kristiansund, Tidens Krav, en sak om at regjeringen vil stramme inn regelverket for private barnehageeiere. Den vil sikre at pengene som bevilges fra det offentlige og betaling fra foreldre, går til barnehagedrift, ikke gevinst for eierne.

Avisen har intervjuet barnehageeier Terje Hammerås i saken.

– Det er få forskjeller mellom private og kommunale barnehager i Kristiansund. Vi som driver privat, blir ikke rike, sier han til Tidens Krav.

Dette året tjener allerede Hammerås over en million kroner i året på barnehagedrift. Noen år senere skal han kjøpe en fritidsleilighet midt i skisenteret i Oppdal til nærmere tre millioner kroner, som blir betalt gjennom inntekter fra barnehageselskapet.

Kompisene og mangemillionærene Ole Gunnar Solskjær og Jim Solbakken eier på dette tidspunktet to eiendomsselskap som har alle inntektene sine fra barnehagen til Hammerås gjennom utleie av lokaler. I løpet av fem år i barnehagebusinessen skal Solskjær og Solbakken nesten tidoble pengene de har investert.

Å nøste opp i historien bak Kristiansund idrettsbarnehage er en reise i kompliserte selskapsstrukturer, venner som kjøper og selger av hverandre, en landskjent fotballagent, Norges mest berømte fotballspiller og milliongevinster.

Vennebedriften

Private barnehager i Norge drives i all hovedsak gjennom offentlige tilskudd fra kommunene og foreldrebetaling. Ifølge barnehage-loven skal pen-

I oktober 2007 sitter Ole Gunnar Solskjær og fotballagent Jim Solbakken på VIP-tribunen på Ullevaal stadion og ser Lyn slå Vålerenga 3-1. På samme tidspunkt har Kristiansund idrettsbarnehage nettopp åpnet dørene i hjembyen til de to fotballprofilene. Det skal vise seg å bli god butikk for dem begge.

FOTO INGAR HAUG STEINHOLT, AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

– Dette er noe vi tror på, sa Jim Solbakken (t.v.) da han og eier av Kristiansund idrettsbarnehage, Terje Hammerås, stilte opp i reportasjen «Solskjær satser på barnehage» i Dagbladet i februar 2007.

gene «komme barna i barnehagen til gode». Det er imidlertid ikke noe forbud mot å ta ut utbytte fra barnehagedrift, slik det er i lovverket for private skoler. Dermed har det vært en rekke personer som har tjent gode penger på barnehagedrift finansiert gjennom offentlige midler.

Noen av dem befinner seg i Kristiansund.

«Solskjær satser på idrettsbarnehage» er overskriften på abcnyheter.no i august 2007. En ny barnehage for 60 barn har nettopp åpnet i Kristiansund. Ole Gunnar Solskjær har allerede vært innom og hilst på ungene, noe som ifølge leder og hovedaksjonær i Kristiansund idrettsbarnehage AS, Terje Hammerås, var stor stas.

– Vi må bidra litt i hjemlige trakter også, og dette er et konsept som vi er stolte av å være med på, sier Jim Solbakken til abcnyheter.

Solbakken er en kjent person for dem som er bevandret i fotballkretser. Fotballagenten gjorde karriere på å være agenten til Solskjær da han var aktiv, og han har tjent mangfoldige millioner på agentvirksomheten i ettertid. Han representerer flere av Norges mest kjente fotballspillere.

Solskjær, Solbakken og Hammerås spilte sammen i Clausenengen fotballklubb tilbake i 1994. Nå skal de satse på barnehagedrift sammen

med en fjerdemann, Tore Christiansen. Han er blitt mangemillionær på et rørkonsern i Sandnes i Rogaland og er også kjent som storaksjonær i ishockeyklubben Stavanger Oilers. Christiansen sier til abcnyheter at de ikke vil se bort fra at barnehagedriften «kan bli en del av kjernevirksomheten».

For én av de involverte skal det vise seg å stemme.

– Det er litt vennskap som kommer inn her, men så har både Jim og Ole Gunnar også veldig tro på dette konseptet, hvor vi legger vekt på lek og bevegelse og riktig kosthold, sier Terje Hammerås til abcnyheter.

Selskapsdans

Barnehagedriften er allerede i oppstarten organisert gjennom flere aksjeselskap med forgreininger til hverandre (se grafikk).

Selve barnehagen drives gjennom selskapet Kristiansund idrettsbarnehage AS, hvor Terje Hammerås eier 65 prosent. Jim Solbakken og Tore Christiansen er inne som eiere av de resterende 35 prosentene gjennom et eget selskap.

De nybygde lokalene til barnehagen eies på sin side av to eiendomsselskap som heter henholds-

vis Property Solution AS og Property Solution II AS. Disse selskapene eies av Jim Solbakken, Tore Christiansen og Ole Gunnar Solskjær.

Barnehagen betaler husleie for lokalene til Property Solution-selskapene. Etter noen års drift betaler barnehagen 1,08 millioner kroner i året for å leie lokalene. Gjennom leieinntektene fra barnehagen øker Property Solution-selskapene egenkapitalen med nærmere to millioner kroner i driftsårene fram mot 2012. Samtidig går barnehageselskapet de første årene flere hundre tusen kroner i minus.

I 2011 selger Tore Christiansen seg ut. I en telefonsamtale med Utdanning sier Christiansen at de på dette tidspunktet forsøkte å selge Property Solution-selskapene og dermed barnehagelokalene.

– Men det var ingen kjøpere, sier Christiansen.

– Kan du si noe om hvorfor du trakk deg ut?

– Det er en grunn til at jeg har gått ut av disse selskapene, sier Christiansen. Mer vil han ikke utdype.

Bjørnar Bjåstad går samtidig inn i selskapet til Jim Solbakken med en liten eierandel på 9,5 prosent. Solbakken eier resten. Bjåstad er samme mann som i regnskapene fram til nå har vært oppført som representant for Kristiansund idretts-

FOTO ANDERS TØSSE

● Aksjeselskaps- barnehagene

I en serie saker har Utdanning avdekket hvordan eiere av barnehager organisert som aksjeselskap har tjent millioner på barnehagedrift. Felles for disse er at de kun har drevet én eller to barnehager.

Det er ikke noe forbud mot å ta ut utbytte på barnehagedrift, slik det er for private skoler.

Barnehageloven paragraf 14a sier at offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode, men at barnehagen kan ha et rimelig årsresultat.

barnehage AS og alle selskapene knyttet til barnehagelokalene.

2012 er også året det skjer omfattende endringer i selskapene rundt barnehagen.

Milliongevinsten

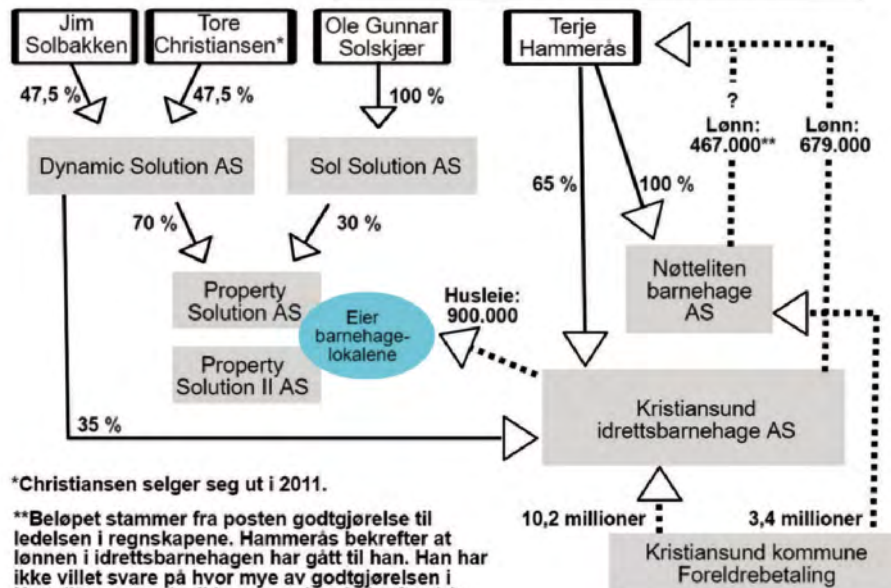
Tidligere års haltende resultater er snudd til et solid overskudd på over en million kroner i barnehageselskapet i 2012. I årsberetningen står det at årsaken er utvidelse med lokaler i 3. etasje. Etter utvidelsen går rundt 100 barn i barnehagen.

Selskapet har mer enn tredoblet driftsinntektene siden oppstarten og har årlige inntekter på rundt 19 millioner. Over 14 av disse millionene er offentlige tilskudd for å drive barnehage fra Kristiansund kommune. Resten stammer i stor grad fra foreldrebetaling.

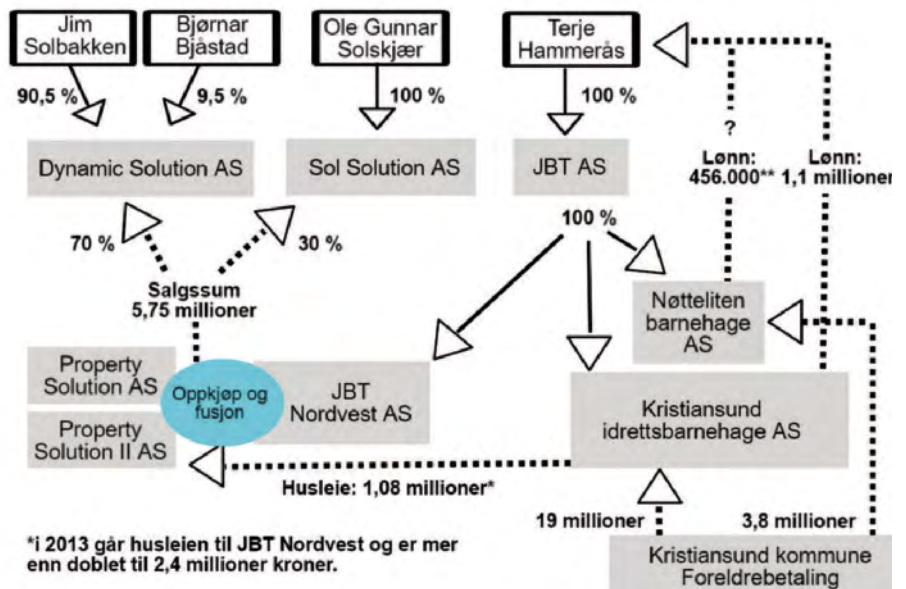
Terje Hammerås bestemmer seg dette året for å kjøpe opp alle selskapene knyttet til barnehagedriften. Gjennom det nystartede selskapet JBT Nordvest AS kjøper han opp Property Solution-selskapene fra Solskjær, Solbakken og Bjåstad. Samtidig kjøper Hammerås ut Solbakkens 35 prosent eierandel i Kristiansund idrettsbarnehage AS gjennom et annet selskap, JBT AS.

Nå er det dermed JBT Nordvest AS som eier

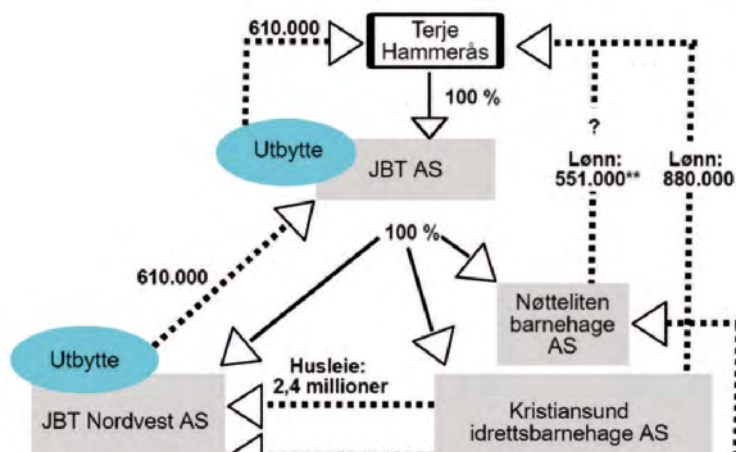
År 2010: Eierkabelen

År 2012: Milliongevinsten

År 2015: Eneeier

«Det viser at det er mye penger som ikke har vært brukt på barna.»

Trond Erik Lunder, forsker i Telemarksforsking

barnehagelokalene. Dette selskapet er igjen eid av JBT AS, som også eier Kristiansund idrettsbarnehage AS. Alle selskapene er heleid av Hammerås, som nå kan drive utleie av lokaler til sin egen barnehage.

Hammerås betaler 5,75 millioner kroner for selskapene. I oppkjøpet tar han også over alle lån tilknyttet lokalene, og han finansierer oppkjøpet med et samlet lån på rundt 14 millioner kroner. Utgiftene på lånet dekkes gjennom inntektene fra Kristiansund idrettsbarnehage.

På salgstidspunktet har Solbakken og Solskjær så godt som hundre prosent eierskap i Property Solution-selskapene. I selskapene ble det investert 600.000 kroner i aksjekapital da de startet opp. Det betyr at Solbakken og Solskjær sitter igjen med en gevinst på over fem millioner kroner etter fem år i barnehagebusinessen.

Solskjær hadde 30 prosent av aksjene i selskapene, noe som utgjør rundt 1,7 millioner kroner. Solbakkens selskap eide 70 prosent, noe som utgjør rundt 4 millioner kroner.

Regnskapene til selskapene til Solskjær og Solbakken viser gode resultater i salgsåret. Ifølge årsberetningene er årsaken i stor grad gevinster fra salg av aksjer, altså salg av selskap de har investert i. Utdanning har ikke fått svar på spørsmål om hvordan inntekten fra salget av Property Solution-selskapene har blitt fordelt mellom selskapene.

Solbakken bevilger seg samme år et utbytte fra Dynamic Solution på 11 millioner kroner. Solskjær hadde ifølge skattelistene i 2012 en formue på over 30 millioner kroner og rundt 8 millioner i inntekter.

Dobler husleie

Etter overtagelsen mer enn dobler Hammerås husleien for barnehagen, fra 1,08 millioner kroner til 2,4 millioner kroner i året. I årsberetningen for barnehageselskapet skriver han at det har vært en betraktelig økning i kostnader «spesielt grunnet økt husleie». Han skriver at det må sees i sammenheng med at rentekostnadene er lavere, det vil si det selskapet må betale for å betjene lån.

I en e-post til Utdanning skriver Hammerås at det var en annen modell for betaling av husleie for han overtok.

«Kristiansund Idrettsbarnehage AS betalte tidligere leie som utgjorde et fast leieløp pluss at

man dekte utleiens renter og avdrag knyttet til finansiering av eiendommen. Kr 1,08 millioner som nevnt knytter seg således kun til det faste leieløpet», skriver Hammerås og mener leien derfor ikke ble betydelig endret etter oppkjøpet.

Finanskostnadene i barnehageselskapet er imidlertid kun redusert med 300.000 kroner fra året før, mens husleien har økt med 1,3 millioner kroner. Den økte husleien gjenspeiles også i regnskapene til barnehageselskapet, hvor posten «Annen driftskostnad» øker med over 1,5 millioner kroner fra 2012 til 2013.

Husleieøkningen gir resultater for eiendomsselskapet JBT Nordvest, som året etter overtakelsen får et overskudd på nærmere 1,2 millioner kroner. Det er dobbelt så mye som før husleieøkningen. I de tre årene etter overtakelsen er det samlede overskuddet i JBT Nordvest på 3,45 millioner kroner.

Hammerås eier også firmaet Klokkarbukta Utvikling, som selger hyttetomter ved sjøen på Kvalvågneset på Nordmøre. På hjemmesiden til Kristiansund idrettsbarnehage er det en egen oppføring på Klokkarbukta hvor det reklameres for «Tomter til salg» med videre lenke til nettsidene til Klokkarbukta Utvikling.

I 2014 skal Hammerås også kjøpe opp mer eiendom i JBT Nordvest.

Fritidsleiligheten

Tidlig i 2014 står det i lokalavisen Opp i Oppdal at JBT Nordvest har kjøpt en fritidsleilighet i bygda til 2,86 millioner kroner. Leiligheten er en flott ski-in-ski-out-leilighet midt i skisenteret i den attraktive skibygd i Sør-Trøndelag. Gjelden i JBT Nordvest øker samtidig med over to millioner kroner.

Etter kjøpet av leiligheten øker husleien for barnehageselskapet. Nå er den på 2,6 millioner kroner i året. I 2015 fører Hammerås opp 200.400 kroner som husleie for «fritidsleilighet til bruk for ansatte», ifølge Kristiansund kommune. Barnehageselskapet betaler hver måned husleie på 16.700 kroner for 120 kvadratmeter rett ved skiheisen i Oppdal.

Ifølge Hammerås er dette en firmaleilighet.

«Dette er et gode som tilbys de ansatte som får anledning til å disponere leiligheten til en fordelaktig pris og i henhold til regelverk for denne

I 2014 kjøpte eier av barnehagen, Terje Hammerås, en leilighet til nærmere tre millioner kroner midt i skisenteret i Oppdal gjennom samme eiendomsselskap som eier barnehagelokalene. De eneste inntektene i eiendomsselskapet kommer fra Kristiansund idrettsbarnehage, som nå betaler 16.700 kroner i måneden for skileiligheten som ligger i bygget til venstre på bildet. Hammerås sier leiligheten er en firmaleilighet og et ansattgode.

FOTO MARTIN INNERDAL DALEN/INVISOAS

typen eiendom. Leiligheten disponeres eksklusivt av Kristiansund Idrettsbarnehage AS, som betaler leie av leiligheten til JBT Nordvest AS til dekning av eierforpliktelsene», skriver Hammerås.

På ytterligere spørsmål svarer han at de ansatte knapt har brukt leiligheten, og at han selv følger de samme regler for bruk som de ansatte.

For familien Hammerås har selv vært på flere turer til skileiligheten. På Facebook har kona til Hammerås lagt ut flere bilder fra turer til leiligheten de siste vintrene. På et bilde lagt ut i januar 2014, da de nettopp har kjøpt leiligheten, er det utsyn gjennom vinduet og ut i skibakken med kommentaren «Utsikten fra soveromsvinduet». I kommentarene til bildet er det flere personer som gratulerer med «ny hytte».

I praksis vil Hammerås gjennom selskapet JBT Nordvest med tid og stunder kunne sitte igjen med en nedbetalt fritidsleilighet i skisenteret på Oppdal. Alt finansiert gjennom inntektene fra Kristiansund idrettsbarnehage.

Hammerås skriver til Utanning at leieforholdet vil vurderes avsluttet dersom ikke bruken av leiligheten økes og «oppnår det formål den er ment å ha».

– Lite kommunen kan gjøre

– Jeg har ikke hørt om kjøp av fritidsleiligheter før, men jeg har hørt om kjøp av båt, sier Trond Erik Lunder, forsker i Telemarksforskning.

Lunder har skrevet flere rapporter om finansieringssystemet for private barnehager, blant annet en fra 2011 om «Profittmuligheter og uttak av verdier fra private barnehager». Her skriver han: «Husleie som dekker mer enn de faktiske kostnadene ved å eie bygget, representerer et overskudd for eier av bygget. Hvis eier av bygget er den samme som eier av barnehagen, vil en slik overfakturering kunne defineres som skjult utbytte».

Lunder sier det høres ut som det i dette tilfellet er god avkastning i eiendomsselskapet, som får alle inntektene gjennom husleie fra barnehagen.

– Det viser at det er mye penger som ikke har vært brukt på barna. Men så lenge de klarer å drive barnehagen slik at de følger reglene for forsvarlig drift, har kommunen begrenset mulighet til å ta tak i dette. Barnehagen kan ikke ha vesentlig lavere personalkostnader per plass enn det som er vanlig i tilsvarende kommunale barnehager, men det kan være uklart hva som er et vesent-

lig avvik. De som har utarbeidet lovverket, har sannsynligvis hatt til hensikt å hindre såpass store overskudd, men det er fortsatt slik at det ikke er noen regel for hvor mye penger som kan tas ut, sier Lunder.

– Så lenge eieren kan argumentere for husleiekostnaden, er det fritt fram?

– Ja, det er det, sier Lunder.

– Jim Solbakken og Ole Gunnar Solskjær ser ut til å ha hatt en gevinst på over fem millioner kroner på salg av barnehagelokalene. Er det rimelig å si at denne gevinsten også betales gjennom barnehageselskapet?

– Hvis kjøpskostnaden på 5,75 millioner er en kostnad som ligger på eiendomsselskapet, og det kun er barnehagen som gir inntekter til dette eiendomsselskapet, så er svaret klart ja, sier Lunder.

– De nær tidobler sine 600.000 kroner i løpet av fem år med barnehageinvestering. Hvor rimelig er det?

– En årlig avkastning på over femti prosent er høyt, selv i et hett eiendomsmarked. Om en slik avkastning er rimelig eller urimelig, kommer jo an på situasjonen, for eksempel risikoen i prosjektet. Men om formålet er å drive barnehage, kan man vel stille spørsmål ved rimeligheten, sier Lunder. >

Utbytte

I 2015 står det i årsberetningen for Kristiansund idrettsbarnehage at de har vunnet fram i en tvistesak mot Kristiansund kommune. De har ment at tilskuddene fra kommunen har vært for lave. De får dermed tilført høyere inntekter fra kommunen. Samme år går barnehageselskapet 585.000 i overskudd. Husleien på 2,6 millioner kroner til JBT Nordvest gjør at eiendomsselskapet går over 1,3 millioner kroner i pluss dette året.

Samme år overfører JBT Nordvest 610.000 kroner til morselskapet JBT AS, som også er heleid av Hammerås. Fra JBT AS tar han ut utbyttet på 610.000 kroner.

Det utbyttet synes ikke i regnskapene til barnehageselskapet. Det er regnskapene fra barnehageselskapet som er utgangspunktet for at kommunen kan kontrollere at barnehagepengene kommer barna i barnehagen til gode, slik det er formulert i barnehageloven.

Samtidig med utbyttet på 610.000 kroner fikk Hammerås i 2015 lønn som daglig leder i Kristiansund idrettsbarnehage på rundt 880.000 kroner.

«Det er min klare oppfatning at lønnen representerer en akseptabel lønn for en leder av en barnehage av den størrelse vi driver. Ut over å være daglig leder har jeg også ansvaret for regnskap, personal med mer», skriver han.

Men Hammerås har også fått lønn fra en annen barnehage, Nøtteliten barnehage AS, som han eide fram til den ble nedlagt nå i høst. Regnskapene viser at det i perioden 2008-2015 er gitt en samlet godtgjørelse til ledelsen på rundt 4,6 millioner kroner i Nøtteliten. I samme periode er det gitt en samlet godtgjørelse til ledelsen i Kristiansund idrettsbarnehage på rundt 7 millioner kroner. Totalt 11,6 millioner kroner de siste åtte årene.

Hammerås bekrefter at den oppgitte lønnen i idrettsbarnehagen har gått til han. Angående godtgjørelsen til ledelsen i Nøtteliten svarer han at han har mottatt lønn fra barnehagen som «ansvarlig for regnskap, personal med mer», men at «det har vært en annen som har vært ansatt som daglig leder».

– Vi blir ikke rike

I saken fra lokalavisa Tidens Krav tilbake i 2010 sto det at barnehageeiere avisa har snakket med, slår fast at de ikke blir millionærer av å drive med barnehage. En av de andre private barnehageeierne i kommunen fortalte at han aldri hadde rundet en million i årslønn, og at han enkelte år hadde tjent bare 300.000 kroner.

– Vi som driver privat blir ikke rike, sa Hammerås til avisa den gang.

«Jeg står fortsatt for utsagnet», skriver han i dag.

– Risikoen og tapspotensial

Investorene mener de tok stor risiko gjennom barnehagesatsingen, men de ønsker ikke å svare på hvor stor gevinsten har vært.

Bjørnar Bjåstad har via e-post svart Utdanning på vegne av selskapet Dynamic Solution, som han eier sammen med Jim Solbakken. Han svarer også på vegne av Ole Gunnar Solskjær.

Utdanning stilte blant annet følgende spørsmål:

* De to Property Solution-selskapene hadde før salget leieinntekter på 1,08 millioner kroner. Hvordan ble husleien beregnet?

* Selskapene ble solgt for 5,75 millioner til JBT Nordvest AS. Hvordan ble prisen beregnet?

* Ut fra regnskapene gikk investorene inn med 600.000 i aksjekapital i Property Solution-selskapene da de ble startet opp. Da selskapene ble solgt for 5,75 millioner, ga det i så fall en gevinst på investeringen på drøyt 5 millioner kroner. Stem-

mer det? Hvis det ikke er riktig, hva satt dere igjen med av gevinst etter salget av de to Property Solution-selskapene?

* Hvordan ble de 5,75 millionene fordelt mellom selskapene Dynamic Solution og Sol Solution?

* Har dere hatt noen betenkeligheter med å hente ut en gevinst på fem millioner kroner fra selskaper som har alle inntektene sine fra en barnehage?

Dette svarer Bjåstad:

«Som sikkert kjent har både Ole G Solskjær og Jim Solbakken en bakgrunn og et kontaktnett fra fotballmiljøet i Kr.sund.

De ble i 2006 forespurrt om å bidra med kapital for å skape mer aktivitet tilknyttet Nordvesthall i Kr.sund. Kort tid etter gikk Ole G og Jim (gjennom sine selskaper) inn med betydelige millionbeløp i egenkapital og lån/sikkerhetstillelser for at et byggeprosjekt hovedsakelig tiltenkt barnehage/skole skulle kunne realiseres. Da dette ligger avsides i forhold til bykjernen og annen næringsvirksomhet, var verken banker eller andre investorer villige til å gå inn med kapital i et så risikofylt prosjekt.

Underveis som prosjektet ble realisert var det lenge usikkert om selskapene ville klare seg, og

Kristiansund idrettsbarnehage har lokaler tilknyttet Nordvesthall1 i Kristiansund, og det går rundt hundre barn i barnehagen. I 2015 fikk de 14 millioner kroner i offentlig tilskudd fra kommunen for å drive barnehage.

FOTO TIDENS KRAV

– Akseptabel avkastning

Terje Hammerås mener avkastningen i selskapene han driver, er akseptabel.

Hammerås skriver i en e-post til Utdanning at «man som utgangspunkt må skille mellom drift av barnehageselskap og eiendomsselskap. Både med hensyn til selskapenes formål og de muligheter til avkastning de ulike bransjene gir».

Han skriver videre at «selskapene er etablert i en holdingmodell som er en velkjent modell for å diversifisere risiko mellom selskapene». Han mener JBT Nordvest har en akseptabel avkastning på investert kapital, «men ikke mer enn det øvrige tilsvarende eiendomsselskaper har».

Han skriver at alle konserninterne avtaler, for eksempel husleie, fastsettes etter armlengdeprinsippet og er i samsvar med det to uavhengige parter ville avtalt i sammenlignbare situasjoner.

«Det skal påpekes at eiendommen er forholdsvis ny, slik at det har vært svært lave vedlikeholdsbehov ved eiendommen foreløpig. Det er all grunn til å anta at vedlikeholdsbehovet vil øke i fremtiden, slik at dette også da vil få regnskapsmessig effekt» skriver Hammerås i e-posten.

Han påpeker også at eiendomsselskapet har ytt konsernbidrag/gitt lån til Kristiansund idrettsbarnehage AS når det har vært nødvendig.

– Leverer en god barnehagetjeneste

Han avslutter med følgende:

«Vi som driver de private barnehagene i Kristiansund kommune er prisgitt de økonomiske rammer Kristiansund kommune setter. Vi mottar tilskudd etter en beregningsmodell kommunen mener er hensiktsmessig, noe som også har medført reduserte tilskudd de siste årene. Vi i Kristiansund Idrettsbarnehage arbeider til enhver tid med å forbedre kvaliteten i barnehagen med hensyn til barnas læring og utvikling, samtidig som vi arbeider for å drive mest mulig økonomisk.

(...) Brukerundersøkelse og ansattundersøkelse viser at barnehagen scorer høyt i forhold til sammenlignbare enheter. Innenfor de økonomiske rammene som er satt leverer vi en god barnehagetjeneste, hvor vi har tre årsverk per avdeling der det er 9 barn på avdelingene med barn under 3 år og 18 barn på avdelingene med barn over 3 år. Ut over denne grunnbemanningen har vi også to idrettspedagoger som tilrettelegger barnas aktivitet, samt ansatt egen kokk som tilrettelegger barnas måltider. Dette er noe vi er stolte av.»

Kommunen:

Ikke urimelig

Kommunen har ikke reagert på pengebruken knyttet til idrettsbarnehagen, men vurderer nå tilsyn.

Kommunalsjef for oppvekst i Kristiansund kommune, Christine Reitan, skriver i en e-post til Utdanning at de ikke vurderer husleien som «urimelig for et bygg av den standard og størrelse som Idrettsbarnehagen holder til i».

«Som barnehagemyndighet foretar vi jevnlig tilsyn etter Barnehageoven. Også i Kristiansund Idrettsbarnehage. I tilsynene har vi ikke avdekket at barnehagen driver med lavere bemanning enn kommunale barnehager. Vi har ikke vært bekymret over voksentettheten i Kristiansund barnehage», skriver Reitan videre.

Hun skriver at det likevel kan stilles spørsmål om kommunen burde ha utført tilsyn knyttet til barnehagelovens paragraf 14a som handler om at tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode.

«Dette vil vi derfor vurdere å gjøre», avslutter Reitan.

Utdanning har bedt Reitan om å kommentere gevinsten til Ole Gunnar Solskjær og Jim Solbakken knyttet til salg av barnehagelokalene i 2012, og om kommunen anser det som greit at private barnehager i Kristiansund kommune kjøper firmaleiligheter som betales gjennom barnehagedriften. Dette har hun ikke villet kommentere.

Kommunalsjefen har også videresendt hele korrespondansen med journalisten i Utdanning til barnehageeier Terje Hammerås.

var betydelig

det måtte bl.a. gjennomføres forhandlinger med banken for å unngå at den trekte seg ut. I oppstarten var det også usikkert om barnehagen ville klare å betale avtalt husleie, som var nødvendig for å betjene gjelden i selskapene. Barnehagen ble etter hvert mer og mer populær og behovet for barnehageplasser i byen økte, så når barnehagen fikk behov for areal i begge etasjene (opprinnelig plan var utleie til skoleformål, men det lyktes ikke å få leieavtaler i havn), ble det klart at selskapene ville klare seg på egen hånd.

Mot slutten av 2012 kom det en interessant på banen med et tilbud om å kjøpe eiendomsselskapene. Verken Jim eller Ole hadde stor interesse av å videreføre engasjementet sitt i selskapene, nå som de og barnehagen hadde vist seg å være bærekraftig på egen hånd. Intensjonen med investeringene var oppnådd.

Ut over det som følger av selskapenes reviderte årsregnskaper ønskes det ikke å gi kommentarer, men som du sikkert forstår var risikoen og tapspotensialet med investeringene betydelig høyere enn det du indikerer i din e-post.»

«Utan sol må me mognast under isen.»

Henri Michaux, belgisk-fransk dikter og maler (1899–1984)

Humanitært arbeid

Gi i stedet for å få i SOS-barnebyers digitale julekalender

Den omvendte julekalenderen til SOS-barnebyer har én luke for hver undervisningsdag i desember.

Kalenderen tar elevene i barneskoletrinnet med på en reise for å bli kjent med barn i ulike deler av verden. Gjennom film, bilder og historier i lukene får elevene et innblikk i andre barns hverdag, kultur og tradisjoner.

Elevene i Norge oppfordres til å gjøre en innsats for å bidra til innsamlingen.

I fjor meldte over 72.000 elever i barneskolen seg på til kalenderen. Dette var 12.000 flere enn i 2014.

Les gjerne mer her:
sos-barnebyer.no/omvendt-julekalender

Juss

Bok om skole- og utdanningsrett no på nettet

Boka «Utdanningsrett»Slige emner. Artikler med utvalgte tema fra skole- og utdanningsrettens område» gjev god forståing av lovverket som verkty i det førebyggjande arbeidet. Forlaget har no makulert restopplaget av boka, slik at ho vil bli vanskeleg å få kjøpt. Men ho er sjølvsagt mogleg å få tak i gjennom biblioteka, og boka er no òg lagt ut på nettet og kan lastast ned gratis frå arbeidsrett.no

Arna Meisfjord

Arbeidsliv

Nytt om og fra Velferd

I utgave nr. 7 på velferd.no kan du nå lese om «Anbudssystemet: - Prispress gir dårligere hjelpemidler til uføre», «Utenforskapet truer velferdsstaten», «Aktivering på asylmottak: Gir flyktningene et bedre utgangspunkt» og «Velferdbloggen: Arbeid gir bedre psykisk helse». Velferd.no og Magasinet Velferd ønsker å øke lesernes kompetanse om arbeidsliv og velferdsordninger. På velferd.no finner du åpent og lukket innhold pluss pdf-versjon av siste og tidligere papirutgaver. Stiftelsen Sosial Trygd står bak Velferd på nett og papir.

Jubileumsdikt

ILLFOTO VIVEK CHUGH, FREEIMAGES.COM

Voss gymnas 100 år

19. oktober 2016 feira Voss gymnas – flaggskipet for dei tolv landsgymnasa i Noreg – 100 år. Lesarane av Utdanning bør ha litt kjennskap til dette skuleslaget som på eit vis er ein slags bindelekk mellom dei sju katedralskulane og dagens vidaregåande skular. Difor har eg sendt inn eit dikt:

Tolvstjerno

På nordvestkysten av Europa kveiktest i det tjugande århundrad tolv kyndlar.

Tolv var Herakles storverk,
 Tolv var Jesu læresveinar,
 Tolv var Noregs landsgymnas.
 Fyrlykter i leidi vart dei
 for ungdom på leit etter
 kunnskap, daning, vit.
 Då Hornesstjerno blenkte
 over Setesdalen kunne Agder-
 ungdommen styra tryggare fram –
 med Det myrke fastland.
 Under Hålogalands nordlyshimmel
 gjorde åndsfaklane Finnfjordbotn
 og Alta famlande håloyg-emne
 til kvasse karar og kvinnor.
 Frå Lade-jarlen og ævedrottens Mime-
 brunnar Orkdal og Steinkjer drakk
 Trøndelags droser og drenger
 den glimklåre glupskaps mjød.
 Tri frævande ljøs lyste
 opp det store Austlandet:
 Eidsvold, Vinstra, Bø i Telemark.
 På Vest-Noregs oppsedingdiadem
 glitra fire Sunnivaperlor:
 Bryne, Voss, Firda, Volda.
 Visdomsveten vitra eit halvt sekel.
 I hjarto våre vermer
 enno logen frå Tolvstjerno.

Torstein Sausjord

● Sverige

Kritiserer barnehagebruk

Den politiske ledelsen i Stockholm har bestemt at barn som har småsøsken og derfor foreldre i permisjon, skal kunne være fulltid i barnehagen. Det møter sterk kritikk.

Å bruke barnehage for eldre søsken mens foreldre er i foreldrepermisjon med minstemann, er barnepass for late mennesker som bør skjerpe seg. Det er et av mange liknende synspunkt på svenske Sveriges Televisions (SVT) Facebook-side.

Har svenske foreldre permisjon på grunn av nytt barn, har eldre søsken ikke rett til å være i barnehage mer enn 15 timer i uka. En del kommuner lar likevel barna være lenger.

I Stockholm kan de få være 30 timer i uka. Men ingen steder får barn som har foreldre i foreldrepermisjon med yngre søsken, være full tid i barnehagen. Det vil nå Stockholm-politikerne endre. Finansråd Karin Wanngård, Sosialdemokratene, argumenterer overfor SVT med at det er bra for barn å være i barnehagen.

Men dette har vakt sterke reaksjoner.

Ifølge SVT har det vært kritikerstorm i sosiale medier. På Facebooksiden skriver folk for eksempel at det er sykt å skaffe seg barn om en ikke vil ta vare på dem.

Barn med foreldre i permisjon med yngre søsken får ikke fulltids plass i svenske barnehager. Det vil nå stockholmpolitikere endre, ifølge NTB.

ILL.FOTO JØRGEN JELSTAD

● Uganda

Forbyr skoler støttet av Gates og Zuckerberg

En domstol i Uganda har beordret at en rekke lavkostskoler som delfinansieres av Microsoft-gründer Bill Gates og Facebook-grunnlegger Mark Zuckerberg, skal stenges.

Ifølge domstolen mangler alle de 63 skolene lisens, og det er ifølge dommeren også mangelfulle sanitære forhold ved skolebygningene.

Skolene eies av kjeden Bridge International Academics, som tilbyr billig, standardisert og teknologidrevet skolegang til barn og ungdom i Afrika og Asia. Stiftelsen støttes økonomisk av Gates og Zuckerberg. Bridge International hevder å ha 12.000 elever og studenter i Uganda. Skolekjeden sier den vil anke avgjørelsen. ©NTB

Felleskap lønner seg

Fordelene for deg som medlem har blitt enda bedre. Nå lanserer Utdanningsforbundet bilforsikring og husforsikring med unike vilkår og gode priser. Les mer og bestill på udf.no/husogbil

Felleskap lønner seg

UTDANNINGS FORBUNDET

FOTO SVEIN ANDRE SVENDSEN/NORGES HÅNDBALLFORBUND

● Eleven

Camilla Herrem (30) Venstreving på det norske håndballandslaget. Tatt ut i troppen til EM i Sverige, som starter 5. desember. Spiller klubbhåndball for ZRK Vardar i Makedonia.

FOTO PRIVAT

● Læreren

Egil Skadberg (72) Pensjonist. Tidligere lærer ved Sola ungdomsskole i Rogaland.

Hverandres favoritter

En av lærdommene favorittlæreren lærte henne, var å yte 100 prosent og aldri gi opp. Det har vært en viktig læreregel for Camilla Herrem.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Camilla Herrem vet straks hvem som er hennes favorittlærer når hun får spørsmålet.

– *Hvorfor velger du Egil Skadberg som din favorittlærer?*

– Han er den jeg husker best. Han var alltid i godt humør og ville virkelig lære oss noe. Han gjorde et godt inntrykk på meg da, og han er en av dem som jeg virkelig satte pris på. Når man har noen som elsker jobben sin og vil det beste for sine elever, glemmer man det ikke. Han var bare en helt fantastisk mann.

– **Glimt i øyet**

– *Hva gjorde han som gjør at du husker ham så godt?*

– Du så at han elsket å være lærer. Han var alltid «på» når han var i klasserommet. Han var selvfølgelig streng også, men hadde alltid et glimt i øyet. Han hadde god kontakt med alle elevene sine. Han var ikke en som bare «måtte» være der. Det var tydelig at han syntes jobben hans var den beste.

– *Lærte han deg noe du har mye bruk for i dag?*

– Å alltid gi 100 prosent i det man driver med, og aldri gi opp.

– *Hva husker du best fra din skoletid?*

– Vi hadde det alltid utrolig gøy på ungdomsskolen. Jeg har bare gode minner derfra. Vi var nok

litt heldige også, siden vi ikke brukte Internett så mye. Vi ville heller være ute og spille fotball. Ingen brydde seg om mobiltelefonen, alle var sosiale.

– **Gikk syk på skolen**

– *Likte du deg på skolen?*

– Jeg likte meg meget godt der. Jeg ville på skolen hele tiden, men kanskje mer fordi vi hadde det så bra sosialt. Hvis jeg var litt syk og ikke ville på skolen, sa alltid mine foreldre at gikk jeg ikke på skolen, kunne jeg ikke dra på trening etterpå. Dermed ble det alltid skole.

– *Har du noen morsomme episoder du husker fra skoletiden?*

– Det var en gang på videregående skole at ei venninne, Tassen, og jeg hørte på radio i fransktimen; et program der man skulle finne Mr. X via ledetråder. Vi fant plutselig ut hvor han var og løp ut av klasserommet på gaten for å finne ham. Vi fant han ikke. Da vi kom tilbake til skolen, måtte vi jo hente bagene våre i klasserommet. Der ventet fransklæreren vår, som lurte på hvor vi hadde vært. I anmerkningen sto det: Thea og Camilla forsvant fra timen, men lovt å aldri gjøre det igjen.

Camilla er én av 16 spillere som skal spille med flagget på brystet i Sverige under EM.

– Hva kan vi vente av deg denne gangen?
 – Vi kjemper alltid om medalje. Det er målet til Norges Håndballforbund.

Fargeklatt

Adjunkt Egil Skadberg har blitt pensjonist. Når Utdanning ringer og forteller ham at en av hans tidligere elever har valgt ham som sin favorittlærer, synes læreren det er veldig stas.

– Så moro, det varmer. Jeg husker henne meget godt. Hun var en fargeklatt da jeg hadde henne på ungdomsskolen, sier han til Utdanning.

Skadberg var klasseforstander og hadde Camilla i matematikk og naturfag i tre år.

– Hun var fin å ha som elev, men hun måtte styres. Jeg lot henne spille seg ut til et visst punkt. Hun var et fyrverkeri av en jentunge og hyggelig på en smittende måte. På mange måter var hun klassens maskot. Hun snakket før hun tenkte og var kjapp i replikken.

– Trodde du at hun kom til å bli toppidrettsutøver?

– Ja og nei. Det er ofte overraskende at noen du kjenner så godt, når så langt. Selv om hun tidlig viste gode ferdigheter, var det ikke lett å forutse. Hun var ivrig på banen, men ikke fullt så ivrig når det gjaldt skolearbeid, for å si det sånn.

Men hun var slett ikke dårlig på skolen.

40 år med undervisning har gitt Skadberg mange minner.

Følger med på tidligere elever

– Jeg gleder meg over alle mine tidligere elever som lykkes med smått eller stort. Jeg stortrivdes som lærer. Jeg satte noen grenser og fikk respekt.

– Hadde dere kontakt etter ungdomsskolen?

– Etter at Camilla begynte i videregående, stakk hun av og til innom meg på skolen. Hun pleide gjerne å komme stormende inn på kontoret mitt og kaste seg rundt halsen min. Hadde det vært opp til henne, ville hun aller helst hatt med seg noen av lærerne fra ungdomsskolen over i videregående.

– Følger du med på karriøren hennes?

– Det er klart jeg følger med. Når hun er hjemme, stiller hun av og til opp som gjestetrener. Hun er en lokal helt og en som yngre spillere ser opp til. Da er det kjekt å kjøre barnebarna på trening, sier favorittlæreren til Camilla Herrem.

Dette bildet er antagelig tatt da Camilla gikk i åttende klasse.

FOTO PRIVAT

«Han var alltid i godt humør og ville virkelig lære oss noe.»

Folkefiender skal inspisere til skrivekonkurranse

– Ja visst er jeg en folkefiende. Det er en hedersbetegnelse, sier Nancy Herz.

TEKST OG FOTO Lisbet Jære

Nancy Herz (20), norsk-libanesisk student og debattant, står på scenen i restauranten i Nationaltheatret og snakker om å være folkevenn og folkefiende i vår tid. I september vant hun Skamløsprisen på Protestfestivalen i Kristiansand og for to år siden Fritt Ords konkurranse for videregående skole. Tidligere i år satte hun i gang en debatt om skam og ære da hun skrev kronikken «Vi er de skamløse arabiske jentene, og vår tid begynner nå» i Aftenposten.

– De tingene jeg er skamløs over, er helt vanlige ting som dreier seg om den jeg er og det jeg mener. Folkefiender kan være hvem som helst; en som kler seg annerledes, en som meg som ikke godtas over alt, en homofil gutt. Folkefiender er ikke redd for å stikke seg ut, men en er sterkest når en opplever solidaritet med andre, sier Herz.

Den ensomme mot flertallet

5. oktober deltok rundt 70 personer, de fleste norsk-lærere, på et seminar i Nationaltheatret i Oslo, der målet var å inspirere lærerne til å engasjere seg i Fritt Ord-konkurransen for videregående skole. Det er en årlig konkurranse der elever inviteres til å levere bidrag, enten i form av tekster eller en medieproduksjon, om ytringsfrihet og demokrati. NRK skole og Landslaget for norskundervisning (LNU) er også med på å arrangere seminaret. I år er temaet for konkurransen: «Har vi folkefiender i dag? Hvem er den kompakte majoritet som står samlet, og hvem er den ensomme folkefienden? Hva gjør Ibsens skuespill aktuelt i vår tid – og har det noe i klasserommet å gjøre?» Fristen er 1. mars 2017.

Eksistensielle spørsmål om identitet, individ versus det kollektive, og ytringsfrihet ble tatt opp

Henrik Ibsen.
MALERI AV EILIF PETERSEN FRA 1895

En folkefiende

Hovedpersonen i Henrik Ibsens verk fra 1882 er doktor Tomas Stockmann, som jobber ved en badeanstalt i en kystby og oppdager at vannet på «sundhetsbadet» er forurenset. Han har avtale om å skrive om det i lokalavisen Folkebudet, men avisen velger til slutt å ikke trykke innlegget etter press fra Stockmanns bror, som er byfogd og styremedlem i badet. Om sannheten kommer ut, er det fare for at badet blir stengt, og det vil skade næringslivet i byen.

på seminaret. Debatten om hvem som er dagens folkefiender, og hvordan man kan få dagens elever til å engasjere seg i Henrik Ibsens drama fra 1882, gikk også rundt kafébordene med hvite duker og stearinlys.

– Fritt Ords mål er å stimulere til debatt, og vi vil gjerne ha med de unge stemmene. Ungdommen lever tett på hverandre og er pionerer i å utforske ny medieteknologi. Dermed blir det ekstra interessant å høre hva de tenker om ytringsfrihet og samfunnsdebatten i samtida vår, sier Joakim Lie i Fritt ord.

– Hva ønsker dere å oppnå med en slik konkurranse? – Målet er å få elever og lærere til å fordype seg i ytringsfrihetsspørsmål på nye og engasjerende måter. Fagfeltet er stort og inviterer til fordykning. Samtidig er det flott om deltakerne utfordrer seg selv og andre med sterke og kanskje overraskende meninger, fortsetter Lie.

Norskfaget blir mer levende om en klarer å linke tekster til dagsaktuelle problemstillinger, synes Knut Magne Bjørnstad, norskklærer ved Askim videregående skole i Østfold.

– Det er en utfordring å gjøre norskfaget aktuelt. Elevene ser på faget som litt forhistorisk, og språkhistorie og litteraturhistorie kan virke som et plikt-løp de må gjennom, sier han.

Fra radikaliserings til psykologi

Ludvig Løkholm Lewin fra NRK P3 dokumentar snakket om radikaliserings og hvordan en skal møte radikale ytringer. I dokumentaren «Ekkokammeret» gjorde de et eksperiment: Løkholm Lewin begynte å uttrykke ekstreme holdninger mot muslimer både i kontakt med venner og familie, og på Facebook, for å se hvordan omverdenen reagerte. De fleste trakk seg unna.

– Jeg råder lærerne til ikke å trekke seg unna når de møter elever som kan være i ferd med å utvikle radikale synspunkt. Da er faren større for at de isolerer seg og går over til radikale miljøer, sa han.

Psykiater Thor Kristian Island holdt foredrag om prosesser og dynamikk i store grupper, det som Ibsen i «En folkefiende» kaller den kompakte majoritet. Han minnet om at Stockmann, varsleren, ble sett på som en trussel mot det bestående og fikk alle imot seg.

– I den kompakte majoritet tåles det ikke

«Mange tør ikke ytre seg på grunn av all hetsen.»

Nancy Herz
samfunnsdebattant

irere

meningsforskjeller. Alt er svart-hvitt, og nyanser forsvinner, sa Island.

Undervisningsopplegg

Egil Eidheim Elseth, norsklærer ved Elvebakken videregående skole i Oslo, har utviklet et forslag til undervisningsopplegg om disse temaene.

– Å vekke motivasjon og engasjement, få ungdom til å føle at det angår dem, og at de faktisk kan mene noe om ytringsfrihet, er første bud. For å få til dette er det en god idé å senke terskelen, understreker han.

Elseth begynte først med enkle oppgaver, der elevene skulle ta stilling til helt konkrete spørsmål som for eksempel om de ville feriere på hytta eller på fjellet.

– Eleven måtte ta et valg og stille seg på ulike steder i rommet avhengig av om de foretrakk hytta eller fjellet. Etter hvert gikk vi over til mer verdibaserte spørsmål: Hva er viktigst for deg, å være snill eller klok? Er det viktigere å leve lykkelig eller i sannhet? Ingen kunne forbli i midten, men måtte ta standpunkt og argumentere for synet sitt.

Undervisningsopplegget inneholder flere forslag, også en skriveoppgave.

– Mange elever er redde for blanke ark og vet ikke hvordan de skal begynne. Derfor laget jeg en skriveramme som de skulle fylle ut for å belyse og argumentere for en aktuell sak.

Helt til slutt skulle elevene lese «En folkefiende». De fikk i oppgave å lage en kreativ presentasjon basert på scener i dramaet som tok opp verdirelaterte spørsmål som dobbeltmoral, makt og status, synet på løgn og sannhet.

Elseth forteller at det er vanlig at elevene spør om de får noen karakterer i dette når han setter i gang lignende prosjekter. Spørsmålet er han kanskje ikke like glad for, men han forstår det godt.

– Det er mye snakk om vurdering og kompetansemål. De blir litt indoktrinert til å tenke mål-bare resultater hele tiden. Det er synd, for dette står i veien for viktig læring. Refleksjon rundt disse temaene i seg selv er viktig, sier Elseth.

– Netthetserne er den største trusselen

Nancy Herz, som etter at hun vant konkurransen ble en ivrig debattant, mener netthetserne er den

Den norsk-libansiske studenten og debattanten Nancy Herz (20) Vant Fritt ord-konkurransen for tre år siden. Hun mener netthetsen er den den største trusselen mot ytringsfrihet i Norge.

største trusselen mot ytringsfriheten i Norge.

– Mange tør ikke ytre seg på grunn av all heten,. Du orker ikke å bli stemplet som hore fordi du har skrevet en kronikk. Da jeg skrev kronikken «Vi er de skamløse arabiske jentene, og vår tid begynner nå», sa mange jenter med minoritetsbakgrunn at

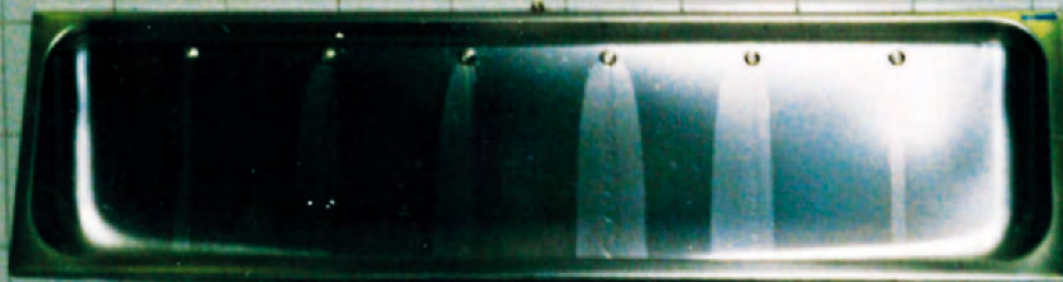
de kjenner seg igjen, men ikke tør si noe.

Herz forteller at hun også opplever netthets, og at mobilen kan ringe midt på natta.

– Selv om vi ikke henrettes eller tortureres, så opplever vi dette daglig. Men om dette er prisen en må betale for ytre seg, er det verdt det.

Toalett-tabletter ble forb

Her lå det store urinalet som ble fylt opp med Sinkal-tabletter. Etter renovasjonen på begynnelsen av nittitallet ble det erstattet med urinalet på bildet.

FOTO MONNA BRINCH

Sinkal-tablettene ble oppbevart i dette avlukket på guttetoiletet. Lukten sivet inn i luftventilen og direkte opp til formingssalen.

FOTO MONNA BRINCH

budt **30 år etter varsling**

Monna Brinch varslet om dårlig inneklime ved Ris skole i Oslo, men fikk ikke medhold i Høyesterett. Nå er stoffet hun varslet om, blitt forbudt.

TEKST Hanne Selboe Karagülle

«Det lukter sykehus her!». Året er 1986. Elevene på Ris skole sniffer inn den stramme lukta som siver ut av luftventilen i tekstilrommet. Monna Brinch, som har undervist som tekstil- og formingslærer siden sekstitallet, merker det også. Det dårlige inneklimate på skolen har det vært snakk om lenge, men det er verst i vestfløyen, hvor tekstilrommet ligger.

– Det var alltid snakk om hvor rart det luktet i formingssalen, sier Monna Brinch.

– Mange ganger måtte barna vente utenfor mens jeg gikk inn og luftet. Det var egentlig ikke lov å åpne vinduene, men ellers hadde det vært umulig å arbeide. Noen ganger var lukta så sterk at vi måtte ha formingstimene ute i frisk luft, sier Brinch, som ønsker å fortelle sin historie, men ikke å avbildes i forbindelse med saken.

Sykmeldt

Dette året har det blitt verre. Skolen har begynt å bruke en ny type desinfeksjonsmiddel på guttetoiletet i kjelleren. Disse kulene ble lagt i urinalene i vestfløyen. Lukta forverret seg i formingssalen, som ligger tre etasjer over.

I april 1986 må både Monna Brinch og skoleinspektøren oppsøke lege samme dag, og begge

to sykmeldes. Skoleinspektøren hadde kontor i etasjen under Monna Brinch. Magesmerter, sterk hodepine og svekkelse av synet gjorde at Monna ikke kunne jobbe. Men legene klarte ikke å finne ut hva som var galt.

– Jeg har alltid hatt en blodprosent mellom 95 og 100. Plutselig var den nede i 67. Vaktmesteren måtte hjelpe meg opp trappene, fordi jeg hadde så store vansker med å puste. Legen sa at lungene mine var helt flate, sier hun.

Forbindelse mellom toalett og klasserom

Rektoren ved Ris videregående, Jan Høeg, skriver brev til hovedverneombudet og skolesjefen hvor han påpeker problemene med inneklimate, spesielt i vestfløyen. Rektoren ved ungdomsskolen, Berit Thyness, skriver til vedlikeholdsavdelingen at hovedårsaken til den dårlige lufta er den direkte forbindelsen mellom guttetoiletet i kjelleren og formingssalen. Lufta fra toalettet siver ut i klasserommet to etasjer over.

I svaret fra vedlikeholdsavdelingen står det at tegningene ikke viser noen forbindelse mellom de to rommene.

– Dette er en grov feil, sier Knut Myhrer, som

jobbet som hovedverneombud for Oslo-skolene da Monna Brinch klagde dette inn for skolesjefen i 1991.

– Jeg dro selv til Ris skole etter å ha mottatt klage fra Monna Brinch angående inneklimate. Vaktmesteren tok meg med opp på loftet. Der lå vifta til formingsrommet, avslått og under et lag med støv. Det var tydelig at den ikke hadde vært i bruk på flere år.

Myhrer ville også sjekke om forbindelsen mellom guttetoiletet i kjelleren og formingsrommet i tredje etasje var reell, slik Monna Brinch hadde påstått.

– Vi tok en enkel røykeprøve, som rett og slett gikk ut på at vi plasserte en mann på guttetoiletet som skulle røyke. Da han begynte, merket vi med én gang at det sivet sigarettøyk inn i formingsrommet tre etasjer over. Luftventilene, som egentlig skulle føre frisk luft inn i formingsrommet, førte altså kun luft fra guttetoiletet opp til formingssalen.

I 1990, fire år etter at brevet fra Berit Thyness ble skrevet, undersøker Vedlikeholdsetaten en mulig forbindelse nok en gang. Da blir det bekreftet at frisklufttilførselen ikke var annet enn luft fra guttetoiletet.

Det har vært veldig liten kunnskap om hva disse stoffene gjør med oss, sier Knut Myhrer, tidligere verneombud i Oslo-skolene.

ARKIVFOTO TORKJELL TRÆDAL

Ris skole i Oslo, slik den så ut da Monna Brinch ble utsatt for avgassene fra tablettene som skulle desinfisere urinalene.

«Jeg vil at de ansvarlige skal få vite at de utsa

Unormalt mange syke

Det var ikke lukta av sur urin som var problemet. Desinfiseringstablettene som ble brukt, var av typen Sinkal. Disse var en blanding av det kjemiske stoffet 1.4 diklorbenzen og klorid.

– Det var ingen som trodde at disse Sinkal-kulene var spesielt gunstige for helsa på den tiden heller, sier Myhrer.

– Det var ikke bare på Ris skole de ble brukt. Det var flere skoler som brukte disse tablettene som luftrensere. Forskjellen var jo at mens de fleste oppholdt seg på guttetoiletet i svært kort tid, var formingsrommets eneste lufttilførsel fra dette toiletet. Jeg har ikke noe belegg for å påstå at det var større bruk av Sinkal-tabletter på Ris enn på andre skoler, men det er ganske sikkert at Monna var den eneste som fikk lufta tilført direkte til klasserommet sitt, sier han.

I 1990 slutter Monna Brinch ved Ris skole etter lang tids sykdom. Legen har diagnostisert henne med ekstrem tretthet, nedsatt leverfunksjon, blodmangel, svekket syn og kefalgi, en svært kraftig hodepine. I tillegg hadde hun gått ned fjorten kilo.

Men det er ikke bare Monna som blir syk. Sykdomshyppigheten blant elever og lærere på skolen er unormalt høy, og Brinch mener det er en konse-

kvens av inn klimaet, og tablettene som har blitt brukt på toalettene.

– Elever og lærere var stadig borte fra skolen, og mange ble dårlige. Det var ikke bare jeg som ble påvirket av lufta, sier Monna Brinch.

I 1991 bekrefter verneombud Karen Fraenkl i Norsk Undervisningsforbund Brinchs påstander i et brev til Statens arbeidsmiljøinstitutt: Sykefraværet på Ris var dobbelt så høyt som gjennomsnittet for Osloskolen.

Sykdomshyppigheten ble lagt merke til og skapte bekymring. Etter ønske fra både lærere og elever søker Kreftregisteret om støtte for å undersøke om inn klimaet ved skolen kan gi kreft. Dette forslaget blir avslått av både skolesjefen og byrådet.

Daværende skolesjef bekrefter

Jan Ommundsen, som på den tiden var skolesjef i Oslo, bekrefter at de fikk klager angående inn klimaet på skolen. Den tekniske avdelingen ble innkalt for å gjøre en undersøkelse på skolen.

– Disse klagene fikk jeg på begynnelsen av nittitallet, og da var nesten hele skolen fraflyttet som følge av at gymnaset var flyttet til Persbråten vide-regående. Formingsrommet var ikke lenger i bruk, og det var ingen som oppholdt seg der lenger. Men

klagene fikk vi altså «etter at skaden var gjort», om du vil kalle det det, sier Ommundsen.

Han mener at den faglige kompetansen var mangelfull på den tiden.

– Man hadde ikke nok informasjon om skadevirkninger. Det er dessverre sånn det har vært opp gjennom historien. Noen er mer følsomme overfor det enn andre, og så tok man det ikke alvorlig nok, fordi det var vanlig å bruke disse stoffene.

Saken går til Høyesterett

Verken Helsedirektoratet eller andre instanser mener dosene av 1.4 diklorbenzen har vært store nok til at det kan føre til langvarig sykdom. I 1995 bestemmer likevel Monna Brinch seg for å søke Oslo kommune om erstatning for sykdommen hun mener inn klimaet på Ris skole hadde ført til. Retten blir satt i byretten 5. desember 1995. Den 29. januar 1996 faller dommen. Oslo kommune taper og må betale en erstatningssum på 950.000 kroner til Monna Brinch.

– Grunnen til at hun ble tatt på alvor i byretten, er nok at hun, i motsetning til mange andre, hadde dokumentasjon på alt hun fremla. Dette er svært viktig for å bli tatt på alvor, sier Kjell Horn, som har skrevet om Monnas historie i boka «Varsleren».

BILDE FRA «JUBILEUMSSKRIFTET RIS SKOLE 1915-65»

– **Monna Brinch** vant fram i byretten fordi hun, i motsetning til mange andre, hadde skaffet dokumentasjon, sier Kjell Horn, som har skrevet bok om saken hennes.

FOTO HANNE SELBOE KARAGÛLLE

Utatte elever og lærere for et farlig inneklima. »

Monna Brinch

Lykken ble likevel kortvarig. Oslo kommune anker dommen til lagmannsretten og frifinnes. Monna Brinch må betale alle saksomkostninger, både for byretten og lagmannsretten. Beløpet er på 302.925 kroner. Hun bestemmer seg for å anke til Høyesterett.

Der taper hun. Retten konkluderer med at årsakssammenhengen mellom sykdommen hennes og forholdene på skolen ikke er tydelig nok. Lagmannsrettens dom står, og Monna må betale alle saksomkostninger til Oslo kommune, i tillegg til sin egen.

– Jeg var fryktelig skuffet, og ikke minst sint. Før rettssaken vedtok til og med EU et kommisjonsdirektiv hvor øvre grense på inntak av 1.4 diklorbenzen ble minsket fra 80ppm til 20ppm. Dette ble ikke engang tatt med i bevisførselen, fordi sakkyndig ikke møtte opp den dagen, sier hun.

– For lite kunnskap

Knut Myhrer mener at kunnskapen om hva kjemiske stoffer har å si for helsa vår, fremdeles er for liten.

– Det har fått mye mer oppmerksomhet i de senere årene, men vi vet fremdeles ikke nok. Og i rettssaken til Monna ser vi jo at til og med de fag-

kyndige er uenige med hverandre. Man har rett og slett ikke et fasitsvar. Jeg synes det er trist at hun ikke er blitt tatt på alvor.

– *Var Monna for tidlig ute?*

– Ja, Monna var for tidlig ute. Det har vært veldig liten kunnskap om hva disse stoffene gjør med oss, sier Myhrer.

– Vi tok det ikke alvorlig nok

Tidligere skolesjef Jan B. Ommundsen erkjenner at kommunen ikke tok dette alvorlig nok.

– På den tiden var det stort etterslep på renovering og fornyelse av skolebygg i Oslo. Alt havnet på skolesjefens kontor. Vår kompetanse lå på det faglig-pedagogiske, så det ble til at vi nesten håndterte det på amatørvis. Dette var før Undervisningsbygg ble etablert, og ingen i ledelsen hadde byggeteknisk kompetanse, erkjenner han.

– Hvis jeg hadde visst det jeg vet i dag, ville jeg nok satt i gang større undersøkelser. Det var rett og slett mangel på kunnskap. Men det er jo nok en påminnelse om at man må ta dette med miljø veldig alvorlig.

Kreftfremkallende

Det skulle ta femten år før 1.4 diklorbenzen fikk

oppmerksomhet i Norge igjen. Oppmerksomheten kom i form av et endelig forbud som trådte i kraft 1. juni 2015. Forbudet var blitt vedtatt i EU året før.

– 1.4 diklorbenzen går nå under kategorien kreftfremkallende middel, ifølge Pia Sørensen, sjefingeniør ved kjemikalieseksjonen i Miljødirektoratet. I Sverige har stoffet vært forbudt siden 1990.

Dommen blir stående

Monna har tidligere prøvd å få saken gjenopptatt, men dette ble avslått av Høyesterett. Også etter at stoffet ble forbudt, vil dommen stå uforandret, siden avgjørelsen falt før forbudet ble iverksatt.

Selv mener Monna at håndteringen av saken vitner om en uvilje til å ta tak i problemet, og at ansvarsfraskrivelsen har vært stor.

– Det eneste jeg vil nå, er at flere skal få vite at dette stoffet faktisk er farlig. Det er flere elever og lærere som ble syke ved Ris skole, og jeg vil at de ansvarlige skal få vite at de utsatte elever og lærere for et farlig inneklima. Nå har EU forbudt det, og derfor synes jeg dette bør granskes nøye, avslutter hun.

Demokratiet har talt:

Leksene er en saga

Lekser er et tilbakelagt kapittel ved Nyskolen i Oslo. Skolens øverste organ, saksmøtet, vedtok 2. november med stort flertall å innføre leksefritt ungdomstrinn.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no
FOTO Kari Oliv Vedvik

Det er onsdag morgen og tid for det ukentlige saksmøtet på Nyskolen på Vålerenga i Oslo. Der møtes samtlige elever og ansatte for å diskutere og stemme over to-tre saker som har med elevenes hverdag å gjøre. Denne dagen blir det ikke tid til å ta opp mer enn én sak, og den knytter det seg ekstra stor spenning til.

To ungdomsskoleelever, Adrian Myhre på 10. trinn og Emil Belgau på 9. trinn, har lansert et forslag om leksefri, og etter flere runder i ungdomstrinnmøter, elevråd og saksmøter skal saken endelig avgjøres.

Ifølge lærerne på skolene har elevene på ung-

domstrinnet lite pålagt hjemmearbeid i forhold til offentlige ungdomsskoler, men elevene ønsker at det skal bli helt leksefritt, slik det allerede er på Nyskolens barnetrinn.

Alle har én stemme hver

Innpå 100 mennesker har tenket seg langs veggene i «Ringene», salen der saksmøtene arrangeres. Et titalls er ansatte, resten er elever fra 1. til 10. klasse. Alle har én stemme hver, det har ingenting å si om du er førsteklassing eller daglig leder.

Saksmøtets behandling av lekseforslaget startet med en prøvevotering, og den viste et overvel-

blott

dende flertall for å avskaffe lekser: 70 stemte for og 15 mot.

I tråd med Nyskolens prinsipper var det først mindretallet som fikk komme til orde og fremføre argumenter mot forslaget.

Noen kritiske røster, både blant elever og lærere, fremholdt at det iblant var viktig å øve på stoffet hjemme, at man ikke alltid fikk tid til i en travel skoledag, og at de som hadde behov for det, burde kunne få litt lekser med hjem.

– Dette vil det fremdeles være rom for. Dette er et forslag om leksefri, ikke et forbud mot hjemmearbeid. Lærerne kan gjerne gi elevene oppgaver og

Saken om leksefri har blitt behandlet i flere omganger. Her kommer det et tydelig JA fra ungdomsskoleelevene. Fra v.: De to forslagsstillerne Emil Belgau (9. trinn) og Adrian Myhre (10. trinn), deretter Nicole Mikalsen (10. trinn) og Sophie Danielsen (9. trinn).

Etter **prøvevoteringen understreket** daglig leder Sunniva Sandanger at leksefri innebærer mer ansvar for elevene.

annet stoff de kan arbeide med utenom skoletida. Poenget er at det må være basert på frivillighet, repliserte Emil Belgau.

– Mer ansvar

Daglig leder Sunniva Sandanger var blant de som ikke avgav stemme, verken for eller mot forslaget.

Da resultatet av prøvevoteringen var klart, bad hun om ordet og understreket at en ordning med leksefri ville innebære at ungdomsskoleelevene tok mer ansvar selv, for det vil alltid være slik at man må øve for å bli god til noe.

Mikrofonen gikk tilbake til Emil, som takket for påminnelsen. Han var helt enig i at det ville gi ungdomsskoleelevene et større ansvar, men minnet samtidig om at det samme gjaldt lærerne. – Greier lærerne å gjøre undervisningen mer effektiv og interessant, vil det bidra til bedre læring for elevene, sa han.

Spontan applaus

I den andre og endelige avstemningen ble leksefri ble vedtatt med 71 stemmer for, 9 imot og noen blanke stemmer. Det brøt ut spontan applaus, og Utdanning bad om å få noen minutter med forslagsstillerne. Det var de positive til, men vi måtte vente litt, Emil hadde nemlig et ritual han måtte gjennomføre først. Det gikk ut på å spille «We are the Champions» med Queen på mobilen, og flere elever stemte i.

– Var du sikker på at forslaget ditt ville få flertall?

– Jeg følte meg ganske sikker. I Elevrådet var stemningen klart for, og jeg hadde nettopp fått høre at mitt forslag også hadde fått flertall blant lærerne. Men helt sikker kan man jo aldri være, ting kan skje under behandlingen. Hadde det blitt nei, måtte jeg spilt en annen sang. Det kunne kanskje blitt «Mad World» med Gary Jules, smiler den fornøyde niendeklassingen.

● Nyskolen

Nyskolen i Oslo ble startet høsten 2004. Friskolen, som ligger på Vålerenga, har 100 elever på 1.-10. trinn.

Skolen har blant annet som formål å øke elevenes adgang til elevdemokrati og egeninitiert læring.

Initiativtaker og skolens første leder var Mosse Jørgensen, også kjent som første rektor ved Forsøksgymnaset i Oslo. Nåværende daglig leder er Sunniva Sandanger, som også var med på å starte skolen.

Ifølge skolens hjemmeside er den totale månedsprisen for å gå på skolen 1555 kroner (barnetrinnet) / 1870 kroner (ungdomstrinnet).

Video fra avstemningen finner du et stykke ned på denne siden: utdanningsnytt.no/1611leksefri

Sirkler inn svarene i sko

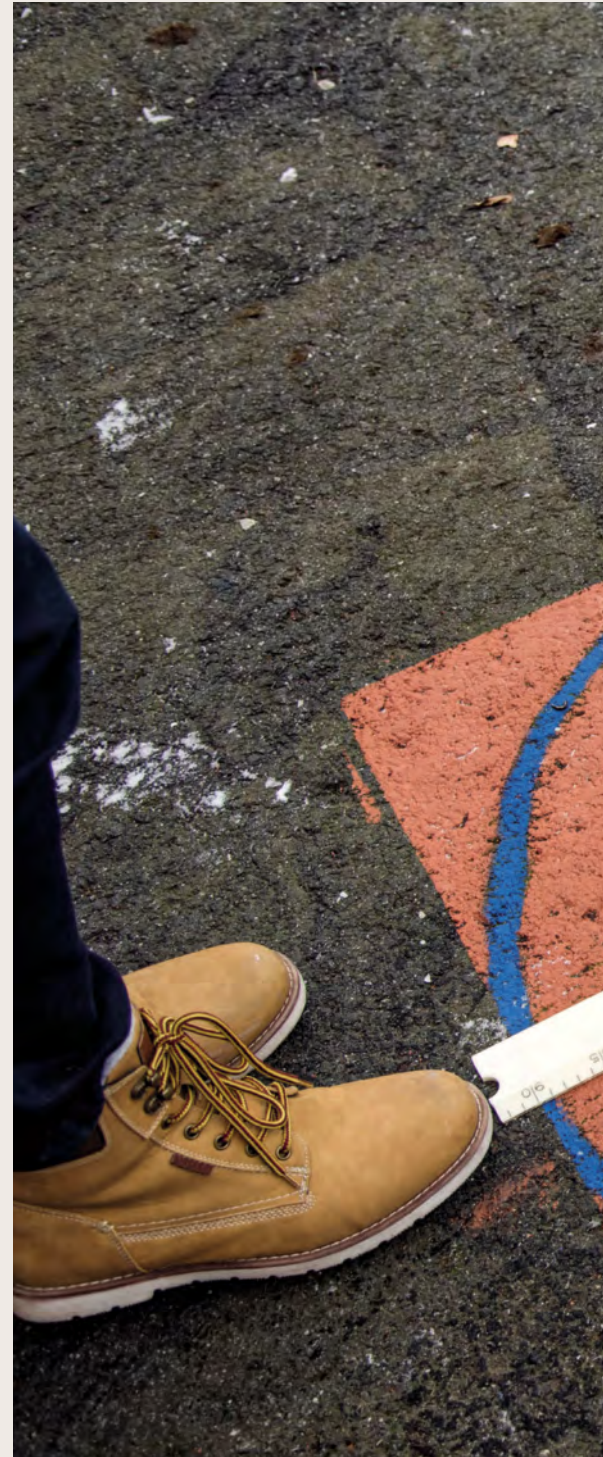
Geometri i grupper

Realfagslærer Åsmund Grønvik Børsum har laget oppgaver til en dobbelttime i matematikk. Hans 28 elever på 8. trinn skal få bryne seg på skolens nye geometriske figurer i granitt. Elevene deles i grupper og får oppgavesett, arealkort, linjal, kalkulatorer, melkekartonger, penn og papir.

Sirkelmåling

Selime Anna Dey og Kornelius Bekkevold Heggdal regner ut arealet av sirkler malt på bakken. De måler med store linjal, putter tall i formler og regner på kalkulator. Sirkelperiferi, radius og pi diskuteres. Stemmer overslaget med utregningen?

legården

Elevene tar på seg skjerf og votter. Ute i kulda skal de regne ut volumet av en kube, en kule og en kjegle. Som eneste skole i landet har Ås ungdomsskole i Akershus fått formlene hugget i stein.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Oldtidsmatemattikk

I 2013 fikk skolen én million kroner av Ås kommune for å gjøre noe med steinørkenen i skolegården. Rektor, lærere og elever ble enige om å bruke pengene på en rehabilitert basketballbane, en oppusset skulptur, et nytt bordtennisbord og et sjakkbrett ute. I tillegg ga Ås sanitetsforening skolen en granittkule i gave, som ble den første av fire geometriske figurer i granitt. De tre siste kom høsten 2016. Da ble det også malt geometriske figurer på asfalten som viser at grekere og egyptere regnet arealet av en sirkel uten bruk av pi. Nå kan elevene utforske begge metoder og sammenligne dem med matematikkbokas formler.

Klatring på kule

Jon Alickay holder varmen med klatring. Elevene regner ut volumet av kube, kjegle og kule. Verktøyet er en énliters melkekartong. Hvordan kan man finne radius fra midten av kula og ut til overflaten? Og hva veier granitt? Skulpturene er importert fra Kina og bearbeidet av Sigvartsen steinindustri i Oslo.

Visualisering av volum

Hvordan regner man ut volumet av en kule? Det er enklere å forstå matematikkoppgavene når vi kan se figurene og ta på dem, synes elevene Mir Ari, Tiril Helene Lilleheier og Ella Lucia Fennell. - Fint å få rørt seg også i mattetimene, sier elevrådsleder Rikke Gundersen til Utdanning.

Volumplassen

Elevene har døpt skolegården til Volumplassen. Inspektør Arne Johan Svendby håper skulpturene blir et minne elevene tar med seg fra skolen. Lærer Åsmund Grønvik Børsum sier at det er viktig for lærere å ha en stor verktøykasse. Steinskulpturene kan være ett av verktøyene. Børsum har også lovet elevene sine en tur ut for å konstruere i snøen. Et samarbeid med vitensenteret på Universitetet i Ås (NMBU) har han også planer om.

Kjeglevolum

Mir Ari og Tiril Helene Lilleheier er godt i gang med å finne volumet av en kjegle. Til slutt samles alle i klasserommet for å få igjen varmen og for litt mer undervisning. Det blir mer geometri våren 2017, lover Børsum, med læring både i klasserommet, med dataprogrammer som Geogebra, lærebøker og i gruppearbeid. Metodevalget må ha et mål. Det nytter ikke med morsomme stunts, det er ikke det elevene lærer av, mener Børsum.

Vant pris for lærebok i **matematikk**

«Matemagisk 6», der lærer Tom Erik Kroknes var én av fire medforfattere, vant tredje plass i en internasjonal konkurranse.

TEKST OG FOTO Svein Arne Nilsen

Utdanning møter Kroknes hjemme på Ugla i Trondheim. Nå kan han, som han selv sier det, puste ut og leve et mer normalt liv enn det han har gjort de siste fem årene.

Som hovedforfatter for «Matemagisk» 1.-4. trinn og medforfatter for «Matemagisk» for 5.-6. trinn har han nemlig brukt fem år på lærebokskrivning.

– Da jeg ble spurt om å ta denne jobben, gikk jeg noen runder både med familien og med meg selv før jeg sa ja. Vi tenkte at dette var en spennende jobb, som ikke mange får muligheten til å gjøre. Det har vært fem krevende, men interessante år, sier han.

Nylig deltok han i en europeisk konkurranse for lærebøker, Best Learning Material Award. «Matemagisk 6» kom igjennom nåløyet hos juryen og oppnådde en tredjeplass i konkurransen.

– Det var fantastisk bare å bli nominert. Prisen en ekstra bonus og en anerkjennelse som jeg setter stor pris på, sier Kroknes.

Brenner for matematikkfaget

Kroknes har alltid vært interessert i matematikk. Han var ferdigutdannet lærer i 1997. Da dro han og samboeren, som også er lærer, til Båtsfjord i Finnmark for å arbeide i grunnskolen. Der ble de i seks år før de vendte nesen sørover igjen og bosatte seg i Trondheim.

Der fikk han seg jobb ved Dalgård skole og ressurscenter, en skole med elever med sammensatte hjelpebehov. Her begynte man å bruke interaktiv tavle som verktøy i undervisningen.

– Det har vært fem krevende, men interessante år, sier Tom Erik Kroknes om arbeidet med læreverket «Matemagisk».

Kroknes ble senere sertifisert som kursholder i bruk av interaktiv tavle. Han holdt kurs for lærere rundt om i landet om matematikkundervisning og tidlig innsats i faget.

– Jeg har vært veldig opptatt av å drive god og variert matematikkundervisning. Jeg valgte tidlig å bruke interaktiv tavle i undervisningen i klasserommet. Det var i denne perioden jeg ble forespurt av forlaget Aschehoug om å delta i å revidere ett av deres matematikkverk og senere skrive et nytt.

Krevende jobb

Da han gikk i gang, visste han ikke hvor mye jobb som lå foran ham. Det ble fem år der ferie, kvelder og helger ble brukt til å skape et nytt matematikkverk. Når man i tillegg har full jobb som lærer, blir det ikke mye tid til familie og venner, innrømmer forfatteren.

– Jeg har måttet være både strukturert og foku-

sert, sier Kroknes, som jobbet nesten dag og natt med nye fagbøker i matematikk.

Kroknes mener man må ha et læreverkt alle kan bruke og der alle jobber med varierte oppgaver og opplever mestring og variasjon.

– Krimforfatter Tom Egeland har skrevet en fortelling til hvert kapittel for å skape spenning og nysgjerrighet hos elevene. Tilbakemeldingene fra fagfolk har vært positive. Det ser ut til at verket er i tråd med det Ludvigsen-utvalget har ment om fremtidig matematikkundervisning.

Da han gikk i gang med å skrive, var det uten å være sikker på at han kom til å få betalt for det. Han får nemlig royalties, det vil si betalt etter hvert som skoleeiere kjøper bøkene hans.

Nå som verket er i markedet, kommer lønnen: – Etter mange timer, måneder og år med hard jobbing på fritiden, er det godt at det kommer penger inn på konto, sier han.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

«Tungen er som bekjendt kvinnens sverd»

22 velfriserte elever, alle piker, følger ivrig med i en geografitime ved Sagene skole i Oslo. Årstallet er 1908 eller 1909. Læreren er Anna Georgine Rogstad (1854-1938), kvinnesaks- og stemmerettsforkjemper, nok mest kjent som Norges første kvinne på Stortinget for Frisinnede Venstre 1911-13. Tiden var ikke akkurat kvinnevennlig, noe et sitat fra Stortingstidende viser: «Hvad vil vi ikke kunne vente os af talestrøm her i Stortinget, hvis kvinderne kommer med? Tungen er som bekjendt kvindens sverd, og det koster hende langt mindre møie at tale end mendene». Det sa representant Ole Olsen Malm i talen «Nationalt selvmord. Debatt om stemmerett for kvinner», holdt på Stortinget 14. juni 1907.

FOTO ANDERS BEER WILSE, NORSK FOLKEMUSEUMS SAMLING

Petit

Ole Foss

Snø - en gave fra oven

Ole Foss
skribent og lærer
ARKIVFOTO PRIVAT

Førsteklassingene er elleville med sine lange halser og strekker seg for å heve hodet de nødvendige centimeterne. Nei, ikke fordi det er matematikk, men fordi det snør hysterisk mye ute. Jonas sier uten å rekke opp hånda at 4+4 var jo 8 i går også, så hvorfor skulle de høre mer om det? Han har diagnose på at han må bevege seg en gang hvert 10. minutt, og snøværet er sikkert «call of the wild» i hans umatematiske indre.

Ok, ut 15 minutt før, da. Avvik! Må ikke rapporteres til undervisningsministeren, fylkesmannen, justervesenet, rektor og inspektør. Men NaSa-boka har jo snø som tema til uka, så dette er kanskje en gave fra oven, fra NaSa-værguden? Eller TV2-værdama!

Aha, «dagens værbilde»! Mobilen må med.

56 hender og føtter skal ha ting på. To gutter slåss, den ene med to venstre-cherroxxer, den andre med to høyre. Klarsynte Flette-Ayla løser problemet. Hun har nok en fremtid i TVNorge.

Låst dør og knekt nøkkel til akebrettrommet, ja. Om jeg kan bryte opp døra?

- Det klarer pappa, sier Emil.

Ok, jeg finner spade og gjør som faren til Emil. Til stor jubel!

Men dypsnø og akebrett er en dårlig kombo. Snøballer begynner å suse. Jeg rekker bare ett fy før jeg får en snøball i planeten.

- Voksne må også bruke lue, sier nebbete og like klarsynte flette-Ayla.

Jeg deklamerer snøballregelen; bare kaste på blink! At det ikke er noen blinker, betyr ingen ting. Hør etter, ellers blir det *rett inn!*

Synderen begynner å gråte, og den skallede læreren il-trøster, før han inviterer til snømannlaging. Rull i veg, barn, slik!

Her kjenner den gamle kraken at ryggen må bøyes

ILL.FOTO LINDA EPSTEIN/ISTOCKPHOTO

i uvante vinkler, og at en snøball raskt øker i vekt og omfang på flat mark med 20 cm kram nysnø. Alle ruller og hjelper hverandre. Til det blir for tungt. Da kommer Super-Ole og løfter den digre kladasen opp på en annen kladas, og blakken svetter i sitt gamle skinn og angrer bitterlig på hele prosjektet. Heldigvis kommer en ung student til og blir Mr. Strongman 2016, mens en krumbøyd krake tusler inn til kaffe. Ai ai ai ...

Et bilde først: Tre snøfulle smilefjes, jo vel. Vi får se.

TV2 fire dager seinere. «- Og her er dagens snøbilde, og som vi ser her fra denne skolen, glade jenter ferdige med en flott snømann!» Hoi, med navn og greier! Yess!

To minutter seinere piper smarttelefonen. Sikkert gratulasjoner i kø! Hva? Reservert mot fotografering? Den nokså iltre moren føler ikke for at hennes egen datter skal henges ut til latter for hele Norge! Det vil hun bare ha sagt!

Det verker enda mer i ryggen.

«Om jeg kan bryte opp døra?»»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

St. Sunniva skole, et internasjonalt miljø i hovedstaden

Startet opp i 1865:

I tida omkring 1860 ville soknepresten ved den katolske kirken St. Olav prøve å grunnlegge en liten menighetsskole for barna til de katolske utenlandske fagarbeidere som bodde i hovedstaden.

Soknepresten var fransk og vendte seg derfor til den franske konsul i Norge. Denne kjente spesielt til St. Josephs-søstrene i Chambéry, ikke minst fordi han hadde sin egen søster i deres kongregasjon, og den 4. august kom fire søstre fra Chambéry. De slo seg ned i Teatergata 4, der de også fikk plass til en liten skole med 12 elever.

Norsk Skoleblad
nr. 48/1966

For 25 år siden

Opp-ned-blad - et fremtidig menighetsblad?

Heretter skal Norsk Skoleblad, som er et godt innarbeidet blad i skolepressen, ha to hovedoppslag - ett foran og ett bak.

Førskolelærerdelen blir på 16 sider og skal hete Norsk Førskolelærereblad, mens skoledelen normalt vil være på 48 sider og hete Norsk Skoleblad.

Klarere kan det ikke uttrykkes at «et hus er i strid med seg selv», som det heter i Skriften.

Skoleforum
nr. 20/1991

Rullende lærer

Sørvestlandet er ikke akkurat kjent for hurtigløp på skøyter. For Randaberg-læreren Geir Pihl er imidlertid været slett ingen hindring.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO Gunvor Schwebs

Hobbyen Geir Pihl vier fritiden sin til, er ikke blant de mest utbredte. Han trener og konkurrerer i hurtigløp på inline-skøyter. Inline-skøyter er rulleskøyter der hver skøyte har flere

Geir Pihl håper at flere vil oppdage gleden ved inline-skøyting.

hjul (vanligvis fire) plassert på rekke, i motsetning til vanlige rulleskøyter, der hjulene er fordelt på to par, foran og bak.

– Det er en fin og fartsfylt sport som gir mange opplevelser, ikke minst flotte naturopplevelser. Det at turene går langs veier og gater, gjør treningen mer variert og interessant sammenlignet med trening innendørs eller på korte, lukkede baner. Å gå runde etter runde med bare venstresvinger kan bli kjedelig i lengden.

– Når begynte du å gå på rulleskøyter?

– Jeg begynte å trene på skøyter for fem-seks år siden, da distriktets første og eneste innendørs lengdeløpsbane, Sørmarka Arena, sto ferdig. Så begynte jeg å gå på inline-skøyter for tre års tid siden. Jeg går fremdeles på vanlige skøyter iblant, men det er mest for å få litt avveksling i treningen, for eksempel når været er dårlig.

– Hvor mye trening blir det?

– Det går litt opp og ned, men jeg prøver å komme meg ut tre-fire dager hver uke. Det varierer også en del hvor langt jeg går. Ofte blir det mellom 20 og 30 kilometer, forteller Pihl.

Geir Pihl er tilknyttet Austrått IL, og hurtigløp på inline-skøyter organiseres av Norges Skøyteforbund. Ifølge Pihl satser skøyteforbundet nesten utelukkende på tradisjonelt hurtigløp på is, noe han håper det vil bli en endring på.

Han kunne gjerne tenke seg at det ble arrangert litt flere konkurranser i nærområdet. Et av årets høydepunkter, også for norske inline-entusiaster, er et årlig maratonløp i Berlin.

– Der har jeg deltatt to ganger, senest i oktober i år, da gikk jeg maratondistansen (42 km) på 1 time og 23 minutter, forteller han.

Lokalt er det foreløpig sparsomt med konkurranser, men i år har det blitt arrangert tre stevner på gokartbanen på Reve på Jæren.

– Der har vi konkurrert på distansene 5000, 10.000 og 20.000 meter. De fleste deltakerne er godt voksne menn, fra 40 og oppover, men vi arrangerte også en 1000-meter for barn. Det er ikke minst viktig for å sikre en viss rekruttering til idretten vår. Selv om det ikke er så veldig mange av oss, har vi det fryktelig moro når vi konkurrerer, og vi håper jo at flere vil oppdage gleden ved inline-skøyting etter hvert, sier Geir Pihl.

Han har inntrykk av at interessen er litt større og deltakerne litt flere på Østlandet.

– Her i Stavanger-området tror jeg enkelte oppfatter idretten vår som en litt sær greie, erkjenner Geir Pihl.

● Geir Pihl (51)

Hvem

lærer ved Randaberg videregående skole i Rogaland. Jobber på avdeling for tilpasset opplæring. Underviser på verksted og i teori

Hva

Hurtigløp på inline-skøyter

Dette trenger du

Rulleskøyter, hjelm og hansker. Prisen på utstyret varierer en del, men et par inline-skøyter av god kvalitet koster fra 5000 kroner.

Bøker

● **Aktuell bok** ANMELDT AV Kirsten Flaten, dosent, Høgskulen i Sogn og Fjordane

Nyttig bok om evnerike barn

Professor emeritus Kjell Skogen har lenge stått på barrikadene for særlig begavede barn.

Evnerike elever og tilpasset opplæring

Av Jørgen Smedsrud & Kjell Skogen
Fagbokforlaget 2016.
154 sider.

Han har beskrevet temaet i flere publikasjoner, og Skogen har gjort, og gjør, en god jobb i å vise at denne elevgruppen ikke har fått den oppmerksomheten den bør få i norsk skole. Smedsrud og Skogen argumenterer for opplæringsloven paragraf 1–3 og 5–1 og viser til at alle, også evnerike elever, har en lovfestet rett til å få undervisning de kan nyttiggjøre seg, og at det i noen tilfeller kan dreie seg om rett til og behov for spesialundervisning. At opplæringsloven har lagt inn en tolkning som påpeker at paragraf 5–1 ikke skal benyttes overfor evnerike barn, er en begrensning som ikke faller i god jord hos disse forfatterne. Om prinsippet tilpasset opplæring blir anvendt på rett måte er også evnerike barn ivaretatt undervisningsmessig, så slik sett har skolen rammer som skal gjelde begavede elever.

Å være særlig begavet kan virke forlokkende på de fleste av oss, både med tanke på egne evner og kanskje særlig på egne barns evner. Men ser man nærmere etter, er vel det å være skoleflink den beste kategorien å være i, både for elever, foreldre og lærer. Skoleflinke elever er de som får det til, som skjønner og lærer slik man forventer, som følger det forventede læringsforløpet og som fungerer godt sosialt, glir inn blant jevnaldrende og etablerer vennskap. Å være særlig evnerik er ikke så strømlinjeformet. Disse elevene er så flinke at andre barn rett og slett ikke henger med, og det blir uinteressant for begge gruppene. Her er kanskje den vondeste delen, det ikke å oppleve den samhörigheten som likhet i interesser og evner gir, ikke å ha en venn som umiddelbart skjønner både humor og assosiasjoner. Her illustrerer forfatterne godt en årsak til at flere begavede elever prøver å legge lokk på egne evner. Begavede barn er som barn flest opp-tatt av å ha det gøy sammen med andre barn. Sosiale behov og det å ha venner er overordnet det meste annet, så mange prøver å skjule begavelsen i samvær med andre barn.

Kjennetegnet på begavede elever er kreativitet, lærelyst og energi, en indre driv etter å skjønne og forstå. For noen barn står det tidlig klart hvilke områder interessene dreier seg om, for andre er verden et sted som skal utforskes i alle detaljer. Boken gir forslag både til hvordan man kan tilpasse undervisningen for begavede elever og hvilke egenskaper læreren bør inneha.

Boka drøfter hvorvidt IQ-begrepet er egnet til å identifisere begavede barn. De fleste kartlegginger av IQ begrenser seg til verbal og innlært kunnskap. Boka nevner en prestasjonsorientert definisjon: «Evnerike barn er det barn som til enhver tid presterer best innenfor de områdene det spesifikke samfunn

Boken gir en god innføring i hva som kjennetegner begavede elever og de utfordringer som ligger i å fungere litt annerledes enn de fleste andre, mener vår anmelder.

ILL. FOTO ANNA BJØRSHOL

verdsetter.» I det norske kunnskapssamfunnet er dette ensbetydende med akademiske prestasjoner, og kan bli en svært begrensende definisjon.

Begavede barn går langt utover det å ha høy IQ og kunne prestere innenfor gitte rammer. Her blir det også gjort klart at selv om et begavet barn kan lære raskt, må arbeid til. Et hovedkjennetegn på mennesker som virkelig får uttelling for begavelse, er at de legger ned mange timers arbeidsinnsats for å utvikle evnene sine.

Forfatterne viser gang på gang til den kreative siden som ligger i begavelse: evnen til å sprengte de gitte rammene og gi samfunnet noe helt nytt. Det er her de begavede elevene har sin styrke, og det er her begavelsen virkelig kommer til sin rett.

Boken gir en god innføring i hva som kjennetegner begavede elever og de utfordringer som ligger i å fungere litt annerledes enn de fleste andre. Forfatterne henvender seg særlig til ansatte i grunnskolen, og boka er nyttig både med tanke på elevgruppen den beskriver og for tilpassing generelt.

En språklig aperitif

«Jeg har valgt å legge noe vekt – kanskje for mye – på idiomenes underholdende elementer. Det har jeg gjort i forvissningen om at både humor og overraskelser er et undervurdert pedagogisk prinsipp og verktøy.»

Dette lille utdraget er hentet fra Per Egil Heggens nest siste bok om det norske språk. Den kom for nokså nøyaktig ett år siden og het «Perler for svin – og 555 andre norske idiom.»

Per Egil Hegge trenger ingen presentasjon for Utdannings lesere. 76-åringen har en unik cv som det ikke skal brukes tid på her. Nå er det om lag ni år siden han begynte med sin språkspalte i Aftenposten, der han sommer som vinter og med tilhørende helligdager er på plass hver bidige dag.

I tillegg til sin solide posisjon i Norges største avis er pensjonistredaktøren sta-

dig på farten som foredragsholder med mange andre temaer enn språk. Hans siste bok, som kom nylig, tar for seg folkelige uttrykk som for eksempel «Kollenbrølet», eller «å hoppe etter Wirkola».

«Perler for svin» er faktisk et pedagogisk skup i den store pedagogen Comenius' ånd. Det er spennende idiommer han har samlet i Norge, men også fra utlandet. Hegge selv kaller dette for en liten bok. Den er faktisk på nesten 203 sider, inkludert alfabetisk register over idiomene. Det vil føre for langt å gå inn på disse idiomene der forfatteren på en utmerket måte har gått inn i uttrykket og gitt det

en interessant presentasjon, nesten alltid med et humoristisk skråblikk på materien.

«Perler for svin» er ikke som en vanlig bok man leser fra perm til perm. Det kan man selvsagt gjøre, men det er kanskje like lurt å nippe til den dann og vann. Det alfabetiske registeret bakerst i boka er meget oversiktlig og kan med hell brukes i konversasjonssammenheng. Men sett med en norsklærers øyne er dette en morsom og lærerik reise i det norske folkespråket både i fortid og nåtid. Her har læreren mulighet til å gi sine elever en liten ekstra språklig aperitif!

Perler for svin – og 555 andre norske idiom

Av Per Egil Hegge
Kagge Forlag 2015
203 sider

«Å hoppe etter Wirkola» er blitt et fast uttrykk for forventningspress. Her er storhopperen Bjørn Wirkola i et prøvehopp under ski-VM i Oslo i 1966.

ARKIVFOTO ERIK BERGLUND /
AFTENPOSTEN

«En lærer påvirker evigheten»

● **Inge Eidsvåg**
gjestelærer ved Nansen-
skolen, forfatter og
foredragsholder
FOTO NANSENSKOLEN

Fra dypet av mitt hjerte ønsker jeg deg lykke til som pensjonist, Unni – og alt godt for de neste årene.¹

«Når man spørger folk om, hvad deres bedste lærer betød for dem, så skal man lægge mærke til, at der kommer et smil på deres læber, som om de mindedes en gammel kæreste,» skriver den danske teologen, forfatteren og foredragsholderen Johannes Møllehave i boka «Det skal mærkes at vi lever» (2003).

Jeg er sikker på at det vil komme mange smil på leppene til elever fra Fjell skole, når de i årene framover minnes sin lærer, Unni, som vi i kveld skal hedre.

Og la meg bekjenne først som sist: Unni har vært – og er – en av mine lærerhelter. Da jeg for noen år siden skrev boka «Den gode lærer i liv og diktning» (2005), var Unni en av de jeg ville ha med. I kapitlet «Fire lærere – fire århundrer» står de på rekke og rad: Ludvig Holberg, Henrik Anton Heltberg, Halvard Grude Forfang – og Unni Helland!

Jeg presenterte Unni gjennom et langt intervju, og jeg spurte henne om hvorfor hun en gang valgte å bli lærer. Svaret kunne ha vært overskrift for lærernes profesjonsetiske plattform: «Jeg drømte om å bli en lærer for den redde med svette fingre og den flinke med kunnskapssug.»

Drømmen gikk i oppfyllelse, eller rettere sagt: Unni oppfylte drømmen., Liv og drom ble ett. Unni ble lærer, en usedvanlig god lærer.

Men hva er en god lærer? Hver gang jeg får dette spørsmålet, har jeg lyst til å svare med Augustin, da han en gang ble spurt om hva tid var: «Jeg vet det hvis ingen spør meg om det, men hvis noen spør meg, da vet jeg det ikke.»

Vi vet hva en god lærer er når vi møter henne. Hun kan være ung eller gammel, tradisjonell eller

nyskapende, samarbeidende eller sær. En lærer kan være god på barnetrinnet, men ikke på ungdomstrinnet; en kan være god i ett fag, men ikke i et annet; noen kan være gode lærere i en livsfase, men ikke i en annen. Det er derfor umulig å gi en fasit for hvordan en god lærer skal være. For vi vil alltid finne unntak, noen som ikke passer inn i våre ruter og rubrikker. Jeg har hatt lærere som ifølge pedagogiske lærebøker gjorde det meste feil, men det ble riktig likevel. «Ravgalt inntil kunst,» ville Hamsun ha sagt.

Og likevel – når jeg tenker tilbake på mine beste lærere, og når jeg tenker på Unni, tror jeg at gode lærere har noe felles i all sin forskjellighet.

For det første: Gode lærere har store kunnskaper og elsker sine fag. Jeg husker tysklæreren på realskolen. Leppene hans var som skapt for stemte s-er, og når han kom til undervisningen, gikk han i takt med sine svake verb. Han var faglig sikker, men aldri bedrevitende. Og han hadde evnen til å undre seg sammen med oss, slik at vi følte at vi var med å oppdage et nytt språk, tysk.

Til våre gode lærere kunne vi komme med alle våre umulige spørsmål uten å bli latterliggjort: Hva er fargene laget av? Hvor blir det av lyset når vi slukket det i stua om kvelden? Hva ville ha skjedd hvis Hitler hadde vunnet krigen? Hvem var vi før vi ble født? De gode lærerne fryder seg over slike spørsmål, og de tok oss på alvor. Og vi opplevde at kunnskap gjorde verden større, mer fargerik og forunderlig. Sakte ante vi dybden i tysklærerens gjentatte deviser: «Wenige wissen wie viel man wissen muss, um zu wissen, wie wenig man weiss.»

For det andre: En god lærer er engasjert og skaper engasjement. Det hjelper ikke om læreren er aldri så kunnskapsrik, hvis ikke elevene merker et ekte engasjement. Og jeg kan forsikre dere: Elever lukter slapphet og likegyldighet på lang lei.

Læringens hellige treenighet er motivasjon, konsentrasjon og repetisjon. Hvis det svikter på noen av disse punktene, blir det vanskelig å lære noe. Lærerens engasjement er ofte brekkstangen for å skape indre motivasjon hos elevene, også kalt lærerlyst. Greier vi det, har vi stimulert igangsettelsen av et urverk, som vil tikke og gå også når elevene forlater skolen. Kanskje vil noen si det samme som den kunnskapshungrige og selv lærte Aksel Sandemose sa like før han døde: «Det er for-

tvilt at en kommer til å gå i graven uten å vite hva rumpetroll heter på oldpersisk!»

For det tredje: En god lærer ser sine elever og er glad i dem. Unni Helland sier: «Jeg prøver (uten alltid å lykkes!) hver dag å gi det enkelte barn noen gode ord og ei nær hånd: Jeg ser deg!»

Hvorfor er «gode ord og ei nær hånd» så viktig? Sempelthen fordi vi da, når vi ser elevene med et kjærlig blikk, ser dem når de er vakrest. Og fordi de blir sett slik av læreren, kan de også lettere se seg selv som verdifulle. For intet øye ser seg selv. Gjennom våre blikk skaper vi hverandre. Sokrates sa det slik: «Når et øye ser et annet øye og derved skuer inn i dets ypperste bestanddel – pupillen – som det andre øyet ser med, da ser øyet seg selv.»

Hvis vi ikke er glad i elevene våre, stirrer vi oss lett blinde på ufullkommenhetene. Vi ser det barnet mangler, ikke hva det har. Vi ser begrensningene, ikke mulighetene. Der kjærlighet mangler, overtar sukkene og bebreidelsene, anklagene og karakteristikkene, surfjesene og terningkastene.

Da glemmer vi at det er så mye vi verken kan eller bør måle i skolen. Hilchen Sommerschild, den første som tok doktorgrad i barnepsykiatri og vår første professor i faget, har formulert dette slik:

«EVALUERING

Hvis du er glad i målinger så kan du måle nester den er litt lang på svenskene og kort på en kineser.

Men vil du prøve målinger på gleden i et sinn så får du ikke gjort det for du slipper ikke inn.

Du kan nok komme uten mål for det kan hjertet tåle men når du slik har bedt deg inn så kan du ikke måle.»²

Å se en elev er ikke det samme som å nistirre. For vi må alltid også respektere det den danske teologen og filosofen Knud Ejler Løgstrup kalte for menneskenes «urørlighetssone». Denne svalgangen rundt livet vi alle har for å beskytte det innerste indre, det mykeste myke og mest sårbare. Vi lærere må trå varsomt når vi nærmer oss

«urørlighetssonen». «Træd varsomt, thi her bliver mennesker til», var det ikke det den danske skolemannen Christen Kold ønsket skulle stå over inngangen til alle skoler.

Alf Prøysen, den store omgangsskolelæreren i det forrige århundre, som i en generasjon kom hjem til oss gjennom radioen, har i diktet «Spelldåsen» beskrevet denne urørlighetssonen slik bare han kan. Det handler om bestemor, som i kista har en vakker spilledåse med en felespiller på lokket. Den blir vist fram for ungene som belønning for velgjort arbeid eller som medisin ved sykdom, da «snudde krisa når fela let». En gang gutten er alene heime, vil han se hva «som laga låten, så spellmæinn spelte og fela let». Han tar «ei hårnål og pirke borti, så verket hoppe og fjøra sprang». Det er siste gang felespilleren gir lyd fra seg. Spelldåsen er ødelagt. Siste verset er slik:

«Je gret i sømna i mange netter,
Så kom a bæssmor og ga meg råd.
«Vi er no'n spelldåser æille sommen,
og det er mangt en lyt akte på.
Rør æiller verket som laga låten
nei, slike ting har vi ittno med,
men går du sakte og følgjer takta,
så har du tona i ny og ne.»³

Da Jens Bjørneboe i 1955 utga romanen «Jonas», vakte den stor og berettiget oppsikt. Det var den første roman i Norge som behandlet ordblindhet i skolen, og den ble et knyttneveslag i norsk skoledebatt. Jonas er et levende eksempel på noe Piet Hein et sted beskriver slik:

«I skolen terper man
de små tabeller.
I livet lær man,
at de ikke gælder.»

Bjørneboe hadde selv vært lærer ved Steiner-skolen i Oslo siden 1950. Han var en elsket lærer. Elevene var helt ville etter ham og løp ham i møte når han kom på motorsykel til skolen. Og kjærlighetsforholdet var gjensidig.⁴

I et fjernsynsintervju mange år senere sa han: «De syv årene som lærer er den rikeste tid jeg har hatt.» Det hendte han drømte om å gå tilbake til læreryrket. I 1973, etter sammenbrudd og alkoholvansker, skriver han i et brev fra sykehuset: «Dette er for øvrig en drøm som stadig går igjen: at jeg på ny er blitt lærer og starter med en ny førsteklasse på

skolen. Drømmen gjør meg alltid meget lykkelig.»

At litteratur og liv noen ganger blir ett, fikk Jens Bjørneboe oppleve under den heftige debatten om boka «Jonas». En kveld ringte telefonen. En spinkele guttestemme spør:

- Er du Bjørneboe?
- Ja.
- Jens Bjørneboe?
- Ja, det er meg.
- Dette er Jonas. Ha det bra!⁵

I et essay i 1962 oppsummerte Jens Bjørneboe sitt pedagogiske grunnsyn slik, og jeg er helt sikker på at Unni vil kunne skrive under på hvert eneste ord:

«Dette er lærerens egentlige fag: Å like elever. Å være glad i dem. Han skal være glad i pene barn og stygge barn, i flinke barn og dumme barn, i dovne barn og flittige barn, i snille barn og i slemme barn. Det er hans métier. Og er han ikke glad i barn, da må han lære det. For selvfølgelig kan det læres, det som alt annet. (Hvordan kan man være lærer, hvis man ikke tror at alt kan læres?) ... Hans gjerning er å omgås hele, levende barn, og ikke bare små hoder. Derfor krever lærerkallet av ham at han også selv skal møte frem som helt og levende menneske, ikke bare som et noe større hode. Så enkelt, og så vanskelig, er det å være lærer.»⁶

Unni har vært tro mot drømmen hun en gang drømte om å være «en lærer for den redde med svette fingre og den flinke med kunnskapssug». For henne har dannelse vært viktigere enn utdanning. Dannelse til hva? Til verdensborgerskap. Intet mindre. For ved Fjell skole har hun hatt hele verden i klasserommet. Jeg har selv opplevd, senest for ett år siden på Nansenskolen, hvordan hennes femteklassinger fra Fjell ga oss en visjon om en verden, der det er plass til alle og der vi alle er like mye verdt; en verden der samarbeid og fellesskap har erstattet konkurranse og egoisme. I sin lærergjerning har Unni tatt Halldis Moren Vesaas' ord fra 1945 på alvor: «Det heiter ikkje: eg – no lenger. Heretter heiter det: vi. Eig du lykka, så er ho ikkje lenger berre di. Alt det som bror din kan ta imot av lykka di, må du gi.»

Dette menneskesynet, dette engasjementet, dette motet og denne lærergjerningen har også gitt Unni mange gaver. En av dem var denne, som hun selv beskriver slik:

«**Jeg sitter alene** igjen i klasserommet. Tar inn stillheten etter at 50 små ben har løpt ut og hjem. En gjenglemte dorullnisse myser misfornøyd ut i rommet. Et langt og fargerikt ullskjerf ligger på gulvet under Astrids pult – der det alltid ligger noe ved dagens slutt. Stjerner og hvite papirkrystaller henger mer eller mindre vakkert dandert i klasseromsvindue. Det er juleferie.

Jeg kler på meg og går ut i desemberkulda. Ned til en oversnødd bil. Hutrer fram bilnøkkel og skraper. Da står hun der rett bak meg. Lille Kim. Familiegjenforent for ett år siden. Kom rett fra Vietnam til et land med et umulig språk og bare ukjente barn. Det første skolehalvåret har vært tungt. Ei stum lita jente har sittet i fosterstilling, utilgjengelig for en velment liten lærerberøring. Så står hun plutselig der. Møter blikket mitt. Og uttaler sine første norske ord: «Hvor hus du?»

Takk, lille Kim (som nå er blitt stor jente og studerer ved NTNU) – det var årets julegave!⁷

Fra dypet av mitt hjerte ønsker jeg deg lykke til som pensjonist, Unni – og alt godt for de neste årene. Lov oss at du fortsetter å la din stemme høre, både når det gjelder skole, likestilling, integrering og alle de andre sakene du brenner for.

Du skal vite at den lærergjerningen du har øvd, vil skape ringvirkninger i generasjoner framover. For, som den amerikanske forfatter og filosof Henry Adams et sted skriver: «En lærer påvirker evigheten; hun kan aldri si hvor hennes innflytelse opphører.»

Fotnoter:

- 1) Kåseri holdt under festkvelden for Unni Helland i Fjell kirke, 13. oktober 2016.
- 2) «Evaluerings», fra diktsamlingen Såre sinn, Oslo, 1999.
- 3) Arbeiderbladet, 20. juni 1970.
- 4) Fredrik Wandrup: Jens Bjørneboe. Mannen, myten og kunsten. Oslo, 1984.
- 5) Fredrik Wandrup: Jens Bjørneboe. Mannen, myten og kunsten. Oslo, 1984.
- 6) Jens Bjørneboe: Læreren og eleven. Veien til fremtiden, bind I. Oslo, 1962.
- 7) Inge Eidsvåg: Den gode lærer i liv og diktning. Oslo, 2005.

Det er lov å tenke sjæl!

● **Vibeke Amble**
Royne K. Berge
Gunn Bjørg Bringe
Kristin Brogård-Olsen
Elin Buvik,
Lise B. Peersen
Gunn M. Refsnes
Hanne Thorsen

Lederteamet i Smedhusåsen Barnehage SA

Hvem ønsker vi at rammeplanen skal være tydelig for?

Ved første gjennomlesning, uten å bruke de kritiske tolkningsbrillene våre, var det ting som tydet på at profesjonen hadde blitt hørt. Læringsbegrepet var betydelig nedtonet, og borte var fokuset på å få på plass en veiledende språknorm. Vi kunne fremhevet og kommentert flere områder som oppleves bra og riktig i høringsutkastet, blant annet at den er kort og konsis, lett å lese, at sosial kompetanse og omsorg vektlegges. Vi velger i stedet å bruke spalteplassen på de områdene vi mener må rettes opp i og endres for en endelig rammeplan foreligger, med barnas beste som utgangspunkt.

Etter samtaler og diskusjoner, mer lesning, med et litt mer kritisk blikk, dukket det nemlig opp flere spørsmål enn svar. Jo mer vi fordypet oss, jo mer opplevde vi at det var rom for tolkninger – den var absolutt ikke mer tydelig slik det ble sagt at den skulle være. Lar vi oss derfor lure og bli passive fordi læringsfokuset er mindre fremtredende, og alt som har med språktesting og normer å gjøre, er fjernet, sammenliknet med innholdet i Stortingsmelding 19?

Spørsmålet vi begynte å stille oss selv, var følgende: Hvilke konsekvenser vil et godkjent høringsutkast få i praksis? Det er liten tvil om at kravene som stilles til den ansatte, er tydeligere i høringsutkastet, noe som i utgangspunktet kan være helt riktig, men når det samtidig gis mer «(full)makt» til eier, vil det i realiteten si at profesjonsutøverens skjebne ligger i eierens hule hånd. Og da begynner det å bli litt for spennende, eller snarere skremmende.

Vi velger derfor å rette hovedfokuset mot kapittel 6 i høringsutkastet, «Ansvar og roller».

«Det forutsettes at barnehageeieren vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring». (side 17). Med andre ord er det til syvende og sist opp til barnehageeier å bestemme, og det vil naturlig nok være veldig individuelt hva den enkelte eier legger i å «vektlegge» de ansattes meninger og begrunnelser. Et stort tankekors dukker da opp: Hvem som helst kan faktisk eie og drifte en barnehage. Hvor taktisk smart er det da at enkeltpersoner skal kunne diktere hundrevis eller tusenvis av ansatte? I hvert fall hvis de ansatte i utgangspunktet ikke har valgt sin eier.

Dette kan for eksempel dreie seg om enkeltkommuner som plutselig beordrer de ansatte til å ta i bruk et bestemt verktøy eller bestemmer seg for å «dokumentere» (kartlegge) alle femåringers språkferdigheter. Eller det kan være ansatte som jobber i en barnehage som plutselig blir kjøpt opp av nye private eiere, og som blir pålagt å bruke deres redskaper, verktøy eller programmer. Dette skjer allerede i dag i stort omfang i både kommunal og privat sektor. Dokumentasjon nevnes på side 19, kapittel 7 i høringsutkastet, og her ser det også ut til at det er fritt fram for eier til å tolke hva som legges i begrepet, og hvordan det dermed tas i bruk i praksis.

Dette åpner opp for en haug med problemstillinger. Hvor sannsynlig er det at eieren har bedre forutsetning for å ta faglige valg enn barnehagelærerne? Hvor lurt er det at eieren skal bestemme hvilke verktøy eller programmer som skal tas i bruk, hva og hvem som skal dokumenteres og hva du som profesjonsutøver skal kurses og opplæres i?

Heller ikke barnehageloven er til hjelp for profesjonsutøveren i denne sammenheng. «Barnehageeieren kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold, jf. Barnehageloven paragraf 2 åttende ledd». Side 17 i høringsutkastet. «Kommuner og barnehager har frihet til å velge innhold innenfor grenser som gis i rammeplan for barnehager». Barnehageloven paragraf 2 åttende ledd. Barnehageloven paragraf 2, åttende ledd, gir dermed stor frihet til eksperimentering og valgfrihet hos eier, sånn som vi tolker den. Intensjonen er nok kanskje at det skal bidra til metodefrihet hos profesjonsutøveren, men kan enkelt «misbrukes» og få helt motsatt konsekvens når eieren bestemmer seg for å ta kontrollen.

Og da er det kanskje ikke så merkelig at eiere (representanter fra kommuner og store kommersielle barnehagekjeder) har uttalt seg langt mer positive til høringsutkastet enn profesjonsutøvere og forskere. Er ikke intensjonen med rammeplanen at den skal være til hjelp og et verktøy for oss som jobber i barnehagen, i stedet for å være et virkemiddel for eiere til å diktere den faglige driften? Hvor blir det da av metodefriheten?

Hva om eierens avgjørelser og pålegg ikke er til barnas beste? Hvem kan garantere at nettopp dette verktøyet, denne metoden eller dette programmet er det beste i arbeid med alle barn? Er det grunn til å frykte at dette vil føre til at barna blir presset inn i en mer detaljert og voksenstyrt hverdag? Står vi i fare for at mangfoldet blir mindre eller forsvinner og at barnehagesektoren blir fattigere og kjedeligere, med mindre faglig frihet hos barnehagelærerne?

Ønsker vi en framtidig barnehagesektor styrt av et lite knippe eiere, med profesjonsutøverne som marionetter? Der eieren sitter med makten, kan gi mer pålegg, og i stor grad kan detaljstyre hverdagen til de barnehageansatte? Det er lite sannsynlig at så mange ønsker dette, men det er et høyst reelt scenario. Altfor få engasjerer seg eller følger med på det som foregår i barnehagesektoren og veldig mange tør ikke uttale seg, da de vil kunne bli oppfattet som illojale mot eier. Men det er tross alt barnehagelærerne og personalet som kjenner barnehagehverdagen best. og da er det vår plikt å stå opp for barna og yrket vårt.

Legg også til at alle kravene i høringsutkastet oppleves svært provoserende, hvis vi tar utgangspunkt i de forskjellige rammevilkårene barnehager har i ulike kommuner. Det er en følge av den urettferdige tilskuddsmodellen som benyttes. Det henger absolutt ikke på greip å forvente eller kreve det samme fra barnehager med forutsetninger som står milevis fra hverandre. Det kan skille langt over to millioner kroner i tilskuddsmidler hvis du sammenlikner to «like» barnehager (som vår barnehage sammenliknet med en tilsvarende, med 80 barn), og som ligger i ulike kommuner. Den summen utgjør store forskjeller på voksentetthet og antall barn per ansatt, og dermed også graden av mulighet til å utføre jobben vår.

Til alle barnehageansatte; Svar på høringen om ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, og vær barnas advokat!

En heldagsskole som tar barndommens egenverdi på alvor

● **Audun Lysbakken**

leder i SV

FOTO JØRGEN JELSTAD

Jeg leste med interesse Anne Joruns Frøseths innlegg «Heldagsskolen versus SFO» i bladet Utdanning 28. oktober. Ja, jeg ble til og med begeistret, til tross for at det uttrykkes skepsis til SVs heldagsskole.

Jeg deler nemlig hennes synspunkter om en skole og en skolefritidsordning som skal ivareta hele mennesket og sikrer barnets rett til lek og fritid. I likhet med mange elever, foreldre og lærere er jeg urolig for at barn og unge i dag sitter for mye i ro, og at undervisningen er blitt for teoretisert og ensrettet. Diskusjonen om skoledagens innhold og lengde handler derfor om to ting: Hvordan bruker vi tiden elevene likevel er på skolen, på SFO eller gjør lekser hjemme på en best mulig måte? Og hvis vi skal ha flere timer inn på timeplanen, hva skal disse i tilfelle fylles med? Jeg tror nemlig at det etter hvert ikke blir et spørsmål om skoledagen skal utvides, men om hva tiden skal brukes til.

Vi har mye å takke lærerne for, som til tross for mange og motstridende krav fra skolemyndigheter og samfunnet rundt, hver dag utgjør en forskjell i unge menneskers liv. De vet hva som trengs, og derfor bør vi lytte når vi skal forme framtidens skole. De sier at lærernes rammevilkår må forbedres om skolen skal kunne oppfylle sitt samfunnsmandat. Og de får støtte fra forskningen: Økte prestasjonskrav ved innføringen av Kunnskapsløftet har ført til at flere elever ikke mestrer skolen. Overdreven målstyring har ført til et snevert kunnskapssyn. Skolene tvinges til å levere raske og målbare resultater, som går på bekostning av hvordan elevene lærer best. I tillegg vet vi at elevgruppene har blitt så store mange steder, at lærerne ikke har tid til å se hvert enkelt barn.

Ludvigsen-utvalgets rapport (NOU 2015:8) gir tydelige anbefalinger om at skolens mandat og læreplaner må ivareta et bredt kunnskapssyn, ha færre mål, og gi tid og rom for mer dybdelæring, kreativitet og livsmestring. SV bidro sterkt til å forsterke disse ambisjonene i forbindelse med

Stortingets behandling av stortingsmeldingen «Fag - Fordypning - Forståelse», og nå gjenstår det å følge dette opp i praksis.

Vi trenger en nasjonal norm for lærertetthet som sikrer flere lærere og mindre elevgrupper. I tillegg er det viktig med andre yrkesgrupper i skolen, og vi fremmer et forslag om å utvikle et «lag rundt eleven» der både skolehelsetjeneste, barne- og ungdomsarbeidere, barnevernspedagoger og andre kan støtte opp under skolens psykososiale arbeid. Elevene skal få videreutvikle sine kreative evner innen kunst, kultur og håndverksfag. At bevegelse og ernæring er viktig for barn som skal vokse, lære og utvikle seg, er noe vi alle vet, og noe forskningen bekrefter. Derfor foreslår vi også en gradvis innføring av skolemat, fysisk aktivitet og noe mer tid til praktisk-estetiske fag i hele grunnskolen.

Heldagsskolen bidrar til å frigjøre tid som elevene og lærerne kan bruke til en mer praktisk og variert skoledag, samtidig som den også setter klare grenser for elevenes arbeidsdag. Siden mange elever likevel har lange dager på SFO eller sitter utover kvelden med lekser de ikke forstår, så legger vi noe av denne tiden inn i skolen. Da kan elevene blant annet få hjelp av lærere med leksene sine, og de har fri når de kommer hjem.

I sitt alternative budsjett for 2017 har SV bevilget penger som skal fullfinansiere de tiltakene vi vil prioritere først. I tillegg til en gradvis innføring av heldagsskolen, mener SV at staten også må ruste opp kvaliteten i SFO, blant annet ved å stille nasjonale krav til innhold og kompetanse. For selv med en utvidet skoledag på småskoletrinnet med cirka halvannen time, så vil det fremdeles være behov for et SFO-tilbud.

Jeg oppfatter Anne Jorun Frøseth innlegg som et sterkt forsvar for barndommens egenverdi, når hun framhever at elevene må møte «en barnekultur som legger til rette for egenstyrt lek, kulturaktiviteter, fysisk aktivitet, sosial læring og medbestemmelse, relasjoner og venner». Jeg kunne ikke vært mer enig. Dette er en viktig begrunnelse for den retningen vi ønsker å utvikle skolen i. For mange barn vil vårt forslag bety mer fritid, større rom for den uorganiserte og spontane leken og mer tid sammen for foreldre og barn.

«Heldagsskolen bidrar til å frigjøre tid som elevene og lærerne kan bruke til en mer praktisk og variert skoledag.»

● **Språk**

TV 2 må nytte nynorsk

Kommersielle allmennkringkastarar må ha krav på seg til å nytte både nynorsk og bokmål, understrekar leiaren i Noregs Mållag. På biletet: TV2 sitt hovudkontor på Nøstet i Bergen.

FOTO GOOGLE STREET VIEW

18. oktober kom utvalet for mediemangfald med si delinnstilling om korleis Noreg i framtida kan finansiere ein kommersiell allmennkringkastar. Åmås-utvalet meiner det framleis skal stillast krav til ein kommersiell allmennkringkastar, men noko nynorskkrav nemner ein ikkje.

Noregs Mållag meiner det er sjølvsagt at kringkastaren, anten det er TV 2 eller andre, skal ha krav om å nytte begge dei to norske språka, slik NRK har. TV 2 har med sitt sete i Bergen vore ein stabil leverandør av tekst og tale på nynorsk og dialekt.

Framtidas kommersielle allmennkringkastar bør sjølvsagt ha krav på seg til å nytte både nynorsk og bokmål. TV 2 har gjennom to tiår vist at dette kravet fint går an å oppfylle – til det beste for sjåarar, lyttarar og lesarar. Plasseringa i Bergen har tent Noreg godt: Med NRK plassert på

Marienlyst i Oslo har TV 2 på Nøstet i Bergen vore ei god motvekt. Den korte vegen til viktige nynorsk område har òg gjort sitt for rekrutteringa av dyktige nynorskjournalistar.

Det er bra at utvalet går inn for at Noreg skal bidra med finansiering. Noreg treng mediemangfaldet, og det bør vi vere med og betale for.

Kulturminister Linda Hofstad Helleland har varsla at ei stortingsmelding om spørsmålet kan kome alt før jul. Det er berre å slå fast: Den stortingsmeldinga bør slå fast enkle, tydelege krav til framtidens kommersielle allmennkringkastar om å nytte nynorsk. Kvifor skal staten kaste store pengar etter nokon som ikkje skal følgje offisiell, norsk språkpolitikk?

Magne Aasbrenn
leiari i Noregs Mållag

Les mer debatt
på Utdanningsnytt.no

● **Barnehage**

Tvang i opplæring av barn?

Aftenposten har hatt noen oppslag fra barnehager der personalet bruker tvang i pedagogikkens tjeneste. Da jeg leste det, måtte jeg lese en gang til før jeg trodde det jeg så. Etterpå ble jeg forbannet, siden trist.

For noen år siden ble det lovbestemt forbud mot fysisk å slå barn. Det kan ikke trenge rare juridisk innsikt for å se at psykiske «slag» må kunne tolkes inn i lovteksten, hvis ikke må det snarest komme med i lovteksten skrevet i klartekst.

Å spenne fast barnet med reimer, plassere barn aleine i rom, la barn sitte alene ved matbordet etter at kameratene er ferdige, tiltak for å få barnet til å gjøre som den voksne vil, er maktovergrep. Snakk om skeiv maktbalanse!

Barnehageansatte med mange aktive småroller har sikkert til tider en meget stressende arbeidsdag, men det rettferdiggjør ikke tvangsbruk. Maktmisbruk i form av tvang må ikke forekomme i barnehagen. Rettledning og korreksjon er

veien å gå når barnet ikke vil gjøre som ønsket. Reimer og fastspenning brukes vel i dag bare unntaksvis i psykiatrien ved fysisk sterk utagerende adferd.

Sosialiseringen i barnehagen skal være positive opplevelser for barnet. At det noen ganger buttrer imot hos barnet, er innlysende, men da kommer man ikke med reimer eller putter det lille mennesket alene på et rom.

Barnehageansatte som ikke innser feilen som tvang og tvangsmidler representerer, må veiledes til å finne seg annen jobb. Det må være klinkende klart at foreldre kan være trygge for at barnet de sender i barnehagen, har positive opplevelser og ikke blir utsatt for maktovergrep fra de barnehageansatte. Hensikten med maktovergrepene kan være så gode de vil, overgrep er overgrep, og det er nulltoleranse for slikt i kongeriket.

Bjørn Olsen
pensjonert adjunkt

Maktmisbruk i form av tvang må ikke forekomme i barnehagen, mener Bjørn Olsen.

ILL. FOTO JOHN NYBERG/FREEIMAGES.COM

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspel plass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Utland

Palestinsk skole oppkalt etter terrorist

Det er blitt skrevet en del om skolesituasjonen på Vestbredden i våre blader og aviser, men har noen fått med seg det siste?

Enda en palestinsk skole er blitt oppkalt etter terroristen Salah Khalaf. Han ledet terrorangrepet mot OL i München i 1972. Den gang ble 11 israelske idrettsutøvere myrdet.

Snart vil barn i byen Tulkam på Vestbredden få en daglig påminnelse om at det å drepe sivile israelere er helt modig. Skal vi gjette på at den

nye Salah Khalaf-skolen bare er en liten del av hatindoktrineringen av palestinske barn? Alt tyder på det.

Hvor lenge skal Norge fortsette å sende penger i bøtter og spann til et slikt skolevesen? Jeg bare spør!

Turid Storøy-Qvale

Fra minneseremonien på OL-stadion i München 6. september 1972 etter terrorangrepet mot den israelske troppen.

ARKIVFOTO EPA/NTB SCANPIX

NYHET!

Lingit

Lingit STL+
for iPad

BÅDE BARNE- OG
VOKSENSTEMMER

FOR ALLE ELEVER SOM SKAL LÆRE Å LESE OG SKRIVE!

- Vår nye app gjør skrivingen morsom og utfordrende
- Enkelt å jobbe med tekst og bilder i samme dokument
- Velg mellom 6 ulike stemmer i bokstavopplæringen
- Velegnet i lese- og skriveopplæring med STL+

Kom i gang!

Last ned Lingit STL+ fra App Store
eller lingit.no/ipad

Telefon: 73 60 59 22 • e-post: skole@lingit.no

● **Profesjonsbevissthet**

Barnehageansatte og de voksne

Ansatte i barnehager er ikke der bare i egenskap av å være voksne, minner Odd Arild Viste om.

ILL. FOTO BIRGIT RØE MATHISEN

Hvor mange voksne er det på denne avdelingen? Dette spurte ei mor meg om en gang i velkomstsamtalen. I bunn og grunn et rimelig og relevant spørsmål. Likevel opplevde jeg at jeg plutselig befant meg i et dilemma. Skal jeg svare på det hun faktisk spør om, eller på det hun egentlig lurte på? Jeg skal forklare: Dersom jeg skulle gjort det førstnevnte, måtte jeg ha gått opp på avdelingen for å sjekke. Hvor mange voksne som til enhver tid er der, varierer etter om det for eksempel er noen foreldre som henter eller følger barnet sitt akkurat da. De fleste foreldrene er det jeg vil kalle voksne. Mesteparten av tida syns jeg de jeg jobber med er ganske voksne også. Jeg valgte det siste, og svarte på det hun lurte på. Velkomstsamtalen er ikke stedet å ri kjepphester, tenkte jeg.

Men saken er altså den at det fins en tendens til å benevne de ansatte i barnehagen som de voksne. Og det er ikke bare mødre som gjør det. Jeg var nettopp på en forelesning om pedagogisk ledelse med en professor ved en av høyskolene for barnehagelærerutdanning som gjorde det samme. Det var de voksne ditt og de voksne datt. Voksenhet, blant annet, noe som er vel og bra. Men alle som har vært i feil sving på en fotballstadion vet at voksentetthet kan være et meget relativt begrep.

Det er ikke til å stikke under stol at jeg mener at de ansatte i barnehagen burde blitt omtalt i mer hensiktsmessige termer. «Barnehagelærer»,

for eksempel. «Personalet» er også grei skuring. Disse er mer konstante størrelser. Samtidig er jeg åpen for at det kan være noe jeg ikke har sett i denne saken. Kanskje er det faktisk lurt å betegne de ansatte som motsatsen til brukerne – som yin og yang – at det kan bidra både til mer varme?

I så fall syns jeg vi som er de voksne skal tilby andre grupper en hjelpende hånd, og da har jeg noen forslag: De ansatte på sykehuset må åpenbart hete «de friske». På sykehjemmene kunne de hett det samme, men for å unngå unødig stigmatisering, foreslår jeg at de ansatte her kalles «de unge». Restaurantarbeidere blir «de mette», og politifolk blir «de lovlydige». Dere skjønner tegninga. En bonus med denne ordningen vil være at vi kan unngå besværlige streiker. Tenk om de mette skulle stenge restauranten for de sultne, eller at de friske stakk kjepper i hjulene for behandlingen av de syke. Det ville rett og slett ikke tatt seg ut! Skal de voksne nekte barna å komme i barnehagen? Gud forby!

Språk er makt, og hvordan verden omtaler oss og hvordan vi omtaler oss selv som yrkesgruppe, har en betydning. Spørsmålet er om vi er voksne nok til å erobre definisjonsmakten i vår egen bransje.

Odd Arild Viste
voksen barnehagelærer og tillitsvalgt i Utdanningsforbundet

● **Dom i Arbeidsretten om overtidbetaling for lærere**

På tide med en full gjennomgang

Utdanningsforbundet vant fram på alle punkter i saken mot KS og Østfold fylkeskommune, skriver Utdanningsnytt.no 1. november. En enstemmig dom fra Arbeidsretten slår fast når lærere skal få overtidbetalt.

Da er det vel på tide med en grundig gjennomgang av hele skoleverket, ikke bare én fylkeskommune. Min erfaring etter snart 20 år som tillitsvalgt er at arbeidsgivere tolker avtaleverket til sin fordel, og lokale tillitsvalgte sliter med å stå imot alle «konstruktive løsninger» som forverrer deres hverdag.

Kommuner med dårlig økonomi tvinges til løsninger som ikke er optimale for elevene, og lærere blir ofte brikker i spillet med å få budsjetter til å gå i balanse.

Vi har politikere, både lokalt og sentralt, som vet at det burde vært normer for gruppestørrelse, og vi burde hatt mye større fokus på tidlig innsats slik at elever fikk hjelp til å lære grunnleggende ferdigheter.

Det er flott at overtidbetaling innvilges, men det er ikke positivt med slitne lærere som skjuler behovet for flere ansatte via overtid.

Roy Risrem

Kjennelsen i Arbeidsretten om overtid bør føre til en gjennomgang av hele skoleverket, mener Roy Risrem.

ILL. FOTO TONI MIHAILOV/FREEIMAGES.COM

● **Til hovedsaken i Utdanning nr. 18**

Den komplekse voksenopplæringa

Utdanning nr. 18 har et langt oppslag om endringer i voksenopplæringa. Det er veldig bra at det settes fokus på voksenopplæring og at regelverket fornyes og tilpasses gruppa.

Behovet for individuell oppfølging er stort i voksenopplæringen. Deltakerne kommer med ulike skolebakgrunn, har ulike bagasje og ulike ambisjoner. I voksenopplæringen ser vi at traumer og usikkerhet i stor grad påvirker læringsevnen, kanskje mer enn motivasjon og skolebakgrunn.

Det er viktig med mulighet til individuell oppfølging av flyktningene med tiltak som passer den enkelte både når det gjelder arbeid og skole, men også ivaretagelse av fysisk og psykisk helse. Eksempelet fra Thor Heyerdahl videregående

skole i Larvik viser tydelig at små elevgrupper og tett oppfølging er viktige suksessfaktorer i voksenopplæringen.

En naturlig konsekvens av dette burde være en innføring av kontaktlærer i voksenopplæringen og økte ressurser til rådgiving, kombinert med ressurser som sikrer små elevgrupper. Kanskje Sylvi Listhaug kan innarbeide det i statsbudsjettet?

Kaja Walløe

fylkesstyremedlem i Utdanningsforbundet Oslo

• **Nin** Favorittlærer: 20 • **Knekktet** samsik-koden • **Aktuelt**: 22 • **Vipendag** i barnehagen
• **Portretter**: 28 • **Gavmild** kunstner • **Prisonen**: 33 • **Adjunkt** på sporet

UTDANNING

ILLUSTRASJON FAKSIMILE AV FORSIDEN TIL UTDANNING NR. 18

Felleskap lønner seg

Fordelene for deg som medlem har blitt enda bedre. Nå lanserer Utdanningsforbundet bilforsikring og husforsikring med unike vilkår og gode priser. Les mer og bestill på udf.no/husogbil

Felleskap lønner seg

● **Til innlegget «Svært ensidig om Russland og Kina» i Utdanning nr. 19**

Ukorrekt og ensidig om bladet Utdanning

Rolf Melheim liker tydeligvis ikke mine debattinnlegg i Utdanning og sikkert heller ikke andre steder. Det lever jeg godt med, vi lever i Norge og ikke i Russland eller Kina, og kan si – og skrive – våre meninger fritt. Men istedenfor å imøtegå disse «svært ensidige debattinnleggene» får redaktøren gjennomgå for at jeg slipper for mye til.

Senator McCarthy er for lengst død – men hans ånd lever visst i beste velgående! Dessuten er hans påstander om at motinnlegg ikke kommer på trykk, langt fra korrekte. Innlegget «Ensidig om Ukraina» – hvor undertegnede siterte en russisk journalist – kom først på nettsidene og så på trykk i bladet. Dessuten hadde Utdanning i fjor høst, etter sommerferien, en lengre reportasje fra de opprørskontrollerte områdene i Øst-Ukraina, hvor synspunktene til befolkningen der kommer rimelig bra fram. Mange av mine innlegg i ettertid må sees som motinnlegg mot denne reportasjen. Men redaktøren fikk aldri en klagemail! Og hvem som har såkalte ensidige meninger, kan diskuteres. Å kaste stein når en selv sitter i glasshus, er ikke bestandig så lurt.

Undertegnede skriver årlig en del debattinnlegg, og noen sendes til Utdanning, som oftest i kortversjon. Noen trykkes, andre ikke. Det avgjøres av redaktøren, ikke av Rolf Melheim eller meg. Bakgrunnen for at noen sendes til Utdanning, er at jeg har jobbet godt over 40 år i norsk skole og har flere tiår som tillitsvalgt på flere plan. Det ser ut som om Melheim har et «arkiv» på meg, men han har visst ikke fått med seg at jeg opp gjennom årene har skrevet en lang rekke artikler om tema som norskopplæring for voksne, seniorpolitikk og situasjonen for dagens pensjonister, det siste helt naturlig som medlem av LOP – Landslaget for offentlige pensjonister. Etter ca. 25 år i forsvaret

er det heller ikke underlig at jeg er medlem av Romsdal forsvarsforening, ikke sekretær som Melheim skriver.

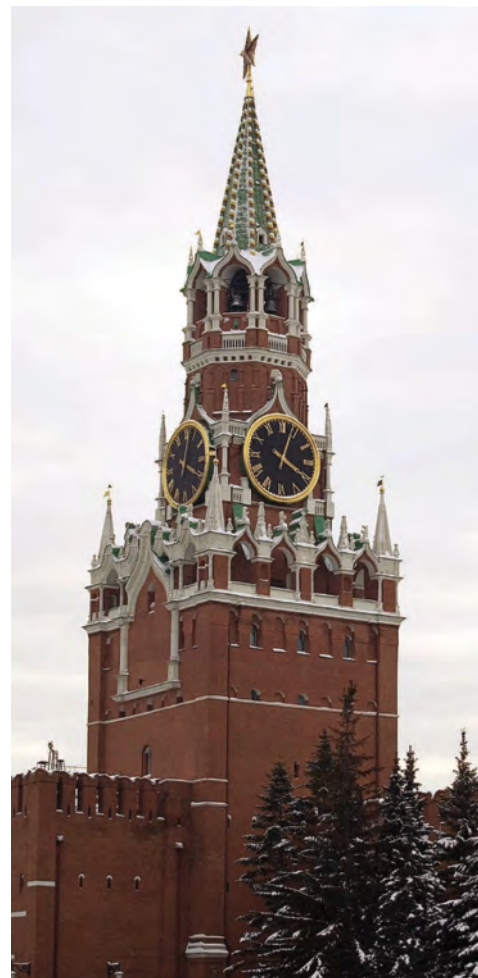
Til slutt en kommentar til to av artiklene som «agent» Melheim har på meg:

- «Tibet i flammer» retter søkelyset på en svært underkommunisert tragedie, nemlig det faktum at minst 150 tibetanere har tent på seg selv i protest mot Kinas politikk i Tibet. At jeg støtter Dalai Lamas fredsplan, som i korthet går ut på reell autonomi innenfor den kinesiske statsdannelsen, er innenfor det norske skolefolk tåler å lese. I VG 27.04.2014 kan en etter alt å dømme få et lite innblikk i hva Rolf Melheim står for. I en debattartikkel i forbindelse med Dalai Lamas Norgesbesøk, kan en lese at han mener «at den vanlige kineser verken liker Dalai Lama eller Xiaboo og at Kina ikke er et diktatur».

- «Få russerne ut» er Klassekampenes overskrift hvor jeg oppfordrer norske myndigheter til å skaffe seg full kontroll over den gamle ubåtbasen Olavsvern utenfor Tromsø hvor russiske forskningsfartøyer leier en del av basen som tidligere er solgt til en norsk investor. Faktisk ingen kommentarer fra Klassekampens lesere!

Men han har rett i én ting. Jeg har en agenda, og den har ingenting med mitt medlemskap i Romsdal forsvarsforening å gjøre. Jeg støtter små land mot mektige naboer som tar seg til rette; som Libanon mot Israel og Syria og tidligere sovjetrepublikker som har store problemer med å få lov til å stake ut sin egen kurs på grunn av Russlands ønske om fortsatt dominans. Anbefalt lesning: «Putin og jeg» av Øystein Bogen samt den norsk-russiske dokumentarfilmen «Russian lessons» – Piraya film as 2010.

Nils Tore Gjerde

Jeg støtter små land mot mektige naboer som tar seg til rette, poengterer Nils Tore Gjerde og nevner Russland som eksempel. På bildet: Spasskaja-tårnet i Kreml.

ILL. FOTO DENIS BEZRUKOV

● **Til «En bedre rammeplan?» på Utdanningsnytt.no/rp2710**

Vær mottakelig for barnas signaler

Tusen takk til professor Berit Bæ for det inspirerende innlegget «En bedre rammeplan? Enda tid til forbedringer» på utdanningsnytt.no 27. oktober.

Det lyder som deilig musikk i ørene når en så høyt utdannet person fremmer dette med at den

voksne skal være mottagelige for barns signaler. Uten å være så høyt utdannet, kjenner jeg langt inn i magen at hun har rett! God interaksjon mellom barn-voksen, der den voksne er skikkelig «påkoblet», vil danne det beste grunnlag for god livs-

kvalitet, livsmestring, utvikling og læring, og som professoren sier; god psykisk helse.

Menneskets dypeste behov er å bli sett!

Edith Nybakk

Rett på sak

● Utdanningsvitenskap

Mer enn bare sunn fornuft

Min største drøm er å jobbe i skolen. Jeg ønsker å jobbe der fordi skolen er alltid i utvikling. Det er en rekke faktorer som legger føringene for de valgene vi tar og den retningen skolen utvikler seg. Vi tar hensyn til politikk, økonomi, individ, fellesskap, samfunnet og kulturen. Jeg elsker å skulle jobbe i et fagfelt hvor jeg aldri er ferdig utdanna og hvor det ikke finnes noen fasit.

På tross av at utdanningssystemet er uten fasit, betyr likevel ikke det at det er et fagfelt uten kompetanse og vitenskap. I år tar jeg siste året på min bachelorgrad i spesialpedagogikk. I løpet av de tre årene jeg har studert, har vi fått «cases» der vi skal øve oss på arbeidet i skolen. For hver case skal vi legge frem forslag til tiltak, alltid basert på forskning og vitenskap. Når vi så legger dette frem stiller sensorene spørsmål ved hvor vi har denne forskningen fra, hvorfor akkurat disse tiltakene og hvorfor, hvorfor, hvorfor. Vi må begrunne valgene vi ønsker å ta med oppdatert utdanningsvitenskap og henvise til forskere og teorier.

I løpet av alle årene jeg har studert, har jeg også jobbet. Jeg har vært i barnehage, i avlastningsboliger og i skolen. Ingen i arbeidslivet har noensinne spurt meg hvorfor jeg velger de tiltakene jeg velger. På forelesning for noen uker siden sa foreleseren at det kan ta opptil 17 år fra forskningen finner frem til noe til dette blir vanlig praksis ute i felten. Utdanningsvitenskap er sett opp mot fysikk og filosofi et relativt nytt fagfelt som vi kanskje ikke er flinke nok til å benytte oss av. Vår største felle er å tro at utdanningsvitenskap og «sunn fornuft» er det samme. Det er her gapet mellom studier og arbeidslivet skuffer meg foreløpig. Når jeg på universitet må argumentere med signifikante korrelasjoner fra forskning, går jeg på jobb timer etterpå og kan gjøre mer eller mindre hva jeg vil.

I skolen jobber vi med individer som ikke passer inn i forskningsrapporter eller stemmer helt optimalt med de definisjonene vi får i studier. Likevel synes jeg ikke det er argument godt nok for å skulle gjøre valg basert på «dette har jeg gjort i 30 år». Vi som jobber med barn, har ansvar for å gjøre tiltak som skal bedre barnas fremtid. Hvorfor godtar vi «sunn fornuft» i praksis? Hvorfor blir vi ikke stilt hardere til veggs på de valgene vi tar ute i felten? I arbeidslivet savner jeg sensorene på Blindern som hele tiden maser på at hva jeg mener ikke er godt nok hvis jeg ikke kan underbygge mine argumenter med forskning.

Hanna Vassli Kolltveit

● Skolehelsetjenesten

Bent Høie mangler litt vitamin A og C

● Sylvia Helene Lind
leder i Elevorganisasjonen

FOTO PAAL SVENDSEN

Det ser ikke ut som alle midlene til skolehelsetjenesten blir øremerket i år heller, et resultat som kommer fra regjeringen og Venstre. Teamet rundt eleven visner, og det når vi trenger det mest.

Den prinsipielle motstanden mot øremerking er litt som å ikke like grønnsaker. Man vil heller spise bare kjøtt, saus og dessert. Men på lang sikt er ikke det et godt kosthold. Man må prøve grønnsakene helt til de går ned, fordi de er viktige for kroppen og helsen. De er viktige for at man skal kunne holde seg frisk og sunn. Regjeringen kan velge å ikke spise grønnsakene sine. Men til syvende og sist bør også de vokse opp og svelge kålrabi - uansett hvor vondt den smaker.

For tre av ti barn og unge har nedsatt funksjonsevne på grunn av dårlig psykisk helse. At skolehelsetjenesten ikke styrkes fordi regjeringen ikke øremerker pengene i budsjettet, gjør at disse elevene ikke får den hjelpen de trenger og potensielt dropper ut av skolen. Det finnes skrekkeeksempler på skoler der én helsesøster har 3000 elever å passe på. Og joda, man kan skyldes på kommunene, men det er foreldrene man skal kjeffe på når barna ikke gjør som de skal.

I år ønsker jeg meg kun én ting til jul. Det er at regjeringen skal bytte ut jule-ribba med en skikkelig ekkel grønnsakssuppe. Det er faktisk snakk om helsen til mange tusen barn og unge.

«Teamet rundt eleven visner, og det når vi trenger det mest.»

Økt innsats for utsatte barn:

Gode intensjoner og slett praksis

● Clas Jostein Claussen

førsteamanuensis
Høgskolen i Oslo og
Akershus

FOTO JOHN ROALD PETTERSEN

I en Oslo-bydel brukes, ved oppstart samtaler med foreldrene, en mal med en karakter og et innhold som gir grunn til ettertanke og bekymring.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det nye byrådet i Oslo ønsker å styrke innsatsen for barn som utsettes for vold, overgrep og omsorgssvikt. Ut fra erkjennelsen av at svikt i omsorgen også kan ha direkte innflytelse på hjernefungering, ønsker man gjennom satsningen på «Barnehjernerne» i tre bydeler økt vektlegging av innsats for de minste barna. Barnehagene gir en sentral plass i satsningen. Kontakt og samarbeid med foreldre tillegges økt vekt, blant annet ved at man skal bli mer pågående for å identifisere og avhjelpe problemer. Når det gjelder sistnevnte, har man utarbeidet en mal/et skjema som skal brukes ved oppstart samtaler med foreldrene. Malen, som nå brukes i én av bydelene, og som forelegges foreldre, har en karakter og et innhold som gir grunn til ettertanke og bekymring. Spørsmålene som skal stilles, er i beste fall upassende og uhensiktsmessige i forhold til hensikten og kan også føre til at foreldre som trenger hjelp, lar være å be om dette via barnehagen.

Også i andre kommuner, blant andre Porsgrunn, Steinkjer og Kragerø, benytter man skjemaer med samme type spørsmål.

Under temaet «fysisk og psykisk» i skjemaet angis følgende spørsmål:

«- Har barnet opplevd at dere/en av dere foreldre blir sinte, har ødelagt ting, klapset, slått, truet barnet?

- Har barnet opplevd at en av dere foreldre har slått, klapset, dasket o.l. en av de voksne i familien eller søsken?

- Har barnet opplevd at søsken har vært voldelig seg imellom eller mot barnet?

- Hvordan er deres forhold til alkohol og rusmidler?»

- Har dere eller andre i barnets nære nettverk hatt eller har vansker i forhold til rusmidler?

Under avsnittet «andre tjenester» skal pedagogisk leder spørre/kartlegge:

- Har dere kontakt med andre tjenester?

- Kontakt til barnevernstjenesten? (fortelle litt om at barnevernstjenesten er en tett samarbeidspartner for oss).»

(Hva som menes med dette er ikke angitt. Man må derfor regne med at pedagogiske ledere vil gi varierende framstillinger av dette, forhåpentlig i samsvar med eksisterende regelverk, som setter visse grenser for «tett» samarbeid).

I skjemaet er det angitt plass for foreldrenes og pedagogisk leders underskrift. Det opplyses ikke hva foreldrene skriver under på. Ut fra oppsettet er det rimelig å anta at de bekrefter de opplysninger de har gitt i samtalen. Dette gjør skjemaet til et saksdokument, som skal lagres og kan brukes ved senere anledninger. Fra foreldres ståsted er det ikke unaturlig å ta for gitt at de, ut fra de opplysninger som er gitt i skjemaet, på senere tidspunkt kan bli konfrontert med eventuelle gale eller misvisende opplysninger.

Jeg har blitt kontaktet av foreldre som har måttet forholde seg til disse spørsmålene. Reaksjonene har vært preget av sinne og frustrasjon samtidig som de har villet unngå å signalisere dette til barnehagepersonalet, fordi de ønsker et best mulig samarbeid, til beste for barnet. Det er illustrerende og tankevekkende at de ikke har sett seg tjent med eller våget å gi uttrykk for hva de egentlig mener om slik praksis. Dette viser hvor sårbare også rimelig «ressurssterke» foreldre kan være for slett og forkastelig praksis. Sistnevnte forsterker behovet for innsyn og korrigerende fra eksterne fagfolk, opinion og politikere, ikke bare i Oslo, men også i andre kommuner hvor det er fare for at man på denne måten lar gode hensikter gå foran forsvarlig praksis.

Spørsmålene er ikke bare utilbørlige ut fra et lekmannsperspektiv. Det er også grunn til å spørre om de er i samsvar med eksisterende lovverk. De utfordrer dessuten viktige etiske premisser, og de er neppe effektive i forhold til hensikten. Men det er enda mer alvorlig at de høyst sannsynlig fører til at færre utsatte barn og deres foreldre får hjelp. >

«Fra foreldres ståsted er det ikke unaturlig å ta for gitt at de, ut fra de opplysninger som er gitt i skjemaet, på senere tidspunkt kan bli konfrontert med eventuelle gale eller misvisende opplysninger.»

Barnehagelovens paragraf 1 angir premissene for samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen: «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.»

Dette medfører at barnehagen med rimelighet kan etterspørre og forvente å få opplysninger som er nødvendige for å ivareta barnets behov for omsorg og lek og fremme læring og danning. Men barnehagens «rett til» å be om opplysninger må ha basis i spesifikk begrunnelse for dette. Barnehagen må altså trenge opplysningene for å ivareta sine oppgaver overfor barnet. Den har derfor neppe anledning til å kartlegge foreldres private forhold, når de opplysninger man etterspør ikke er knyttet til konkrete behov for informasjon. Det er også tvilsomt om det er adgang til å søke å innhente opplysninger som kan være eller kan bli nyttige eller viktige. Barnehagen har altså rett og plikt til å be om opplysninger om spesifikke forhold, for eksempel knyttet til vold i hjemmet, dersom barnet gjennom atferd eller på annen har vist eller signalisert at det kan ha vært utsatt for eller vitne til vold. Men den har, ut fra barnehageloven ikke anledning til å stille slike spørsmål til alle, som rutine eller som del av en kartlegging.

Argumentasjonen over er også relevant i forhold til paragraf 11 i personopplysningsloven. Her stilles det et «Grunnkrav til behandling av personopplysninger» ved at den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene som behandles, bare nyttes til uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet. Barnehagen har ut fra dette kun anledning til å behandle, det vil si innhente og lagre, opplysninger som skal brukes til uttrykkelig angitte formål, som er begrunnet i barnehageloven. Barnehagen har etter denne neppe anledning til å foreta generell, rutinemessige kartlegging av denne typen opplysninger.

Registrering og lagring av opplysninger som faller utenfor lovens krav, er ulovlig. Og det er den behandlingsansvarlige, det vil si barnehagens sty-

rer, som er ansvarlig for ulovlig praksis.

Foreldrenes rett til privatliv, som er nedfelt i menneskerettighetene, underbygger argumentasjonen. Og deres rett til privatliv må gis særskilt oppmerksomhet og vern i situasjoner hvor de er sårbare for press og utilbørlig atferd fra instanser og personer med makt.

Man kan innvende at foreldre kan nekte å gi opplysninger om de forhold som spørsmålene skal bidra til å kartlegge. Belastningene ved å gjøre dette er betydelige fordi foreldrene av hensyn til barnets beste ønsker et best mulig samarbeid med barnehagen. Mange vil også frykte at de ved å nekte å svare vil mistenkeliggjøre seg selv. De fleste foreldre vil sannsynligvis løse situasjonen ved å svare strategisk og omtrentlig, ut fra hva de tror er greie svar. Men dette gjør ikke praksisen mindre betenkkelig eller lovlig.

Selv om yrkesetiske vurderinger i sin natur oftest vil være mer normative og omtrentlige enn juridiske, framstår ordningen også ut fra et slikt perspektiv som uforvarlig og uakseptabel. Ut fra de oppgaver og det ansvar barnehagen er pålagt, er det etisk betenkkelig å presse foreldre til eventuelt å kompromittere seg selv, når presset ikke er begrunnet i et spesifisert formål. Selv om man forsøker å ufarliggjøre spørsmålene ved å poengtere at de stilles til alle foreldre, bruker barnehagen sin rolle til uakseptabelt press overfor foreldre, uten å ha konkret begrunnelse for dette.

Man kan sikkert oppleve spørsmålet: «Har barnet opplevd at dere/en av dere blir sinte, har ødelagt ting, klapset, slått, truet barnet?» som ubehjelpelig eller plumpt. Mange vil imidlertid bli usikre på hva som er hensikten med å stille det og hva man bør svare. Når man i tillegg skal underskrive på det svaret man har gitt, blir man ytterligere usikker. De fleste vil sannsynligvis «løse» problemsituasjonen ved å lyve.

Jeg har blitt sint på barna en del ganger. Og jeg har «truet» ved å angi konsekvenser. Men jeg ville nok neppe fortelle dette til en barnehageansatt som kan få seg til å stille dette spørsmålet, uten noen

«De fleste vil sannsynligvis 'løse' problemsituasjonen ved å lyve.»

«Det er den behandlingsansvarlige, det vil si barnehagens styrer, som er ansvarlig for ulovlig praksis.»

som helst foranledning. Altså vil jeg ljuge. Og om jeg ved en anledning hadde klapset en av ungene eller hatt en kranglete og litt voldelig og alkoholisert svoger på besøk i et for festlig lag, ville jeg neppe fortalt dette. Jeg ville fortalt minst mulig. Og jeg ville ha løyet, med relativt god samvittighet. Men jeg ville likevel ha følt det som invaderende og utilbørlig å bli stilt et slikt spørsmål, uten å få angitt grunn. Og i likhet med en del andre ville jeg nok også oppleve det som ubehagelig å bli presset til å lyve.

Å presse foreldre til å lyve eller opptre omtrentlig når det gjelder faktiske forhold, vil høyst sannsynlig ha alvorlig negativ innvirkning på samarbeidet, som i neste omgang vil føre til at de eventuelt ikke vil søke hjelp eller betro seg i situasjoner hvor dette er viktig. Dette har alvorlige yrkesetiske implikasjoner.

Enkelte av spørsmålene vil nok også bli oppfattet som underlige og sterkt normative. Dersom man blir spurt om barnet har opplevd at søsken har vært voldelige seg imellom eller mot barnet, vil man lett lure på hva den som spør er på jakt etter. Usikkerhet når det gjelder dette, er enklest å håndtere ved et rimelig intetsigende svar. Spørsmålet kan imidlertid lett oppfattes som at vold, det vil si slåssing og knuffing mellom søsken, som nok ikke er særlig uvanlig eller alvorlig, anses som så alvorlig at opplysninger om slikt bør registreres og lagres. Dette er med all respekt nonsens. Det er imidlertid enda mer alvorlig at slike signaler skaper avstand mellom vanlige folk og eksperter og undergraver meningsfull dialog.

Spørsmålet om foreldres forhold til alkohol og rusmidler er ikke bare ubehjelpelig. Det impliserer også mulige normative vurderinger av eventuelle konkrete svar. Hvis jeg for eksempel svarer oppriktig ved å angi hvor mye vin jeg drikker per uke, til middag og etter at barna har lagt seg, vil muligens dette fortone seg som sterkt alarmerende mye for en myk-religiøs 35-åring. Hennes bekym-

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Fysisk og psykisk
Har barnet vært vitne til eller selv opplevd skremmende hendelser? Eks brann, ulykke, alvorlig sykdom, vold og rus (krig; om det er relevant):
Har barnet opplevd at dere/en av dere foreldre blir sinte, har ødelagt ting, klapset, slått, truet barnet?
Har barnet opplevd at en av dere foreldre har slått, klapset, dasket o.l. en av de voksne i familien eller søsken?
Har barnet opplevd at søsken har vært voldelig seg imellom eller mot barnet?

Utdrag av skjemaet som skal brukes ved oppstartsamtaler med foreldrene i en Oslo-bydel.

ring vil høyst sannsynlig bli drøftet i et eller annet tverrfaglig møte. Og dersom holdningene i en slik gruppe er i samsvar med de normer som signaliseres i skjemaet, bør jeg ikke se bort fra at jeg vil bli kalt inn til oppfølgingsamtale med flere til stede.

Selv om barnehagen kan ha anledning til å spørre om familien har kontakt med barnevernstjenesten, har rutinemessig spørsmål om dette alvorlige yrkesetiske implikasjoner. Dersom en familie har kontakt med barnevernstjenesten, har denne anledning til, dersom det anses som nødvendig, å gi opplysninger til barnehagen (paragraf 6–7 i barnevernloven). Og som en hovedregel må man kunne konkludere med at barnehagen ikke bør etterspørre opplysninger fra foreldrene som ikke (av en faglig kompetent tjeneste) anses som nødvendige, rett og slett fordi den ikke skal søke å innhente mer opplysninger enn den trenger. Ut fra et yrkesetisk perspektiv er det ytterligere alvorlig at presset mot foreldrene forsterkes av det faktum at de ikke kan vite om opplysninger fra barnevernstjenesten på et senere tidspunkt kan komme til å kompromittere dem, om de har unnlatt å opplyse om sin kontakt med denne. I tillegg kan det å nekte å svare på spørsmålet for foreldrene vil framstå som umulig. Dersom man nekter å svare, vil man lett tenke at dette i realitetene betyr at man har eller har hatt slik kon-

takt. Dette kan igjen bli oppfattet som forsøk på å skjule viktig informasjon, som i neste omgang kan tenkes å mobilisere barnehagens mistenksomhet. Man kan innvende at det å ha kontakt med barnevernstjenesten av barnehagen ikke anses som negativt eller skambelagt. Men de fleste foreldre er nok ikke enige i dette.

Selv om hensikten med å stille spørsmålene er å hjelpe utsatte barn, må man konkludere med at framgangsmåten høyst sannsynlig er alvorlig og ut fra yrkesetiske betraktninger høyst kritikkverdig. Men det er enda mer betenkelig at de ikke er egnet til å oppnå målet. Eller enda verre: Mye tyder på at de virker mot sin hensikt.

Innsats for å identifisere og hjelpe små barn som rammes av vold og rusmisbruk, bør ha basis i grunnleggende kunnskaper om trekk ved slike situasjoner og hvordan barn og voksne gjennomgående håndterer slike. Man bør følgelig være klar over at mammaer som blir utsatt for vold eller pappaer som har alkoholproblemer, gjennomgå-

ende bruker betydelige ressurser på å skjule dette for omverden. Dette gjelder også barna. Jo større problemene er, i alle fall til et visst nivå, desto større blir skammen, ensomheten og behovet for å skjule problemene. Heller ikke foreldre med mindre alvorlige problemer vil neppe se seg tjent med å være ærlige om problemer og negative forhold i samarbeidsrelasjoner hvor slike spørsmål stilles uten nærmere begrunnelse.

Barnehagelærere, barnevernsarbeider, helse-søstre og andre som skal hjelpe utsatte barn, vil oppfatte dette som svært besk kritikk. Og man vil vise til at dersom man skal hjelpe barn og foreldre for skadene blir uopprettelige, må man være villig til å være mer pågående. Og det er riktig. Men slik pågåenhet må ha basis i nøkterne juridiske, etiske og faglige vurderinger, som skal sikre alle foreldre, og i særdeleshet de som sliter eller svikter, grunnleggende rettigheter og forsvarlig behandling. Man må innse et en nødvendig forutsetning for å hjelpe er at samarbeidet har basis i respekt og faglig kompetanse. Det holder ikke med gode hensikter.

«Mammaer som blir utsatt for vold eller pappaer som har alkoholproblemer bruker gjennomgående betydelige ressurser på å skjule dette for omverden.»

LANDSLAGET FOR
mat og helse
I SKOLEN

Kostholdsplanleggeren

LMHS arrangerer åpne kurs i Kostholdsplanleggeren i 2017: Vestfold 13. februar, Stavanger 22. februar, Bergen og Trondheim januar/februar/mars (dato ikke fastlagt).

Kurset er gratis for individuelle medlemmer. For opplysninger om tid, sted og påmelding, ta kontakt med lokallagslederen i din region eller:

Inger Lise Fevang Jensen
ingerlfj@gmail.com

Grete Modell Grande
gmg@levanger.kommune.no

Mer informasjon
www.matoghelse.org

Følg oss på Facebook

Bli medlem!

Gjennom 96 år har LMHS arbeidet for utdanningsfaget mat og helse.

Send e-post med navn, adresse og tlf-nummer til post@matoghelse.org

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning, reportasjer og debatter innen utdanningssektoren mens du venter på neste utgave av bladet.

UTDANNING
på nett
Utdanningsnytt.no

Foto: Shutterstock

UTDANNINGSNYTT.NO

Skolelederkonferansen

Ledelse og kvalitet i skolen

Scandic Hotel, Stjørdal, 9. - 10. februar 2017

Forventningene til å utvikle norsk skole er formidabel, og presset på skoleledere og skoleutviklere er stort. Dette er en kvalitetskonferanse for skoleledere og andre som er opptatt av å utvikle norsk skole gjennom godt lederskap.

Velkommen til spennende foredrag, workshops og erfaringsdeling!

<https://www.ntnu.no/lks/>

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

● Se ledige stillinger på Lærerjobb.no

Mona Mjøen McKiernan |

Advokatfullmektig i Advokatfirma Raugland

FOTO: INGER STENVOLL

LOV
og
rett

Varsling i arbeidslivet – hva er egentlig det?

Du har sikkert lagt merke til at det snakkes mye om varsling i arbeidslivet. Men hva er egentlig varsling?

Arbeidsmiljøloven paragraf 2–4 oppstiller en hovedregel om at arbeidstaker har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten. Kritikkverdige forhold i virksomheten kan være mistanke om straffbare forhold, brudd på lovverk, økonomiske misligheter, brudd på virksomhetens etiske regler, med mer. Det er imidlertid en grense for hva som kan anses som kritikkverdige forhold i virksomheten. Det arbeidstakeren varsler om, bør ha en viss allmenn interesse. Forhold som arbeidstaker mener er kritikkverdige ut fra for eksempel egen politisk eller moralsk overbevisning, er ikke varsling etter arbeidsmiljøloven. Dersom en ytring ikke er varsling i arbeidsmiljølovens forstand, vil dette i realiteten være en ytring, som må ses i sammenheng med arbeidstakers lojalitetsplikt. Ytringsfriheten står likevel sterkt og er utgangspunktet. Den er nærmere regulert i Grunnloven paragraf 100 og den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 10.

Varslingen må være forsvarlig. I dette ligger en sikkerhetsventil for å forhindre skade på arbeidsgivers legitime interesser. Forsvarlighetskravet er ikke ment å begrense arbeidstakerens mulighet til å si ifra om kritikkverdige forhold i virksomheten. Måten det varsles på, må ses i sammenheng med ytringsfriheten. Begrensninger i ytringsfriheten må begrunnes særskilt, og det skal derfor mye til før arbeidstakers fremgangsmåte ikke anses forsvarlig. Det kan imidlertid gjøres unntak dersom arbeidsgivers interesser er så tungtveiende

at hensynene bak ytringsfriheten bør vike. Dette må vurderes konkret i hver enkelt sak, og det skal mye til før dette er tilfellet. Av betydning vil det blant annet være relevant om det foreligger lovfestet taushetsplikt. Videre må det ses på varslingsmåten og uttrykksformen, samt motivet bak varslingen. Det skal imidlertid være vesentlig interesseovervekt i favør av arbeidsgivers interesser for at en skal kunne si at arbeidstaker ikke har varslet på forsvarlig måte. Arbeidstakeren må med andre ord kunne sies å stå nokså fritt ved valg av fremgangsmåte.

Varsling i samsvar med virksomhetens rutiner for varsling, eller til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter, vil alltid være rettmessig. Hva gjelder varsling til media, bør arbeidstakeren særlig vurdere om det er hensiktsmessig å si ifra internt først, og hvis ikke om det faktisk er grunn til å tro at det foreligger kritikkverdige forhold, og i så fall om andre utenfor virksomheten har en berettiget interesse av å få vite om forholdene.

Dersom arbeidstakers fremgangsmåte for varsling er forsvarlig, og vedkommende var i aktsom god tro om at det var grunn til å varsle, er arbeidstaker vernet selv om det viser seg at det likevel ikke foreligger kritikkverdige forhold i virksomheten.

Arbeidsmiljøloven paragraf 2–5 skal gi arbeidstaker som har varslet et vern mot gjengjeldelse. Forbudet mot gjengjeldelse gjelder enhver ugunstig

«Varsling i samsvar med virksomhetens rutiner for varsling, eller til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter, vil alltid være rettmessig.»

behandling som er en følge av eller en reaksjon på varslingen. Det kan være formelle reaksjoner som oppsigelse, suspensjon eller avskjed, eller uformelle reaksjoner som endring av arbeidsoppgaver, med videre. Dersom arbeidstaker mener seg utsatt for gjengjeldelse på grunn av varsling, er det oppstilt en lempeligere bevisregel. Den går ut på at dersom arbeidstaker fremsetter opplysninger som gir grunn til å tro at vedkommende er utsatt for gjengjeldelse, skal det legges til grunn at gjengjeldelse har funnet sted, med mindre arbeidsgiveren sannsynliggjør noe annet. Rettspraksis viser likevel at det skal en del til før det foreligger opplysninger som gir grunn til å tro at arbeidstaker er utsatt for gjengjeldelse. Det stilles et krav om årsakssammenheng mellom det som er påstått gjengjeldelse og varslingen. For det tilfelle at det kan bevises at arbeidstaker er utsatt for gjengjeldelse, kan arbeidstaker ha krav på erstatning, uavhengig av arbeidsgiverens skyld.

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO: STIG BRUSEGARD

Sykelønn i det inkluderende arbeidslivet

En sterk velferdsstat og relativt små økonomiske forskjeller er uvurderlige kvaliteter ved vårt samfunn. Men disse kvalitetene er under press. Ikke bare på grunn av politisk ideologi, men først og fremst fordi demografien i landet endrer seg. Vi blir flere eldre, og relativt færre skattebetalere til å betale for velferd.

Med dette som bakteppe har den konservative tankesmien Civita lagt fram en rapport som peker på muligheter for å spare statlige utgifter. Det forfatterne peker på som det viktigste tiltaket, er en omlegging av sykelønsordningen. De anslår at ved å erstatte dagens arbeidsgiverperiode med at arbeidsgiver betaler halvparten av utgiftene over hele sykepengeperioden, og ved å innføre en egenandel på 20 prosent for arbeidstakeren, vil man kunne spare 18,5 milliarder kroner årlig. For å illustrere dette, kan vi tenke oss at dersom den samlede kostnaden i sykepengeperioden er 50.000 kroner, betyr denne endringen at arbeidstaker betaler 10.000 og arbeidsgiver 25.000 kroner. Staten slipper da unna med 30 prosent, som er 15.000 kroner.

Dette er et forslag som vil kunne få store konsekvenser for både enkeltpersoner og samfunn. Hvilke konsekvenser, og for hvem, er ikke rapporten tydelig om. Det vi i hvert fall må slå fast, er at de langtidssykemeldte vil tape veldig mye på en slik ordning.

Civita mener at deres forslag til endringer av sykelønsordningen ikke bare innebærer en besparelse for staten ved at arbeidsgivere og arbeidstakere betaler en større andel. Rapporten hevder at tiltakene også vil føre til reduksjon av sykefraværet og dermed gi ytterligere gevinst for samfunnet. Grunnen til dette er at ordningen vil gi både arbeidstakere og arbeidsgivere insentiver til å holde fraværet nede.

Vi vil ikke kunne komme utenom diskusjonen om disse forholdene i 2017. Det er stor grunn til å tro at sykelønn og arbeidsliv blir tema i valgkampen. Allerede få dager etter at rapporten kom, skrev VG i en leder: «Ja til kutt i sykelønnen». Selvsagt må disse forslagene ses i lys av annen politikk og andre prioriteringer. For eksempel er fordelingsprofilen i skattepolitikken et tema som vil måtte komme.

Dagens avtale om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) skal reforhandles i løpet av 2017. Det vil føre med seg nye diskusjoner om virkemidler i kampen mot sykefravær. Det kan se ut som om dagens avtale har lyktes ganske godt i å holde sykefraværet nede i privat sektor, mens fraværet i offentlig sektor fortsatt er svært høyt, særlig blant kvinner. Vi har medlemmer i arbeidstakergrupper som har det aller høyeste fraværet. Kanskje er presset for høyt i offentlig sektor?

Vi må delta i diskusjonen om velferdsordningene, sammen med våre fagforeningsallierte i Unio og i resten av fagbevegelsen. Ingen av oss kan lukke øynene for nødvendigheten av å senke offentlige utgifter. Det er ingen uenighet om at økonomi og demografi vil endres i årene som kommer. Men endringene kan skje på ulike måter, og det gjelder å ikke kaste ut barnet med badevannet.

Sigrun Aasland fra tankesmien Agenda pekte, i en debatt i Dagsnytt 18, på hvorfor vi må finne fram til økonomisk innsparing som bidrar til utjevning og til å verne dem som er svakest stilt:

«Vi har ikke en god velferdsstat fordi vi er rike – vi er rike fordi vi har en god velferdsstat.»

«Vi må delta i diskusjonen om velferdsordningene, sammen med våre fagforeningsallierte i Unio og i resten av fagbevegelsen.»

– Ny rammeplan må gi et reelt ansvar til styrere

– Vi trenger en rammeplan som gir armslag og reelt ansvar til styrere, sa nestleder i Utdanningsforbundet, Hege Valås, på Styrerkonferansen 2016 i begynnelsen av november.

Forslag til ny rammeplan for barnehagen ble lagt ut på høring av Kunnskapsdepartementet i slutten av oktober. Fylkesmennene skal i de kommende månedene arrangere konferanser om rammeplanen. På fylkesmannens nettsider kan man melde seg på disse høringskonferansene. Valås oppfordret styrerne til å delta aktivt i utformingen av rammeplanen.

– Virksomheten som dere leder blir stadig mer tydelig i det politiske bildet – de partiene som fram til nå ikke har hatt en tydelig barnehagepolitikk, bør skynde seg å skaffe seg en, innledet Valås på konferansen, som ble arrangert i Stavanger av Utdanningsforbundet.

Armslag for styrere

– Vi trenger en rammeplan som gir armslag og reelt ansvar til styrere. Uten dette vil det være lite rom for profesjonsutvikling. Det vil også bli vanskelig å praktisere foreldredremedvirkning, dersom det ikke finnes mulighet for å treffe viktige avgjørelser i barnehagen. Veien til en administrasjon eller til politisk nivå i en kommune er for lang for foreldre som vil påvirke, sa Valås.

Hun mener vi trenger tillit og handlingsrom både i barnehage og skole.

– Jeg opplever at vi har et Storting som forstår dette. Det lover godt. Men handlingsrom og ansvar betyr

at profesjonen ikke kan ligge på latsida. Vi må være konstruktive og framoverlente – og vi må sette ord på den gode praksisen. Det er en viktig lederoppgave å sette i gang utviklingsprosesser. Jeg synes at mange ting i det nye rammeplanforslaget legger til rette for akkurat dette, sa hun.

Arbeidsmåter

Hun mener for eksempel det nye kapittelet om barnehagens arbeidsmåter i det nye rammeplanforslaget.

– Etisk ansvar og faglig ansvar kan ikke løsrives fra samhandlingen med barn. Og dette må komme til syne i rammeplanen – og i ledelsen av barnehage. Dette fordrer et kompetent personale, sa hun, og viste til denne rekken av prinsipper for barnehagens arbeidsmåter:

- ta utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i valg og gjennomføring av tema og prosjekter
- bygge på kreativitet og lek og være åpne for improvisasjon og barns medvirkning
- veksle mellom spontane og planlagte aktiviteter
- stimulere barnas undring, evne til å stille spørsmål, søke opplevelser, ta initiativ og mestre nye ting
- gi barna varierte inntrykk og mulighet til å uttrykke seg på forskjellige måter

– Virksomheten som dere leder blir stadig mer tydelig i det politiske bildet – de partiene som fram til nå ikke har hatt en tydelig barnehagepolitikk, bør skynde seg å skaffe seg en, sa Hege Valås i sin innledning på Styrerkonferansen 2016. FOTO: ELI KRISTINE KORSMO

- arbeide tverrfaglig og helhetlig og se de ulike delene i rammeplanen i sammenheng
- inkludere nærmiljø og lokale forhold ved planlegging og gjennomføring av aktiviteter
- jevnlig vurdere om valg av arbeidsmåter bidrar til å realisere intensjonene i rammeplanen
- Jeg mener at denne rekken av prinsipper for barnehagens arbeidsmåter inneholder mye bra – mye som kan gi et godt utgangspunkt for ledere som ønsker bevisstgjøringsprosesser i egen barnehage. Legg merke til de to første prinsippene: Innholdet og arbeidsmåter skal velges med utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser og synspunk-

ter – de skal være åpne for improvisasjon og barns medvirkning, sa hun, og fortsatte:

– For meg blir det opplagt at skal barnehagen kunne innfri slike krav, kan man ikke tre ferdigsydde programmer eller verktøy ned over barnehagen. Jeg mener at det her kan ligge god argumentasjon mot overstyring og standardisering av barnehagen. Men atter en gang – det forplikter. Den listen som ligger her er ambisiøs – den tegner ikke bildet av en barnehage hvor du som styrer kan «snu bunken» hvert år og drive med det samme. Dette understrekes ytterligere gjennom et eget avsnitt om progresjon i arbeidet, sa hun.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Slik oppleves fraværs

Utdanningsforbundet har spurt våre hovedtillitsvalgte om hvordan fraværs grensen i videregående skole fungerer. Her er svarene.

Fraværs grensen ble innført med virkning fra inneværende skoleår. Protestene var store fra flere hold, andre ønsket den velkommen med åpne armer.

Nå har fraværsregelen vært i bruk i snart tre måneder. Hvordan oppleves den ute på skolene? Utdanningsforbundet har hatt en rundspørring blant våre hovedtillitsvalgte. Dette er svarene vi fikk:

- Hovedsynspunkter på fraværsreglene?

De hovedtillitsvalgte registrerer utelukkende en positiv endring i forhold til tilstedeværelse, og at fraværet har gått «ned» eller «betydelig ned»:

«Fraværet har gått betydelig ned.» (Møre og Romsdal) og «Fravær redusert med 30 prosent.» (Hedmark)

Noen fylker synes likevel at fraværs grensen kan være i strengeste laget.

«Medlemmene er generelt positive til grensa, men synes den er litt streng.» (Oslo)

I flere fylker rapporteres det også om merarbeid som følge av fraværs grensen, mens andre skriver om fylkeskommunen og at «... det er mye frustrasjon knyttet til at det (er) sendt mange sprikende signaler fra fylkeskommunen underveis. Det er også her gitt inntrykk av at fylkeskommunen kan lage sine egne regler i strid med forskriften.» (Sogn og Fjordane)

- Blir reglene fulgt?

De fleste hovedtillitsvalgte rapporterer at det gjør de, i alle fall etter en innkjøringsperiode.

«Reglene blir fulgt etter at fylkes-

kommunen laget felles retningslinjer» (Troms) «Noe ulik praksis i begynnelsen, men dette har gått seg til etter at fylkeskommunen grep inn.» (Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal).

Enkelte steder rapporteres det også om ulik praksis i forbindelse med kjøreopplæringen. «... noe avvik i forbindelse med pakker med heldags langkjøring/glattkjøring i kjøreopplæringen.» (Sør-Trøndelag)

- Problematiske deler av regelverket?

Her var det stor variasjon i svarene fra de hovedtillitsvalgte.

Møre og Romsdal skriver at «Det er ikke registrert spesielle utfordringer så langt.», det er også tilbakemeldingene fra Nord-Trøndelag og Vestfold. Østfold rapporterer at «Regelverket skaper problemer og merarbeid for kontaktlærere på grunn av et dårlig system for registrering av fravær.», Finnmark og Vest-Agder skriver mye av det samme.

Andre, som Buskerud og Akershus, sier at grensen virker «veldig streng i små fag». Flere forteller også at det er usikkerhet rundt føring av fravær i forbindelse med obligatorisk del av kjøreopplæringen.

- Har fylkeskommunen lagt godt til rette?

Også her var det mange ulike svar fra de hovedtillitsvalgte. Noen av kommentarene gikk på merarbeidet lærerne har fått som følge av de nye fraværsreglene. «Betydelig merarbeid for kontaktlærerne», skriver Akershus, det samme melder Hedmark om.

Fraværs grensa i videregående har engasjert og frustrert. FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Fra andre fylker sies det at føringen kan være vanskelig. «Har hatt problemer med fraværsføring i Sats/Arena, og derav oppretting av feil.», bemerker Hedmark.

Andre, som Finnmark, forteller om problemer når det gjelder fortolkningen av regler. «Det virker som det ute på skolene er reist flere tolknings spørsmål som fylkeskommunen ikke har avklart.»

En del har utelatt å besvare dette spørsmålet, mens andre er fornøyde. «Felles retningslinjer har virket godt.», er Troms' oppsummering.

- Forslag til justeringer? Her er et to områder som skiller seg ut i svarene: De «minste» fagene, og kjøreopplæring:

«Hev grensa for små fag.» mener flere, deriblant Buskerud. «Øk grensa til 15 prosent for 2- og 3-timersfag.»,

grensen

foreslår Vest-Agder, når det gjelder fag med få timer.

En mindre rigid grense i forbindelse med kjøreopplæring ønskes også av flere.

«Obligatoriske deler av kjøreopplæringen bør aksepteres som dokumentert fravær.», foreslår Troms. «Spesielle deler av kjøreopplæringen bør unntas, spesielt for læringer.», skriver Vest-Agder. Andre hovedtil-

litsvalgte antyder også at de ønsker det samme.

Noen drøfter også hvordan sykdom bør kunne dokumenteres, og mener dette må kunne gjøres av elever/foresatte. «Lærere må få bruke skjønn når det gjelder dokumentasjon av sykdom som oppstår på skolen. Regler om dokumentasjon av sykdom bør bli mer praktikable.», skriver Rogaland.

Les alle svarene på udf.no

Kurs

Mobbing i barnehage – fleip eller fakta?

22. februar arrangerer vi kurs i Tromsø med Ingrid Lund og Marianne Godtfredsen. Tema denne dagen er mobbing i barnehagen. Foredragsholderne fokuserer på forebyggende tiltak i barnehagen med vekt på hvordan barnehagens ansatte gjennom konkrete tiltak kan legge til rette for mobbeforebyggende arbeid i barnehagen. Kurset var fulltegnet med venteliste i Trondheim nå i november – sørg for å sikre deg og dine ansatte plass på kurset i Tromsø!

Tenker vi at barna i barnehagen er for små til å mobbe andre?

ILL. FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Kurs for ledere: Mellom krav og støtte - lederen som balansekunstner

Våren 2017 inviterer vi til lederkurs tre ulike steder i landet; Stjørdal (16. feb.), Kristiansand (28. feb.) og Oslo (2. mars). Kursholder er Kjell Ribert og han vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider. Kurset ble arrangert i Oslo tidligere i høst, med svært gode tilbakemeldinger. Det er begrenset antall plasser, så meld deg på snarest.

Les mer på www.udf.no/kurs

God boliglånsavtale

Som medlem av Utdanningsforbundet får du Storebrands gode boliglånsavtale, som Unio har forhandlet frem. Boliglån innenfor 70 prosent av boligens verdi, uavhengig lånebeløp, gir deg nominell rente på 1,95 prosent og effektiv rente på 2,02 prosent. Er du under 41 år, kan du søke om boliglån for unge – BLU40 – og få rente helt ned til 1,85 prosent nominell/1,93 prosent effektiv.

Les mer og søk om lån på udf.no/boliglan.

Spar penger med Storebrands boliglånsavtale. FOTO STOCKPHOTO

A woman with blonde hair, wearing a white top, is looking at a laptop screen. She has her hand near her chin, appearing thoughtful. The background is a window with a view of a green landscape.

Les
UTDANNING
som eblad

ebladet finner du på
utdanningsnytt.no

God lesing!